

ECIDER
7(1):2025

Electronic Cumhuriyet Journal of Communication

Published By
Sivas Cumhuriyet University
<http://ecider.cumhuriyet.edu.tr>

E-ISSN: 2667-4246

Electronic Cumhuriyet Journal of Communication - ECIDER
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Elektronik Cumhuriyet İletişim Dergisi

e-ISSN: 2667-4246

Volume / Cilt 7 | Issue / Sayı 1

Pages / Sayfa: 1-56

June / Haziran 2025

<http://ecider.cumhuriyet.edu.tr>

Electronic Cumhuriyet Journal of Communication - ECIDER
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Elektronik Cumhuriyet İletişim Dergisi

Publisher/Yayıncı

Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Communication
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İletişim Fakültesi
Prof. Dr. Mustafa GÜLMEZ

II

Editor-in-Chief

Assoc. Prof. Dr. Erkan Arslan

Editör

Doç. Dr. Erkan Arslan

Field Editors

Assoc. Prof. Özgür İPEK
Assoc. Prof. Ömer AYDINLIOĞLU
Asst. Prof. Meltem YILMAZ BİLECEN
Asst. Prof. Kadir BENDAŞ
Asst. Prof. Yusufcan KARAOĞLU

Alan Editörleri

Doç. Dr. Ömer AYDINLIOĞLU
Doç. Dr. Özgür İPEK
Dr. Öğretim Üyesi Meltem YILMAZ BİLECEN
Dr. Öğretim Üyesi Kadir BENDAŞ
Dr. Öğr. Üyesi Yusufcan KARAOĞLU

Statistics Editor

Asst. Prof. Ebuzer ARSLAN

İstatistik Editörü

Dr. Öğretim Üyesi Ebuzer ARSLAN

Foreign Language Editors

Lect. Enes ÖZBAY
Asst. Prof. İsmail DEMİRBAĞ

Yabancı Dil Editörleri

Öğr. Gör. Enes ÖZBAY
Dr. Öğr. Üyesi İsmail DEMİRBAĞ

Final Reader / Proof Reading

Asst. Prof. Fırat YOLCU
Res. Asst. Didem YAVUZ

Son Okuyucu

Dr. Öğr. Üyesi Fırat YOLCU
Arş. Gör. Didem YAVUZ

Technical Check and Layout Assistants

Res. Asst. Özcan BATCI

Teknik Kontrol ve Mizanpaj Sorumluları

Arş. Gör. Özcan BATCI

Contact

Res. Asst. Leyla ÖZKAPLAN
Res. Asst. Mert SUSUR

İletişim

Arş. Gör. Leyla ÖZKAPLAN
Arş. Gör. Mert SUSUR

Tel: 03464870000 Internal:4555
Email: ecider@cumhuriyet.edu.tr

Tel: 03464870000 Dahili:4555
Email: ecider@cumhuriyet.edu.tr

Publication Board/ Yayın Kurulu (7-1)

Prof. Dr. Mahmut AKPINAR (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi - Türkiye)

Prof. Dr. Murat TOKSARI (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi - Türkiye)

Prof. Dr. Ümit ARKLAN (Süleyman Demirel Üniversitesi - Türkiye)

Prof. Dr. Zekiye TAMER (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi - Türkiye)

Doç. Dr. Dilara Nergishan KOÇER (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi - Türkiye)

Doç. Dr. Erkan ARSLAN (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi - Türkiye)

Doç. Dr. Fikriye ÇELİK (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi - Türkiye)

Doç. Dr. Halil Emre DENİŞ (Hakkari Üniversitesi – Türkiye)

Doç. Dr. Özge KOCAKULA (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi - Türkiye)

Doç. Dr. Sefer DARICI (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi - Türkiye)

Doç. Dr. Şebnem ÖZDEMİR (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi - Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk ÖZGÜR (Düzce Üniversitesi – Türkiye)

* Kurul üyeleri unvan ve isme göre alfabetik sıralanmıştır.

Indexing / Indeksler (7-1)

Academic Journal Index

Paperity

DRJI

EuroPub

Asos Index

JournalFactor

Google Scholar

OCLC Worldcat

Advisory Board / Danışma Kurulu (7-1)

V

Prof. Dr. Enderhan KARAKOÇ (Selçuk Üniversitesi - Türkiye)

Prof. Dr. Fevzi KASAP (Yakın Doğu Üniversitesi - KKTC)

Prof. Dr. Hakan TEMİZTÜRK (Atatürk Üniversitesi - Türkiye)

Prof. Dr. Hüseyin Köse (Atatürk Üniversitesi - Türkiye)

Prof. Dr. Meltem BOSTANCI (İstanbul Üniversitesi - Türkiye)

Prof. Dr. Naci İSPİR (Atatürk Üniversitesi - Türkiye)

Prof. Dr. Nüket ELPEZE ERGEÇ (Çukurova Üniversitesi - Türkiye)

Prof. Dr. Şükrü BALCI (Selçuk Üniversitesi - Türkiye)

Prof. Dr. Uğur YAVUZ (Atatürk Üniversitesi - Türkiye)

Prof. Dr. Veysel ÇAKMAK (Aksaray Üniversitesi - Türkiye)

Doç. Dr. Aytekin ZEYNALOVA (Bakü Devlet Üniversitesi – Azerbaycan)

Doç. Dr. Ersin DİKER (Gümüşhane Üniversitesi - Türkiye)

Doç. Dr. Gizem PARLAYANDEMİR (İstanbul Üniversitesi - Türkiye)

Doç. Dr. Gülçin ÖZDEMİR (İstanbul Üniversitesi - Türkiye)

Doç. Dr. Tüba KARAHİSAR (Uşak Üniversitesi - Türkiye)

Doç. Dr. Zeynep GÜLTEKİN AKÇAY (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi - Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Deniz KURTYILMAZ (Giresun Üniversitesi - Türkiye)

Yrd. Doç. Dr. Nino OMANADZE (Georgian Technical University - Georgia)

Yrd. Doç. Dr. Topçugül NARMAMATOVA (Kyrgyz-Turkish Manas University - Kyrgyz Republic)

* Kurul Üyeleri unvan ve isme göre alfabetik sıralanmıştır.

Board of Refree (Current Issue) / Hakem Kurulu (7-1)

Doç. Dr. Gülşah Başlar, Marmara Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Şebnem Dönmez, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi , Türkiye

Doç. Ferhat Zengin, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Emrah Ayaşlıoğlu, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Deniz Güven, Marmara Üniversitesi, Türkiye

Dr. Nurgül Ergül, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Aynur Arslan, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Sarper Bütev, Kastamonu Üniversitesi, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Filiz Erdoğan Tuğran, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Diler Türkoğlu, Ardahan Üniversitesi, Türkiye

Dr. Öğretim Görevlisi Ebru Kangal Erdem, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Nabi BAYKAL Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Arş. Gör. Dr. Uğur Baloğlu, Ankara Müzik Ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Türkiye

---

Contents / İçindekiler (7-1)

Editorial

II - VII

Araştırma Makaleleri / Research Articles

A Study on the Common Nature of Public Relations and Propaganda Activities
Halkla İlişkiler ve Propaganda Faaliyetlerinin Ortak Doğası Üzerine Bir İnceleme

Deniz AKIN

1 - 11

Integrating Soft Power Elements Into Family Communication Dynamics For Sustainable Relationships
Sürdürülebilir İlişkiler İçin Yumuşak Güç Unsurlarını Aile İletişim Dinamiklerine Entegre Etmek

Meltem ÖZEL

12-22

Voluntary Simplicity and the Search for Meaning: Deconstructing the Film Perfect Days
Gönüllü Sadelik ve Anlam Arayışı: Perfect Days Filminin Yapısökümü

Ferhat KAÇAR

23-35

The Role of Cinema in the Transition from Real Space to Digital Space
Gerçek Mekândan Dijital Mekâna Geçişte Sinemanın Rolü

Nihat NUYAN

36-41

Digital Solidarity Networks In Combating Poverty From The Communication Perspective
İletişim Bakış Açısından Yoksullukla Mücadelede Dijital Dayanışma Ağları

Hacer ATEŞ , Şahinde YAVUZ

42-56

A Study on the Common Nature of Public Relations and Propaganda Activities

Deniz Akin^{1,a,*}

¹ Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 23/09/2024

Accepted: 08/04/2025

ABSTRACT

There are differences between public relations and propaganda in terms of the work done and the way work is done. However, there is no significant difference between the two fields in terms of the nature of the work/activity/practice. Public relations has developed in the political conditions required to ensuring the voluntary participation of the public of political administration activity and gaining public support. The work of shaping public opinion or persuading the public with information has become increasingly widespread in political propaganda and the importance of the concept of public opinion has increased. This study is designed to examine the connection to public relations and political propaganda as practices forming of public opinion. The work of building public support has been research in the example of Media Communication Bureaus organized within the Ministry of Justice. In the research carrying out on the work done in the unit and the way the work is done, Semi-structured interviews have been performed with the responsible officials in the offices in the provincial courthouses of Artvin, Rize, Trabzon, Giresun, Ordu, Samsun. The results of this research, which was designed as a traditional qualitative research, support the above-mentioned theoretical assumption: Public relations and political propaganda activities as shaping of providing public support, has the character of knowledge creation, dissemination for certain organized purposes and thereby shaping of public opinion.

Keywords: Political Propaganda, Public Relations, Public Opinion Shaping Practices Which Organized in Public Institutions, Provincial Courthouses, Media Communication Offices.

Halkla İlişkiler ve Propaganda Faaliyetlerinin Ortak Doğası Üzerine Bir İnceleme

Öz

Halkla ilişkiler ve propaganda arasında yapılan iş ve işin yapılış biçimi bakımından farklar bulunmaktadır. Ancak işin/ faaliyetin/ pratiğin doğası bakımından iki alan arasında önemli bir fark yoktur. Halkla ilişkiler, siyasal yönetim etkinliğine halkın gönüllü katılımını sağlama ve beraberinde halk desteğini kazanmanın gerektirdiği siyasal koşullarda gelişmiştir. Bilgilendirme ile halkın düşüncesini biçimlendirme ya da halkı ikna etme işi, siyasal propagandada giderek yaygınlaşmış ve kamuoyu kavramının önemi artmıştır. Bu çalışma, kamuoyunu biçimlendirme pratikleri olarak halkla ilişkiler ve siyasal propaganda bağını incelemek için tasarlanmıştır. Kamu desteği oluşturma işi, Adalet Bakanlığı içinde örgütlü Medya İletişim Büroları örneğinde incelenmiştir. Birimde yapılan işler ve işin yapılma şekline yönelik yürütülen incelemede Artvin, Rize, Trabzon, Giresun, Ordu ve Samsun il adliyelerindeki bürolarda sorumlu yetkililerle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Geleneksel niteliksel tasarıma sahip bu araştırmanın sonuçları, yukarıda belirtilen teorik varsayımı desteklemektedir: Kamu desteğini sağlama biçimleri olarak halkla ilişkiler ve siyasal propaganda faaliyetleri, belli örgütlü amaçlar için bilgi oluşturma, yayma ve böylelikle halkın düşüncesini biçimlendirme karakteri taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Siyasal Propaganda, Halkla İlişkiler, Kamu Kurumlarında Örgütlü Kamuoyunu Biçimlendirme Pratikleri, İl Adliyeleri, Medya İletişim Büroları.

Copyright

This work is licensed under
Creative Commons Attribution 4.0
International License

Giriş

Modern yönetim tarzında yönetim etkinlikleri, halk desteğini sağlama gereksinimiyle şekillenmiştir. Halkın düşüncesini bilme, bilineni biçimlendirme çabaları, propagandanın bir anlamda yeni hali olarak kabul edilen halkla ilişkiler faaliyetlerinin gelişim koşullarından biri olmuştur. Halkla ilişkiler ilk olarak siyasal alanda ortaya çıkmıştır. Seçme ve seçilme hakkı sağlayan siyasal koşullara bağlı olarak siyasal yönetim etkinliğine halkın gönüllü katılımı önem kazanmış ve kamuoyu oluşturma koşulu doğmuştur. Bilinç yönetimi yoluyla halk desteğini sağlama girişimleri, “aktif” kamuoyunun (en azından teorik olarak) oluşmasıyla önem kazanmıştır (Erdoğan, 2006).

Stuart Ewen’ın (1997) ifadesiyle, halkla ilişkiler ve propaganda aynı aileden gelen ikiz kardeş gibidir. Halkla ilişkiler ve propagandanın yaptığı şey, bilgilendirme ile halkın düşüncesini biçimlendirmedir. Erdoğan’a (2018) göre, yapılış biçimi, koşulları, alanları farklı olmakla beraber yapılanın doğasında ciddi fark yoktur. Yapılan işin doğası bakımından ikisi arasında önemli bir fark olmadığının açıkça araştırmalarla gösterilmesi gerekir. Tam da bu noktada, çalışmanın önemi ve amacı ortaya çıkmaktadır. Halkla ilişkilerin propaganda ile benzerliği ve farkları, Türkiye’de halkla ilişkiler alanında yazılan hemen hemen her kitapta yer bulmaktadır. Yaptığı işin doğası bağlamında, her iki alanın arasındaki fark ya da benzerliği ortaya koyan çalışma ise oldukça sınırlıdır.

Bu araştırmanın amacı, siyasal yönetim etkinliğine halkın gönüllü katılımını sağlamanın önemli olduğu siyasal yapılarda halkın biliş, bilinç ve davranış yönetimi gereksinimini belirleyen koşulları açıklayarak halkla ilişkiler ve propaganda da yapılanın doğası konusunda alandaki bilgi birikimine katkıda bulunmaktır. Çalışmanın önemi, konudaki bilgi birikimine katkıda bulunma ile sınırlı değildir. Diğer yandan iletişim, kitle iletişim, propaganda ve halkla ilişkiler bağıyla ilgili tartışmalara katkıda bulunması umulmaktadır.

Bu çalışma, bilgilendirerek kamuoyunu biçimlendirme işi kapsamında halkla ilişkiler ve siyasal propaganda faaliyetlerinin ortak doğasını incelemek için tasarlanmıştır. İş, işin yapılış biçimi, iş ilişkileri Adalet Bakanlığı içinde örgütlü Medya İletişim Büroları örneğinde incelenmiştir. Çalışma, tanımlayıcı ve açıklayıcı niteliksel tasarıma sahiptir. Veri kaynağı olarak kitaplar, akademik makaleler, yayınlar, kurumsal dokümanlar ve kurumsal internet sayfaları gibi yazılı materyallerin yanı sıra veri toplama tekniği olarak yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır. Medya İletişim Bürolarının örgütlenme biçimi, yapılan işler ve işin yapılma şekline yönelik yürütülen incelemede Doğu ve Orta Karadeniz bölgesi il adliyeleri araştırma alanı olarak belirlenmiştir. Bölgede bulunan toplam 11 ilin il adliyeleriyle ön görüşmeler yapılmış, medya bürosunun olup olmadığı belirlenmiştir. Sinop il adliyesi ile yapılan görüşmede, medya bürosunun bulunmadığı ve büro işlerinin yürütülmesinde Bilgi İşlem biriminde çalışan bir memurun görevlendirildiği bilgisi edinilmiştir. İlgili memura ulaşılmış, kendi ana işinin dışında farklı işler

yüklenmemiş olduğunu ifade etmiştir. Memur, bu bilgilendirmenin dışında araştırma kapsamında görüşme yapmayı kabul etmemiştir. Medya İletişim Bürosunun bulunmaması ve birimin iş kapsamına giren faaliyetlerin yürütülmesine ilişkin veri elde edilememesinden dolayı Sinop il adliyesi araştırma kapsamının dışında tutulmuştur.

10 il adliyesi içinden Artvin, Rize, Trabzon, Giresun, Ordu ve Samsun il adliyeleri belirlenmiş ve bürolarda sorumlu çalışanla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma alanı içindeki illerin 7’si belediye, 3’ü ise büyükşehir belediyesidir. Veri toplamak üzere il adliyeleri belirlenirken, 3 büyükşehir belediyesi olan il ve belediye illeri temsil etmesi bakımından 3 il veri toplama kaynağı olarak seçilmiştir. İl seçiminde, büyükşehirlerin medya bürolarında yapılan işlerin nicel çokluk ve nitel çeşitlilik sunacağı gerekçelerinden hareket edilmiştir. Belediye iller belirlenirken, tesadüfî örneklem yolu seçilmiştir.

İl adliyelerinin birim çalışanlarıyla görüşmeler, yüz yüze ve telefon yoluyla gerçekleştirilmiştir. Toplanan veriler, sınıflandırılmış ve kıyaslamalı olarak analiz edilmiştir.

Halk-Kamu-(Oyu) Desteği ve Halkla İlişkiler Pratiklerinin Gelişme Koşulları

Halkla ilişkiler ve propaganda arasındaki bağ; belli halkları, belli bir amaç/çıkar doğrultusunda, bu amacı yüklenmiş üretilmiş iletiler yoluyla ikna etme işiyle ilgilidir. Halkın tutum, inanç ve davranışlarına etki etme, başka bir ifadeyle halkın düşüncesini kontrol etme işi/faaliyeti/pratiği ve pratiğin gerçekleşmesinin zorunlu koşulu olan ikna iletişimi, bu iki alanı birbirine bağlamaktadır. Dolayısıyla, modern toplumlarda ikna pratiklerinin çeşitlenmesinin bağlı olduğu gereksinim ve koşullar her iki alana, alandaki gelişmelere etki etmiştir. Gelişmeler, halkla ilişkiler ve propagandada profesyonel pratikleri beslemiştir.

Qualter’a (1980) göre, propagandanın varlığı nedeniyle demokrasinin temelindeki varsayımların yeniden düşünülmesi gerekliliğini sezinleyen ilk yazar B. Jerrold olmuştur. Jerrold 1883’te, oy hakkının genişlemesiyle kamuoyunun, yöneticilerin siyasal yönetim etkinliklerini sürdürebilmek için dayandıkları bir güç, bir bakıma siyasal erk haline geldiğini, bu nedenle ‘kamuoyu üretiminin’ daha derinlemesine incelenmesi gerektiğini yazmıştır (Qualter, 1980, s. 302). Oy hakkı beraberinde siyasetçiye, vatandaşın oyuna talip olma ve oy toplama gerekliliği getirmiştir. Halkın oyuna olan muhtaçlık, kamuoyunu önemli hale getirmiş ve kamuoyunu kontrol işi profesyonellerin ilgisini çekmiştir.

Freud ve sosyal psikolog Gustave Le Bon’un görüşleri, 19. yüzyılın sonunda kitlelerin kontrolü konusunda önem kazanmıştır. Freud’un yeğeni Edward Bernays, 20. yüzyılın başlarında dayısının psikanaliz çalışmalarından faydalanarak halkla ilişkiler işleri yapmıştır. “Bernays, halkla ilişkiler pratiğiyle ilgili 1928’de ‘Propaganda’ adlı kitap yazmış, bu kitabı okuyan Nazi Enformasyon Bakanı Goebbels, medyayı kullanarak Alman propagandasını gerçekleştirmiştir (Ewen, 1997; Erdoğan, 2018). Kitle denetimi, sosyal kontrol ve böylelikle egemen toplumsal

düzene katkı sağlamayı amaçlayan görüşler, gelişen tanıtım stratejileri üzerinde yoğun bir etki yaratmıştır (Ewen, 1996, s. 67). Tüm gelişmelerin beraberinde, bir anlamda propagandanın yeni hali olan uygulamalar ortaya çıkmıştır. Başka bir deyişle, halkın desteğini alma ya da belli bir amaç için halkın düşüncesini biçimlendirme gereksinimi, modern propaganda faaliyetlerini çeşitlendirmiş ve halkla ilişkiler bu taktikler içinde yer almıştır.

Kamuoyu kavramı, siyasal propaganda ve kitlelerin yönetiminde 20. yüzyılda giderek artan biçimde önem kazanmıştır. Kamuoyu fikrinin geliştirilmesinde kentleşme, siyasal yönetim etkinliğine gönüllü katılım, kitlesel tepkiler, toplumsal çatışmalar gibi koşullar ve bu koşullara bağlı şekilde gelişen gereksinimler etken olmuştur. Belli çıkar gruplarının amaçlarını meşrulaştırma ve bu meşrulaştırma sürecinde çıkar grupları lehine alınan kararları “herkese mal etme” düşüncesi, kamuoyunun yaygın kullanımını getirmiştir. Toplumsal değişim ve düzenin bozulması karşısında kontrol ve denetim ilişkilerinin, tutucuların aksine, daha ılımlı yürütülmesine vurgu yapan akademisyenlerin görüşleri kamuoyu kavramının gelişmesinde etkili olmuştur. Görüşleri ılımlı yaklaşımlar içinde önemli bir yere sahip olan G. Tarde, geliştirdiği ‘kamu’ fikriyle kitle ve kamu arasında ayrım yapmıştır. Chicago Sosyoloji Okulunun temsilcilerinden R. E. Park, kitle ve kamu arasındaki farkı daha net bir şekilde belirlemiş ve farklı etkileşim biçimleriyle oluştuklarını iddia etmiştir (Pietilä, 2001, s. 15).

Türkiye’de kamuoyunun oluşum süreciyle ilgili yürütülen araştırmaların bir kısmı konuya, batı merkezli bakan çalışmaların aksine, Osmanlı Devleti içindeki gelişmeleri başlangıç almaktadır. Osmanlı’da kamusal mekânlar ve kamuoyu çalışmaları, devlet halk ilişkilerini biçimlendirme özelliği göstermiş mekânlar üzerinde yoğunlaşmış, salon, kulüp, kahvehane gibi mekânların öneminden bahsetmiştir. Osmanlı İmparatorluğu’nda, salon veya kulüp gibi mekânlar daha çok Tanzimat sonrasının değişmeye başlayan toplum yapılanmasının ürünleri olarak kabul edilmektedir (Öztürk, 2005, s. 101). Kamusal alan ve kamuoyunun ortaya çıkışı ve gelişmesi açısından çok önemli rol yüklenen kahvehanelerin ilk örneği 1554 yılında İstanbul Tahtakale’de açılmıştır (Desmet-Grégoire, 1999, s. 17’den aktaran Öztürk, 2005, s. 101). İktidarın, üzerlerinde tam bir denetim kuramadığı varsayılan bu mekânlar ve oralarda oluşan kamuoyu, halkın siyasal karar alma etkinliğine gönüllü katılımı anlamında kamuoyunun oluşumunu örnekendirme niteliğine sahip değildir. Ancak, belli bir toplumsal grubun siyasal kontrol ve denetim iletişiminde belli bir güç elde etme çabası verdiğini göstermesi bakımından önemli bir gelişmedir.

Halkla (kamuyla) ilişkilerin gelişimi için; Siyasal alanda birden çok partinin olması, siyasal partilerin seçimle iktidara gelmesi, seçim dönemlerinde seçmenin oyunu alma faaliyetinin de ortaya çıkması gerekmektedir (Erdoğan, 2014, s. 96). Siyasetçinin, belli aralıklarla tekrarlanan seçimlerde tercih edilmek zorunda kalması kamuoyunun önemini artırır ve halkın desteğini alma

gereksinimi oluşur. Bu açıdan İkinci Meşrutiyet sonrası yapılan 1908, 1912 ve 1914 seçimleri, Türk siyasi hayatında halkoyu desteğini alma çalışmaları bakımından önemli birikimler sağlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yürüttüğü 1923, 1927, 1931, 1935 ve 1939 seçimleri, seçmenin oyunu isteme gerekliliği bakımından siyasal halkla ilişkiler açısından önemli gelişim evreleri olmuştur. Çok partili siyasi hayat, halka seçme hakkı veren önemli bir koşuldur. Bu koşul Türkiye’de yasal olarak 1946’da çok partili siyasal hayata geçişle başlamıştır. Halka gidip oy isteme konusunda 1946 genel seçimleri önemli bir deneyimdir. “1950 ve sonrası ‘halk isteği’, bireysel çıkarlar-parti çıkarları için kullanılmaya başlanmıştır” (Keloğlu-İşler, 2007). Siyasal alanda oluşan ve halk desteğine gereksinimin doğmasına neden olan koşulları ekonomik alandaki gelişmeler takip etmiştir. Liberal ekonomik politikalar, serbest girişimin önem kazanması, kentleşme, toplumsal kriz ve kitlesel hareketler gibi gelişmeler kamuoyunun önemini artırmıştır. İletişim teknolojilerinin ülkeye ithali ve kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması, halkın rızasını elde etmede yeni teknikleri kullanma koşulunu getirmiştir.

1950’lerden başlayıp 1991 yılında Sovyetlerin dağılmasına kadar devam ettiği varsayılan Soğuk Savaş dönemi, halkın rızasını kazanma tekniklerinin gelişimi için gerekli birçok koşulu sağlamıştır. Soğuk Savaş, “Bu savaşı destekleyen bilimsel girişimler, araştırmalar, bilgi toplama ve değerlendirme, yoğun uluslararası medya propagandası, dış yardım adı altında bağımlılık yaratma, kontrol politikaları ve Amerika’nın eski sömürgecilerin yerini aldığı yıllar olmuştur” (Erdoğan, 2006, s. 69). Bu yıllar, bir ideolojiler savaşı dönemidir ve bu sebeple daha tutarlı bir propaganda veya algı yönetimi gerektirmiştir. Türkiye, Soğuk Savaş döneminde 27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 olmak üzere üç askeri müdahale ile yüzleşmiştir.

1960, 1970 ve 1980’lerde yaşanan ekonomik bunalım ve siyasal kargaşa içinde yeni koşullar oluşmuştur. Profesyonel düzeyde halk desteğini kazanma faaliyetlerine ilişkin ilk deneyimler, bu koşullarda kazanılmıştır. Öğrenci ve işçi protestoları gibi kitlesel hareketler yaşanmış, toplumsal düzenin bozulması karşısında siyasal iktidarların gerekli önlemleri almada yetersiz kalması gerekçesiyle sivil yönetime askeri müdahaleler yapılmıştır. İşçi, çiftçi, öğrenci, kentli gibi farklı toplumsal gruplarda doğan istek ve memnuniyetsizlik ve bunları dillendirme karşısında verilen tepkiler birçok zaman sert müdahaleler şeklinde olmuştur. Yönetimin/yöneticilerin, toplumsal kriz ve kargaşa dönemlerinde düzen sağlama, koruma ve sürdürmede bu tür faaliyetleri öne çıkmıştır.

Bu toplumsal tarihsel dönemlerde, halk yönetim/yönetici ilişkisinin Batı tarzında biçimlenmesinde etkili olan koşullar da gelişmiştir. Türkiye’de, planlı kalkınma olarak adlandırılan iktisadi hayat 1960 sonrası oluşmaya başlamıştır. Bu gelişmeyi takiben, kamuda yönetimin halkla olan ilişkilerini düzenlemesi gerekliliği düşüncesi ortaya çıkmıştır. Halkın düşüncesi ve düşüncenin bilinmesine verilen önem artmış, halkoyunu

biçimlendirme faaliyetleri kamu ve özel kesiminde zamanla kurumsal bir yapı kazanmıştır. Kurum ve kuruluşlar içinde oluşturulan özel birimlerde ve/veya özel şirketlerden hizmet satın alımı yoluyla kamu desteğini sağlama amaçlı profesyonel faaliyetler yürütülmüştür.

Türkiye için 1987-2001 yılları arası siyasal istikrarsızlık ve ekonomik bunalımların yaşandığı güç bir dönem olmuştur. 1989'da yabancı sermaye girişi ve çıkışları ve devletin dış borçlanması üzerindeki kısıtlamaları kaldıran 38 Sayılı Kararname ile ekonomi, daha sonra sıcak para olarak anılacak, kısa vadeli yabancı sermaye akışına açılmış, finansal küreselleşmenin en azından yasal çerçeveleri sağlanmıştır. Ekonominin giderek kırılma noktasına, bütçe açıklarına, kamunun borçlanma süreci ve sıcak para akımlarına duyarlı hale geldiği bu ortamda küreselleşme, Türkiye için dalgalı ve son derece sıkıntılı bir süreç dönüşmüştür (Pamuk, 2017, s. 276, 278, 280).

Tüm bu gelişmeler beraberinde, Türkiye'de toplumsal üretim ilişkileri, iş yapma biçimleri, iş ilişkileri, ürünler küresel pazarın gereksinimlerine bağlı olarak şekillenmiştir. 1980'lerde küreselleşmenin hız kazanmasıyla, bilme ve bilgilendirme faaliyetleriyle bilinç yönetim işi ve iş yapma biçimlerinin gelişimi de hızlanmıştır. Neo-liberal politikaların uygulanması beraberinde, özel girişimin güçlenmesi koşulları oluşmuş, rekabetçi politikaların egemen olmasıyla iletişim alanı, dünyada olduğu gibi, daha da önem kazanmaya başlamıştır.

Türkiye, modern dünya sisteminin çevre ülkesi olarak sistemin işlemesine bağımlı bir ülke olma konumunu sürdürmüş, küresel stratejik planlı kalkınma politikalarının bir parçası olarak 21. yüzyıla girmiştir. Modern dünya sisteminin merkezi yapısı, "2003 yılına gelindiğinde Türkiye Cumhuriyeti'nin seksen yıllık tarihi boyunca gözlenen en ağır dış bağımlılık koşullarına ülkeyi mahkûm etmiştir" (Boratav, 2014, s. 245). Halkın kaderini belirleyen kararlar, bir anlamda Washington, Brüksel, IMF ve Dünya Bankası gibi merkezlerde verilir olmuştur. Bu gelişmelerin temeli, 1999'un sonunda atılmıştır.

Helsinki'de 10-11 Aralık 1999 tarihlerinde yapılan AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi, Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarihinde bir dönüm noktası olmuştur. Zirve Komisyon İlerleme Raporunda Türkiye'ye aday ülke statüsü verilmesiyle birlikte ülkede, dünya ekonomisinin yeni kalkınma politikaları 'Yapısal Uyum' adıyla hayata geçirilmiştir. Yapısal uyum süreci, 'uyum yasası' paketleri marifetleriyle yürütülmüş, Kopenhag Siyasal Kriterlerine uyum adı altında pek çok konuyu kapsayacak şekilde anayasal ve yasal düzenlemeler yapılmıştır.

Toplumsal yapının değişim ve dönüşüm süreci için yürütülen düzenlemeler, kamuoyunu bilgilendirme, bilgilendirerek biçimlendirme politikalarını da şekillendirmiştir. 2003 yılında devlet vatandaş ilişkisinde yeni bir düzenlemeye gidilerek Bilgi Edinme Kanunu çıkarılmıştır. Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu 2003'te kabul edilmiş ve kamu kurumlarına stratejik planlı hareket etme gerekliliği getirilmiştir. Bu ve benzeri pek çok düzenlemeyle, yönetimin/yöneticinin halk ile ilişkileri

yeniden biçimlenmiş, yeni tarza uygun ilişkilerin kurulması ve sürdürülmesi için yeni kurumsal yapılar oluşmuştur.

Kamu ve özel sektör yönetim anlayışında, bilinç ve davranış biçimlendirme ve yönlendirme gereksinimini doğmuştur. İletişim stratejileri geliştirme ve uygulamanın zorunluluk haline gelmesiyle verimlilik ve kar çabaları, yönetimin tüm iletişim faaliyetlerinde öne çıkmıştır. Halkın düşünce ve duygularını yanıltma, oluşturma, yönlendirme, yönlendirilmiş kullanma gerekliliği temelli faaliyetler artmıştır. Özetle, kamuoyunu bilgilendirerek biçimlendirme faaliyetleri, Türkiye'de 2000 sonrası yapısal uyum programları kapsamında oluşan koşullara bağlı olarak biçimlenmiş ve çeşitlenmiştir.

Pratiğin Örgütlenme ve İş Yapma Biçimleri

Birinci Dünya Savaşı, propaganda pratikleri alanında denemeler yapmak için çok geniş olanaklar hazırlamıştır. 1914-1918 Savaşındaki propaganda, kamuoyunun kontrol altına alınması için girişilmiş ilk sistemli çaba olmuştur (Qualter, 1980, s. 258). Savaş propagandası, gerçek olmayan bilgi ve haberlerin üretilmesi, yayılması ve halkta istenilen yönlü saldırgan eğilimli tutum ve davranışların oluşması biçiminde yürütülmüştür. Qualter'ın (1980) da savunduğu gibi, yalan söyleme propagandanın doğasıdır diyemeyiz çünkü belirlenmiş kitlelerin belli bir amaç/çıkar için istenilen yönde ikna edilmesi işi, ne sadece yalana ne de sadece gerçeğe dayanarak yürütülmemektedir. Gerçeği ya da yalanı kullanma kararı, ikna etme işinde hangisinin daha etkin olacağıyla ilgilidir. Neyin yalan neyin gerçek olduğunu belirleme zordur ve bu belirsizlik durumu ikna iletişiminde bilinçli bir şekilde kullanılmaktadır.

Birinci Dünya Savaşı yıllarında kitlesel iknada elde edilen deneyimler artmış ve bu deneyimler kamuoyunun yönetilebileceği düşüncesini desteklemiştir. Kamuoyunun yönetimiyle beklenen, ticari çıkarlara daha uygun bir sosyal ortamın gerçekleştirilmesidir. Halkın aklını biçimlendirme işinde elde edilen yeni bulgu, halkın duygularına yönelik iletişimler yürütmenin gerekliliğidir (Ewen, 1996, s. 132).

Bilinç kontrolünde psikolojik hile taktiklerine dayanan tanıtım; haber medyasının yaygın kullanımı, okuma yazma oranının artışı, ulaşım ağının zenginleşmesi gibi koşullara bağlı şekilde yaygınlaşmıştır. Modern kitle iletişim teknolojilerinin, özellikle de sinemanın sahip olduğu ikna gücü birçok kişiye ilham kaynağı olmuştur. 1922'de Kamuoyu kitabını yayınlayan Lippmann bu gücü sezinleyenlerden biridir. Lippmann için, insanın gerçeğe ulaşımı sansürlenmedikçe tam anlamıyla bir propaganda gerçekleşmez. İnsanların arzularına uygun sahte bir ortam yaratabilmek için öncelikle gerçek ortama erişim sınırlandırılmalıdır (Ronald Steel, 1980, s. 42-43'ten aktaran Ewen, 1996, s. 152).

İkinci Dünya Savaşı yıllarında Hollywood ortalama 400 civarında uzun metrajlı film üretmiştir. Savaş sırasında İngiliz film endüstrisi altın çağını yaşasa da film üretimi hiçbir zaman bu rakamın beşte birinden fazla olmamıştır. Tüm savaş boyunca Britanya'daki en güçlü beyaz propaganda kaynağı BBC olmuştur (Taylor, 2003, s. 217, 222). Diğer haber medyası gibi, propaganda aracı olarak

radyonun gücü, eğlence unsurunu barındırmasına dayanmıştır. Amerika, savaşa girmesiyle birlikte siyah ve beyaz propaganda arasında ayırım yapmıştır. Bu amaçla iki ayrı teşkilat kurulmuştur: Stratejik Hizmetler Dairesi ve Savaş Bilgi Ofisi. Savaş Enformasyon Ofisi'nin gözetiminde çalışan Savaş Reklam Konseyi, savaş propagandacılarını barıştan sonra da seferberlik durumlarını sürdürmeye teşvik etmiştir. Amerika'nın savaş zamanı bilgi mekanizması neredeyse tamamen Amerikan iş dünyası tarafından desteklenmiştir (Ewen, 1996, s. 152).

Modern propagandanın kurumsallaşma sürecinde, propaganda birimlerinde elde edilen deneyimlerin halkla ilişkilere aktarımı özellikli bir yer almıştır. Bu birimlerde yapılan işler, kitleleri siyasal ve ekonomik alanlara katmayı amaçlayan planlı faaliyetlere eklenmiştir. Örneğin, Birinci Dünya Savaşı yıllarında kurulan ve propaganda faaliyetleri yürüten Committee on Public Information-Creel Committee'de çalışan Bernays, buradaki işinden ayrıldıktan sonra müşterilerine 'tanıtım yönetimi' hizmeti sunacağını söylediği Counsel on Public Relations adıyla özel bir danışmanlık şirketi açmıştır (Turney, 2015). Firma aslında Bernays ile eski bir gazete editörü, yazar ve feminist olan eşi Doris L. Fleischman ortaklığında açılmıştır. İlk yıllarında Thomas Edison, Henry Ford ve American Tobacco Company gibi büyük ticari şirketler müşterileri arasında yer almıştır (Turney, 2015).

Halkla ilişkilerin öncülerinden kabul edilen Lee'nin 1920'lerde iki önemli müşterisi, Sovyetler Birliği ve 1930'ların başında Nazi Almanyası'nın kimya endüstrisine egemen olan I.G. Farben şirketi idi. Lee, 1920'lerde Sovyetler Birliği'nin Amerika ve diğer ülkeler tarafından diplomatik olarak tanınmasını teşvik eden bir tanıtım kampanyası başlatmıştır. Kendini düşünce kuruluşu olarak tanımlayan ve Rockefellerlar tarafından desteklenen Council on Foreign Relations'in (CFR) ilk üyelerinden olan Lee, kampanya kapsamında yazılar yazmış ve bunların bazıları destek almıştır (Turney, 2015).

Propagandanın yeni hali olan profesyonel pratikler ve iş ilişkileri 1950'lerden sonra uluslararası alana taşınmıştır. Profesyonel örgütlü kamuyla ilişkiler pratikleri, Türkiye'de 1960 sonrası görülmeye başlanmıştır. Sanayi burjuvası ve onun çıkarlarını destekleyen planlı kalkınma tecrübesinin Türkiye'ye nakli, liberal kurumsal yapının oluşmasını gerektirmiş, 30 Eylül 1960'ta Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulmuştur. Planlı kalkınma düşüncesini kamuoyuna benimsetme işi DPT içinde Koordinasyon Dairesine verilmiştir. Koordinasyon Dairesinde halkla ilişkilerden sorumlu birimin adı Yayın ve Temsil Şubesi olarak belirlenmiş ve birim planlı kalkınma düşüncesini kamuoyuna benimsetme, kalkınma planını tanıtmayı işini yüklenmiştir (Asna, 1997).

1963 yılında Turizm ve Tanıtım Bakanlığı kurulmuştur. Bakanlık bünyesinde oluşturulan Basın-Yayın Genel Müdürlüğü uzun yıllar belli bir işlerlik kazanamamış ve 1968'de başbakanlığa bağlanmıştır. Başbakanlıkta halkla ilişkiler uzun yıllar Basın Merkezi adıyla başbakanın sözcüsü konumunda çalışmıştır (Asna, 1969). 1965 yılında 557 Sayılı Nüfus Planlaması Yasasıyla, Nüfus Planlaması Genel Müdürlüğü ve onun içinde Tanıtım ve Halk Eğitimi

Şubesi kurulmuştur. Birim, nüfus planlaması projesinin yürütülmesine yardımcı birim olarak iş yapmıştır. Bilgilendirerek halkın düşüncesini biçimlendirme faaliyetlerinin örgütlenmesi ve birimlerin oluşmasını Dış İşleri Bakanlığı bünyesinde Enformasyon Dairesinin kurulması izlemiştir.

Bernays için propaganda, kazançlı amaçlar için savaşılabilen ve kargaşadan düzen çıkarmaya yardım edebilecek modern bir araçtır (Lesly, 1974, s. 26'dan aktaran Ewen 1996, s. 35). Bernays'ın propaganda-halkla ilişkiler ile ilgili açıklaması, profesyonel kamuyla ilişkiler pratiklerinin Türkiye'deki gelişim tarihini değerlendirmemize önemli bir bakış açısı sunmaktadır. 1960, 1971 ve 1980 askeri müdahale ve darbeler, halkın düşüncesini bilme ve bilineni kullanmadan geçen pratiklerin gelişiminde önemli dönüm noktaları olmuştur. Ekonomik temelde gelişen siyasal bunalım ve toplumsal kargaşa dönemlerinde ortaya çıkan her üç askeri müdahale beraberinde Türkiye, dünya ekonomisi bünyesinde yeni ekonomik ve siyasal politikalara yönelmiştir. Planlı kalkınma, liberalizm neo-liberalizm, yapısal uyum programlarıyla stratejik planlı kalkınma politikalarının bütünlük parçası olarak ülkenin toplumsal yapısı dışarıdan gelen müdahalelerle değiştirilmeye ve dönüştürülmeye çalışılmıştır. Dönüşüm çabaları kriz ve toplumsal bunalım dönemlerini izlemiş, topluma kargaşadan çıkış çaresi olarak dünya ekonomisinin politikaları 'kalkınma modeli' söylemiyle sunulmuş, halkın yeni olanı benimseme ve kabulünü sağlama süreçlerinde profesyonel halkla ilişkiler gelmiş/getirilmiş ve gelişmiştir.

1954 yılında Başbakanlığın basınla ilişkileri düşünülerek kurulan Basın Merkezi birimi, 1975 yılında kaldırılmış, 21 Nisan 1976 tarihli Başbakanlık oluruyla yerine Halkla İlişkiler ve Enformasyon Daire Başkanlığı kurulmuştur. Birimin basınla ilgili görevleri 21 Nisan 1978 tarihli kadro kararnamesiyle kurulan Basın Müşavirliği, halkla ilişkiler ise Halkla İlişkiler Bürosu tarafından yürütülmüştür (Başbakanlık Devlet Arşivleri GM, 1995, s. 753). Halkla İlişkiler ve Enformasyon Daire Başkanlığı, kamudaki diğer birimlerle eşgüdüm felsefesine bağlı olarak merkezi birim olarak çalışmıştır. Başbakanlık Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı'nın şikâyet alma, iletme ve cevabın halka bildirilmesi konusunda üstlendiği görev, Şubat 2006 tarihli Başbakanlık Genelgesi ile Başbakanlık İletişim Merkezi (BİMER) adıyla kurulan uygulama kapsamında biçimlenmiştir.

1976 Başbakanlık genelgesiyle, kamu kuruluşlarında en üst makama doğrudan bağlı ve Başbakanlıkta Kurulu birimle koordineli bir şekilde çalışacak birimlerin kurulması kararlaştırılmıştır. İllerde ise geleneksel Basın Büroları bu işle yükümlü kılınmış, sonrasında Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlükleri oluşturulmuştur (Ertekin, 2000, s. 167). Türkiye'de kamu kuruluşlarının halkla ilişkiler çalışmaları "basın büroları" kurulmasıyla başlamıştır. Bunlar, kurum yöneticilerinin direktifiyle kurumsal bilgileri basına açıklama, bu yolla kamuoyunu bilgilendirme, gazetelerde kurumla ilgili yer alan haberleri derleyip yöneticiye sunma biçiminde iş yapan birimlerdi. İç İşleri Bakanlığında Özel Kaleme bağlı Basın Bürosu ile

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığındaki Basın Müşavirliği bu birimlere örnek verilebilir (Asna, 1969, s. 101).

Halkoyuna gereksinim, 1980 sonrası gelişmelerle yeni boyut kazanmıştır. 8 Haziran 1984 tarih ve 203 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile “Bakanlıklarda basın ve halkla ilişkilerle ilgili faaliyetleri planlamak ve bu faaliyetlerin belirlenecek usul ve ilkelere göre yürütülmesini sağlamak üzere Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği” (www.resmigazete.gov.tr) kurulması kararlaştırılmıştır. 1984’ten sonra Başbakanlığa bağlı olarak faaliyetlerini yürüten Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, halkın gönüllü katılımı ve desteğinin sağlanması faaliyetlerinin kurumsal yapısında yer bulan diğer bir örnek olmuştur. İç kamu ile ilişkilerin yanı sıra dış kamularla ilişkilerde; 1985 yılında Başbakanlık teşkilat yapısında kurulmuş olan Tanıtım Fonu ve Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) diğer örgütlü yapılardır.

Türkiye’de, liberal siyasi ve ekonomik politikalarla bağlı olarak devlet eliyle hazırlanan kalkınma planları ve devlet-akademi destekli yürütülen araştırma raporlarında yönetimin halkla olan ilişkisini düzenleme gerekliliği yer bulmuştur. Bu, öncelikle kamu sektöründe halkla ilişkilerin profesyonel örgütlenmesinin gelişiminde önemli bir koşul yaratmıştır. 1980’ler ve sonrasında, kamu sektöründe özellikle siyasal alanda kamuoyunu biçimlendirme faaliyetleri nicel olarak yaygınlaşmış, özel sektörde hızla gelişmeye başlamıştır. 1990’larda dünyada neo-liberal politikalar ve söylemler daha net ve açık bir şekilde ifade edilmeye başlanmıştır. 1991 yılında hazırlanan KAYA (Kamu Yönetimi Araştırma Projesi) adlı çalışmada, kamu kurumlarında halkla ilişkiler ve enformasyon hizmetleri arasında koordinasyon sağlanması ve hükümet stratejilerinin saptanması önerilmiştir (Ertekin, 2000, s. 137). 1990’larda kamu sektörü içinde özellikle belediyelerde, halkla ilişkiler birimlerinin sayısı artmıştır. Küresel pazara uyum sürecinde yeni sorunlarla yüzleşen özel sektör, yönetim anlayışını dünya ekonomisinin egemen yönelimleri doğrultusunda değiştirme yolunu seçmiştir. Kurumsal yönetim anlayışının gereği olarak, iletişimin önemli olduğu kabulü yaygınlaşmış, kamuoyunu biçimlendirme pratikleri ‘iletişim koordinatörlüğü’ ismiyle örgütlenmesini sürdürmüştür. 1990’larda, çok farklı sektörlerden müşterilerine halkla ilişkiler hizmeti veren halkla ilişkiler şirketleri hızla çoğalmıştır.

Ewen’a (1996) göre, neredeyse bir asırdır ‘kaos’ güçlerini kontrol altına alma girişimi, halkla ilişkiler düşüncesinin evrimini ele geçirmiş ve kurumsal halkla ilişkilerin gelişimini biçimlendirmiştir. 20. yüzyılın sonlarında propaganda kavramı, döndürme (spin) ve haber yönetimi olarak öne çıkmıştır. “Döndürme, sıklıkla siyasal bilgilerin manipülasyonuna kaynak gösterilmektedir. Bundan dolayı halkla ilişkiler uzmanları ve basın çalışanları Spin Doctors olarak adlandırılmaktadırlar” (Jowett & O’Donnell, 2012, s. 3). Modern toplumlarda halk; spin doktorları, imaj yöneticileri, iletişim danışmanları, halkla ilişkiler uzmanlarının oyun planlarına maruz kalmaktadır (Ewen, 1996). Yaratılmış-kurgulanmış durumlar, halkın aklını

kontrol için yapılan planlarda yer bulmaktadır. 21. yüzyılın ilk çeyreği için; insanların çözümleme yeteneğini belli özel çıkarlar yönünde şekillendirme, halkın dikkatini belli yönlere çekerek belli çıkarları toplumsal faydanın önüne geçirme ve bunun toplumsal ilişkilerde kabulünü sağlama faaliyetlerinin oldukça gelişmiş olduğunu ve geniş örnekler verdiğini söylemek mümkündür.

Türkiye’de, 1987-2001 yılları arası git gide ağırlaşan ekonomik sorunlar nedeniyle Cumhuriyet tarihinin hiçbir döneminde olmadığı kadar inişli çıkışlı ve krizli bir dönem yaşanmıştır. Türkiye 21. yüzyıla yeni ‘yapısal reformlar’ gündemiyle girmiştir (Boratav, 2015). 2003-2007 yılları arası, yapısal uyum programının gerektirdiği düzenlemeler yürütülmüştür. Halk desteğini sağlama, kamuoyu biçimlendirme faaliyetleri ve faaliyetin örgütlü yapısı bu düzenlemeler kapsamında çeşitlenmiştir.

Medya İletişim Bürolarında Yapılan İşler ve İş İlişkileri

İl adliyeleri içinde Medya İletişim Büroları adlı birimlerin kuruluşunun gerisinde, Kitle İletişim Araçları ve Yargı Arasındaki İlişkilerin Geliştirilmesi Projesi yatmaktadır. Avrupa Komisyonu tarafından geliştirilmiş ve uygulanmakta olan ‘Eşleştirme’ mekanizması, Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne katılım çabalarına 2002 yılında dahil olmuştur. Dünya ekonomisinin yapısal uyum politikalarının parçası olarak geliştirilmiş olan bu mekanizma, AB mevzuatının hayata geçirilmesi sürecinde aday ülkelerde kurumsal yapıyı dönüştürme ve uyuma hazır hale getirme üzerine kurulmuştur. Üye devletlerin kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan uzmanların, aday ülkede danışman olarak görevlendirilmesi ve böylelikle Avrupalı profesyonelden iş, işin yapılış biçimleri, iş ilişkilerine yönelik edinilen bilgi ve deneyimlenen pratiklerin uygulanması kapsamında yürütülen bir projedir. Eşleştirme mekanizmasının Türkiye’deki uygulaması, 2002 yılında başlamış ve 2011 yılına kadar 114 proje uygulanmaya koyulmuştur (Başbakanlık Avrupa Birliği Bakanlığı Eğitim ve Kurumsal Yapılanma Başkanlığı, 2012, s. 5). Bu projelerden biri Kitle İletişim Araçları ve Yargı Arasındaki İlişkilerin Geliştirilmesi Projesidir.

Adalet Bakanlığı 2014 Yılı Faaliyet Raporunda (s. 125) aktarıldığına göre, Uluslararası Hukuki İşbirliği Alman Vakfı (IRZ) ve Uluslararası Hukuki İşbirliği Merkezi (CILC) tarafından ortaklaşa yürütülen projenin toplam bedeli 1.700.000 Euro ve proje kontratında Türkiye’nin katkısı 85.000 Euro olarak belirlenmiştir. Adalet Bakanlığının yanı sıra Türkiye Adalet Akademisi ile Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu da Proje ortağı konumundadır.

Kitle İletişim Araçları ve Yargı Arasındaki İlişkilerin Geliştirilmesi Projesi, eşleştirme projelerinden biri olarak Adalet ve İçişleri Bakanlığı tarafından 2010 yılında başlatılmıştır. 30.10.2015 tarihinde tamamlanan projeye AB katkısı 1.700.000 €’dur (Avrupa Birliği Bakanlığı, 2012, s. 36). Proje başlamadan önce, yargının medya ile ilişkilerini düzenleyen mevzuat olan Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’nun ‘Kovuşturmanın Gizliliği ve Medyaya Bilgi Verilmesi’ konulu genelgesi, yürürlükten kaldırılmıştır. Projenin ana yararlanıcısı olan Adalet Bakanlığı, 20 Şubat 2015 tarihinde basın sözcülüğüne

ilişkin yeni yasal dayanağı yayınlamıştır: Genelge No: 153 (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2022).

Projenin tamamlanması sürecinde Almanya, Avusturya ve Hollanda'dan gelen AB uzmanı yargıçlar, Avrupalı gazeteciler, Adalet Bakanlığı uzman yardımcısı, İzmir Cumhuriyet Başsavcısı Vekili, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim üyeleri ve yargı muhabirlerinin katılımıyla Adalet Bakanlığı tarafından toplantılar düzenlenmiştir. Şubat 2015'te yürütülen toplantılar sonucunda Türkiye'deki adliyelerde basın sözcülüğünün hayata geçirilmesi gerektiği belirtirmiştir (Hürriyet, 2015). Projenin bitiminde, Aralık 2015 tarihinde, 153/1 sayılı genelgede değişiklik yapılmıştır. Cumhuriyet Başsavcılıkları, hukuk mahkemeleri, ikinci derece idare mahkemeleri ve ilk derece idare mahkemeleri için sözcüler atanmıştır. Ayrıca, ikinci derece hukuk ve idare mahkemeleri, ağır ceza mahkemesi başkanlıkları ve cumhuriyet başsavcılıkları için medya iletişim büroları kurulması öngörülmüştür (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2022).

Adalet Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı koordinasyonunda, Türkiye Adalet Akademisi ile Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun ortaklığında yürütülen proje

kapsamında medya iletişim büroları kurulmuş ve basın sözcüleri atanmıştır. 2014 yılında Adana, Diyarbakır, İstanbul ve İzmir Adliyelerinde açılan Medya İletişim büroları,¹ ülke genelindeki adliyelerde yaygın hale getirilmektedir. Adalet Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planında (s. 86) 'Yargıda medya ve halkla ilişkiler kurumsallaştırılacaktır' hedefi kapsamında Adliyelerde kurulan medya iletişim büroları Medya ve Halkla İlişkiler Büroları olarak yeniden yapılandırılacaktır' stratejisi yer almıştır. Ancak, araştırma sürecinde bu stratejiye yönelik bir değişikliğin yürütülmekte olduğu tespit edilememiştir.

Bulgular ve Tartışma

Çalışmanın bu bölümünde Artvin, Giresun, Ordu, Trabzon, Rize ve Samsun il adliyelerindeki bürolarda görevli sorumlu yetkililerle gerçekleştirilen görüşmelerle ilgili veriler sunulmuştur. Birim yöneticisi, çalışan sayısı, sorumlunun bulunduğu kadro ve personelin mesleki eğitimine ilişkin veriler şu şekildedir:

Tablo 1: Birim Yöneticisi, Çalışan Sayısı, Sorumlu ve Personelin Mesleki Eğitimi.

İl	Üst Yönetici	Çalışan Sayısı	Sorumlu	Personelin Mesleki Eğitimi
Artvin	Cumhuriyet Başsavcısı	3	Yazı İşleri Müdürü	Personel, birimle ilgili bakanlıkça açılan herhangi bir eğitime katılmamıştır.
Trabzon	Cumhuriyet Başsavcısı	1	Zabıt Kâtibi	Personel, birimle ilgili bakanlıkça açılan iki haftalık eğitime katılmıştır. Birimde çalışmaya başladıktan 5 ay sonra açılan çevrimiçi eğitime katılmıştır.
Rize	Cumhuriyet Başsavcısı	1	Zabıt Kâtibi- Cumhuriyet Başsavcılığı Özel Kalemi	Personel, birimle ilgili bakanlıkça açılan herhangi bir eğitime katılmamıştır.
Giresun	Cumhuriyet Başsavcısı	1	Bilgi İşlem Personeli	Personel, birimle ilgili bakanlıkça açılan iki haftalık eğitime katılmıştır.
Ordu	Cumhuriyet Başsavcısı	1	Zabıt Kâtibi	Personel, birimle ilgili bakanlıkça açılan iki haftalık eğitime katılmıştır. Birimde çalışmaya başladıktan 5 ay sonra açılan çevrimiçi eğitime katılmıştır.
Samsun	Cumhuriyet Başsavcısı	1	Zabıt Kâtibi	Personel, birimle ilgili bakanlıkça açılan iki haftalık eğitime katılmıştır.

Medya İletişim Bürolarında yapılan işlere ilişkin elde edilen veriler şu şekildedir:

Tablo 2: Birimde Yapılan İşler.

Artvin
Başsavcının talimatı ve yönlendirmesi üzerine basın bülteni, bildirisi/açıklaması/mesajı/notu gibi metinleri yazmak ve adliyenin resmî web sayfasında yayınlama.
Adliyede gerçekleşen ve haber değeri taşıyan kurumsal faaliyet ve gelişmelere yönelik haber metinleri hazırlama, bu metinlerin adliyenin resmî web sayfasında yayınlama.
Medya mensubundan gelen bilgi taleplerini değerlendirme, Başsavcıyı/Basın Sözcüsü taleplerle ilgili bilgilendirme ve talimatı doğrultusunda bilgi paylaşımı sağlama.
Kurumsal duyuru ve ilanların yayınlanması: Bakanlığın genel duyuru ve ilanlarını yerel adliyenin web sayfasında link açarak vermek, ilanların sonuçları açıklamak.

¹ Adalet Bakanlığı 2014 Yılı Faaliyet Raporu, s. 206.

TRABZON

Başsavcının talimatı ve yönlendirmesi üzerine basın bülteni, bildirisi/açıklaması/mesajı/notu gibi metinleri yazmak ve adliyenin resmî web sayfasında yayınlamak.

Hazırlanan basın bülteni, bildirisi/açıklaması/mesajı/notu gibi metinleri yerel gazete ve tv kanallarına, ulusal gazete ve tv kanalları Trabzon il temsilcisi ya da bölge temsilcilerine, ulusal haber ajanslarına WhatsApp grubu veya e-mail üzerinden servis etmek.

Adliyede gerçekleşen ve haber değeri taşıyan kurumsal faaliyet ve gelişmelere yönelik haber metinleri hazırlama, fotoğraflar çekme, haber metinleri ve görüntüleri adliyenin resmi web sayfasında yayınlamak. Kurumsal haberleri aynı zamanda yerel gazete ve tv kanallarına, ulusal gazete ve tv kanallarının Trabzon il temsilcisi ya da bölge temsilcilerine, ulusal internet haber siteleri ve haber ajanslarına WhatsApp grubu veya e-mail üzerinden servis etmek.

Medya mensubundan gelen bilgi taleplerini değerlendirme, Başsavcıcı/Basın Sözcüsü taleplerle ilgili bilgilendirme ve talimatı doğrultusunda bilgi paylaşımı sağlamak.

İlgili materyaller ve metinleri medyayla paylaşmak.

İnterpress üzerinden alınan medya takip hizmeti aracılığıyla gelen kurumsal haberleri takip etmek, ilgili haberleri basın sözcüsüne iletmek. İnterpress'den alınan hizmetin kapsam sınırlılığı nedeniyle birime ulaşmayan kurumsal haberler için sosyal medya ve yerel gazeteleri tarayarak medya takibi yapmak, ilgili haberleri basın sözcüsüne iletmek. Cumhurbaşkanlığı Devlet Enformasyon sisteminden, haberleri filtrelemek, ilgili haberleri basın sözcüsüne sunmak.

RİZE

Sosyal medyayı ve yerel gazeteleri takip etmek, kurumla ilgili haberleri tespit etmek, ilgili haberleri Basın Sözcüsüne sunmak.

GİRESUN

Başsavcının talimatı ve yönlendirmesi üzerine basın bülteni, bildirisi/açıklaması/mesajı/notu gibi metinleri yazmak ve adliyenin resmî web sayfasında yayınlamak.

Hazırlanan basın bülteni, bildirisi/açıklaması/mesajı/notu gibi metinleri yerel gazete ve tv kanallarına, ulusal gazete ve tv kanallarının Giresun il temsilcisi ya da bölge temsilcilerine WhatsApp grubu veya e-mail üzerinden servis etmek.

Adliyede gerçekleşen ve haber değeri taşıyan kurumsal faaliyet ve gelişmelere yönelik haber metinleri hazırlama, fotoğraflar çekme, haber metinleri ve görüntüleri adliyenin resmî web sayfasında yayınlamak.

Adliyede gerçekleşen ve haber değeri taşıyan kurumsal faaliyet ve gelişmelere yönelik haber metinleri hazırlama, fotoğraflar çekme, haber metinleri ve görüntüleri adliyenin resmi web sayfasında yayınlamak.

Medya mensubundan gelen bilgi taleplerini değerlendirme, Başsavcıcı/Basın Sözcüsü taleplerle ilgili bilgilendirme ve talimatı doğrultusunda bilgi paylaşımı sağlamak.

Kurumsal duyuru ve ilanların yayınlanması: Bakanlığın genel duyuru ve ilanlarını yerel adliyenin web sayfasında link açarak vermek, ilanların sonuçları açıklamak.

İnterpress üzerinden alınan medya takip hizmeti aracılığıyla gelen kurumsal haberleri takip etmek, ilgili haberleri basın sözcüsüne iletmek. İnterpress'den alınan hizmetin kapsam sınırlılığı nedeniyle birime ulaşmayan kurumsal haberler için sosyal medya ve yerel gazeteleri tarayarak medya takibi yapmak, ilgili haberleri basın sözcüsüne iletmek.

ORDU

Başsavcının talimatı ve yönlendirmesi üzerine basın bülteni, bildirisi/açıklaması/mesajı/notu gibi metinleri yazmak ve adliyenin resmî web sayfasında yayınlamak.

Hazırlanan basın bülteni, bildirisi/açıklaması/mesajı/notu gibi metinleri yerel gazete ve tv kanallarına, ulusal gazete, tv kanalları ve ulusal haber ajanslarının Ordu il temsilcisi ya da bölge temsilcilerine, servis etmek.

Adliyede gerçekleşen ve haber değeri taşıyan kurumsal faaliyet ve gelişmelere yönelik haber metinleri hazırlama, fotoğraflar çekme, haber metinleri ve görüntüleri adliyenin resmi web sayfasında yayınlamak. Kurumsal haberleri aynı zamanda yerel gazete ve tv kanallarına, ulusal gazete, tv kanalları ve ulusal haber ajanslarının Ordu il temsilcisi ya da bölge temsilcilerine servis etmek.

İlgili materyaller ve metinleri medyayla paylaşmak.

Medya mensubundan gelen bilgi taleplerini değerlendirme, Başsavcıcı/Basın Sözcüsü taleplerle ilgili bilgilendirme ve talimatı doğrultusunda bilgi paylaşımı sağlamak.

SAMSUN

Başsavcının talimatı ve yönlendirmesi üzerine basın bülteni, bildirisi/açıklaması/mesajı/notu gibi metinleri yazmak ve adliyenin resmî web sayfasında yayınlamak.

Hazırlanan basın bülteni, bildirisi/açıklaması/mesajı/notu gibi metinleri yerel gazete ve tv kanallarına, ulusal gazete ve tv kanallarına servis etmek.

Toplantı, davet, açılış gibi kurumsal faaliyetlerin “etkinlik” yönetimini” yürütmek, medyayı bilgilendirmek ve davet etmek.

Adliyede gerçekleşen ve haber değeri taşıyan kurumsal faaliyet ve gelişmelere yönelik haber metinleri hazırlama, fotoğraflar çekme, haber metinleri ve görüntüleri adliyenin resmî web sayfasında yayınlamak.

Medya mensubundan gelen bilgi taleplerini değerlendirme, Başsavcıyı/Basın Sözcüsünü taleplerle ilgili bilgilendirme ve talimatı doğrultusunda bilgi paylaşımı sağlamak.

İlgili materyaller ve metinleri medyayla paylaşmak.

İnterpress üzerinden alınan medya takip hizmeti aracılığıyla gelen kurumsal haberleri takip etmek, ilgili haberleri basın sözcüsüne iletmek. İnterpress’den alınan hizmetin kapsam sınırlılığı nedeniyle birime ulaşmayan kurumsal haberler için sosyal medya ve yerel gazeteleri tarayarak medya takibi yapmak, ilgili haberleri basın sözcüsüne iletmek. Cumhurbaşkanlığı Devlet Enformasyon sisteminden, haberleri filtrelemek, ilgili haberleri basın sözcüsüne sunmak.

Yapılan işin doğası bakımından halkla ilişkiler propaganda arasında ciddi bir fark olmadığı varsayımını sınamak için yürütülen araştırmada, il adliyelerinde örgütlü Medya İletişim Bürolarında öncelikle çalışan nitelikleri belirlenmiştir.

Birimlerde, kurumun zabıt kâtibî, yazı işleri müdürü ve/veya bilgi işlem kadrolarında çalışan memurlar görevlendirilmiştir. Birim çalışan sayısı 1 ile 2 kişi arasında sınırlıdır. Birimlerde temel işleri yürüten sorumlu kişiler, iletişim alanında eğitime sahip değildir. 2023’te yayınlanan araştırmada² bunun tek istisnası Rize Adliyesidir. Adliye büro yetkilisi Yazı İşleri Müdürüdür. Gazetecilik bölümü mezunu olan Yazı İşleri Müdürü, birimdeki işleri yürütmekle görevlendirilmiştir. Günümüzdeyse, Cumhuriyet Başsavcılığı Özel Kalemi (Kadrosu Zabıt Kâtibî) büronun işlerini yürütmektedir. İletişim alanında eğitim alan yetkilinin verdiği bilgilerle tespit edilen halkı bilgilendirme faaliyetlerinin hemen hemen hiçbir büroda örgütlenmemiştir. Büro faaliyetlerinin görevlendirmeyle bir ‘ek iş’ şeklinde zabıt kâtibî memurunca yapılması, birimin işlerliğini ortadan kaldırmıştır.

Görülmektedir ki atanan ya da görevlendirilen memurun ayrılmasıyla birimler, kendisine yüklenen işlevi kaybetmektedir. Bu durum, yönetimin/yöneticinin ‘bilgilendirerek kamuoyunu bilinçlendirme’ işini nereye koyduğuyla doğrudan ilişkilidir. Bilgilendirme faaliyetlerinin özellikli ve nitelikli olarak kabul edilmeyişi, yönetimin/yöneticinin halk ve yönetim anlayışıyla ilişkilidir. Benzer durum, halkla ilişkiler içinde geçerlidir. Halkla ilişkiler, bir yönetim işlevidir. Kamudaki halkla ilişkiler birimlerinin birçoğu başlangıcından bu yana yöneticinin bakış açısıyla örgütlenmiş, işler nicel ve nitel

çeşitlenmiş ya da tam tersine halkla ilişkiler güdük kalmıştır.

Medya İletişim Bürolarının örgütlenme biçimi, kamu kurumlarında örgütlü halkla ilişkiler birimlerinden büyük farklılık göstermemektedir. Yasal gereklilik olarak Halkla İlişkiler ve Basın Müşavirliği/Müdürlüğü adlarıyla kurulan halkla ilişkiler birimleri, memur olarak atanan çalışanlardan oluşmaktadır. Halkla ilişkiler birimleri, medya bürolarındakine benzer şekilde doğrudan üst yönetime bağlı olarak çalışmaktadır. Dolayısıyla, iş yapma biçimleri ve iş ilişkileri bakımından da her iki birimin çok büyük farklılıklar taşıdığını söylemek mümkün değildir.

Çalışanların eğitim ve kadro-görev-unvan bilgilerine ilişkin elde edilen verilere göre, büro çalışanları Yazı İşleri Müdürlüğü kadrosuna-zabıt kâtibîliği atanmış memurlar arasından görevlendirilmiştir. Artvin adliyesinde, doğrudan yazı işleri müdürü büronun sorumluluğuna atanmıştır. Giresun adliyesi, bu resmi kadro-görev işleyişinin dışındaki tek uygulamadır.

Birim çalışanları, Adalet Bakanlığı tarafından yürütülen eğitim programları kapsamında TRT’nin düzenlediği iki haftalık kursa katılmış, birim işleri ve işlerin yürütülüşü hakkında eğitim almışlardır. Bu eğitimden mahrum kaldıklarını ifade eden Artvin il adliyesi çalışanı, konudaki eksikliklerini yakın bir zamanda tekrar bakanlığa ilettiklerini söylemiştir. Birim çalışanları, görevlendirilmelerinden beş ay sonra çevrimiçi olarak düzenlenen hizmet içi eğitimler yoluyla, sorumlu oldukları meslek işlerini öğrenmeyi sürdürmüşlerdir. Rize Adliyesi çalışanı, yukarıda belirtildiği gibi birim açıldığında ilk görevlendirilen kişi olmaması nedeniyle her türlü eğitimden yoksun olduğunu ifade etmiştir. Samsun Adliyesi birim çalışanı, çevrimiçi eğitim kapsamına dahil

² Bu çalışma, 2022 yılında başlanılan, Halkla İlişkiler Siyasal Propaganda Bağ (Akın, 2023) adıyla bildiri olarak sunulan ve yayınlanan araştırmanın kapsamı genişletilerek güncellenmiş halidir. Birimlerde yürütülen faaliyetler ve iş yapma biçimine ilişkin elde edilen veriler, kapsama dahil edilen yeni il adliyelerden elde edilen verilerle karşılaştırmalı şekilde değerlendirilmiş, ilgili ve gerekli güncellemeler yapılmıştır.

edilmediklerini ifade etmiştir. Giresun Adliyesinde görüşme sağlanan çalışan, bu tür eğitimlerin birim henüz yeni olduğu yıllarda verildiği ve çevrimiçi eğitime katılıp katılmadığını hatırlamadığını belirtmiştir. Sonuç olarak, Adalet Bakanlığı içinde örgütlü halkı bilgilendirerek kamuoyunu biçimlendirme faaliyetlerinin, hizmet içi eğitim yoluyla yetişen memurlarca yürütüldüğünü söylemek mümkündür.

Büro yetkililerine sorulan ana sorular, ne iş yaptıkları ve bu işi nasıl yaptıklarıdır. Verilen yanıtlara göre, Adalet Bakanlığı medya izleme şirketlerinden hizmet satın alımı gerçekleştirmektedir. İnterpress Medya Takip şirketinden alınan hizmet kapsamında haber takibi yapan Medya İletişim Bürosu çalışanları, ilgili kurumsal haberleri basın sözcüsüne iletmektedir. Artvin, Rize ve Ordu Adliyeleri birimleri, haber takibi işi yapmamaktadır. Trabzon ve Samsun adliyelerinde, İnterpress'den alınan hizmetin kapsam sınırlılığı nedeniyle, Cumhurbaşkanlığı Devlet Enformasyon sisteminden haber filtreleme de yapılmaktadır. Trabzon, Samsun ve Giresun büroları, sosyal medya ve yerel gazeteleri tarayarak medya takibi yapmaktadır.

Haber takibi ve kurumsal haberlerin basın sözcülüğüne sunum işini Trabzon ve Samsun büroları daha etkin yürütmektedir.

Basın bülteni, bildirisi/açıklaması/mesajı/notu gibi metinleri yazma ve adliyenin resmî web sayfasında yayınlama, Adliyede gerçekleşen ve haber değeri taşıyan kurumsal faaliyet ve gelişmelere yönelik haber metinleri hazırlama, bu metinlerin adliyenin resmi web sayfasında yayınlama, tüm birimlerde yürütülen temel iş niteliğindedir. Kimi adliyeler, kurumsal haber metinleri ve ilgili görselleri aynı zamanda yerel gazete ve tv kanallarına, ulusal gazete ve tv kanallarının il temsilcisi ya da bölge temsilcilerine, ulusal internet haber siteleri ve haber ajanslarına servis etme işini de yürütmektedir. Medya mensubundan gelen bilgi taleplerini değerlendirme, basın sözcüsünü taleplerle ilgili bilgilendirme, talimatı doğrultusunda bilgi paylaşımı sağlama, ilgili materyaller ve metinleri medyayla paylaşma işlerinin de temel iş kapsamında olduğunu söylemek mümkündür.

Medya İletişim Bürolarında yürütülen işler, basın sözcüsünün (Cumhuriyet Başsavcısı) izni ve talimatıyla yapılmaktadır. Üst yönetime doğrudan bağlı çalışan birimlerin işlevselliği, sorumlu çalışan olarak görevlendirilen memurun nitelikleriyle ilgili olmakla beraber yönetimin/yöneticinin bakış açısına da bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Samsun Adliyesinde, tespit edildiği üzere, Medya İletişim Bürosu çalışanı etkinlik yönetimi gerektiren kurumsal organizasyonları planlamak ve yürütmek işini yönetimin isteği üzerine üstlenmiştir.

Sonuç

Birimlerde yapılan işlerle ilgili verileri değerlendirdiğimizde, medya ile ilişkiler olarak adlandırılan halkla ilişkiler meslek işlerinin medya bürolarında yapıldığını görmekteyiz. Basın bülteni, bildirisi/açıklaması/mesajı/notu gibi metinleri yazmak,

kurumsal web sayfalarında yer almasını sağlamak, haber değeri taşıyan kurumsal gelişmeleri haberleştirmek, ilgili yayın organlarına servis etmek, medya takibi yapmak ve verileri üst yönetime sunmak, halkla ilişkilerde 'medya ile ilişkiler' adı altında yürütülen meslek işleri içinde kabul görmektedir. Bu bağlamda, Medya İletişim Bürolarının medyayla ilişkiler kapsamında halkla ilişkiler faaliyetleri yürüttüğünü söylemek mümkündür.

Adliyelerde basın sözcülüğünün kurumsallaşmasıyla birlikte halkı bilgilendirme, bilgilendirmeden geçerek kamuoyunu biçimlendirme faaliyetleri kurumsallaşmıştır. Belli kurumsal amaçları yüklenmiş iletiler (basın bülteni, haber metni gibi metinler) kitle medyası ve dijital medya kullanılarak halka iletilmektedir. Adalet Bakanlığınca (Adalet Bakanlığının 2010 ve sonrası faaliyet raporlarında ve 2019-2023 Stratejik Planında açıkça belirtilmiştir) bu örgütlü yapıda yapılan işlerin yüklendiği amaç, yargı-medya ilişkilerinin geliştirilmesi olarak ifade edilmiştir.

Bu amaç, Türkiye'nin siyasi ve ekonomik yapısını AB-Batı norm ve standartlarına uydurma, başka bir söyleyişle Türkiye'nin düzenini AB-Batı düzenine entegre etme amacının bütünleşik bir parçası olarak biçimlenmiştir. Dolayısıyla, AB Eşleştirme mekanizması bağlamında yürütülen proje kapsamında kurulan Medya İletişim Büroları, 21. yüzyılın yapısal uyum politikalarının bir parçası olarak örgütlenmiştir. Birimlerde yapılan işler, uyum politikaları kapsamında geliştirilen programların amaçlarını yüklenmiş faaliyetlerdir.

Sonuç olarak, yürütülen işlerin doğası bağlamında Medya İletişim Bürolarının temel işlevi; Belli örgütlü amaçları yüklenmiş iletiler üretmek, belli araçlar kullanarak iletilerin okunması/izlenmesi/dinlenmesini sağlamak, böylelikle bilgilendirme yoluyla ve bilgilendirmeden geçerek kamuoyunun düşüncesini biçimlendirmek olarak ortaya çıkmaktadır. Bu doğa, halkla ilişkilerin yaptığından çok da farklı değildir.

Araştırmanın bulguları, basın bürolarından elde edilen verilerle sınırlıdır. Bilgilendirerek kamuyu bilinçlendirme/biçimlendirme işi olarak halkla ilişkiler ve propaganda faaliyetlerinin doğası konusunun; farklı il adliyeleri basın bürosu örgütlerinde ve/veya farklı kamu kurumlarında örgütlü birimler örneğinde yeni incelemelerle ele alınıp araştırılması gerekmektedir.

Extended Abstract

The study was designed to examine the joint nature of public relations and political propaganda activities in the context of shaping public opinion by informing. The work, the way the work is done, and the business relationships are examined in the example of the Media Communication Offices organized within the Ministry of Justice.

The study has a descriptive and explanatory qualitative design. In the study conducted on the organization of Media Communication Offices, the work done and the way the work is done, data was collected using institutional documents and institutional websites as well as semi-structured interview techniques. Semi-structured interviews were conducted with

responsible employees in the provincial courthouses of Artvin, Rize, Trabzon, Giresun, Ordu and Samsun.

The units are assigned to the officers working in the positions of the institution's editor, information processing, and court clerk. The number of unit employees is limited to 1 to 2 people. The responsible persons who carry out basic tasks in the units do not have training in the field of communication. Employees received their professional job training by participating in training programs conducted by the Ministry of Justice. The Ministry of Justice purchases services from media monitoring companies.

Media Communications Office employees, who monitor the news within the scope of the service sold by Interpress Media Monitoring company, convey the relevant corporate news to the press spokesperson. In Trabzon and Samsun courthouses, news filtering is also done through the Presidency State Information System due to the limited scope of the service received from Interpress.

Writing texts such as press releases, announcements/statements/messages/notes and publishing them on the courthouse's official website, preparing news texts about institutional activities and developments that take place in the courthouse and have news value, publishing these texts on the courthouse's official website are the basic tasks carried out in all units.

The work carried out in the Media Communication Offices is carried out with the permission and instructions of the press spokesperson (Chief Public Prosecutor). The functionality of units directly subordinate to the top management is related to the qualifications of the officer assigned as the responsible employee, as well as depending on the perspective of the management/manager. As determined in the Samsun Courthouse, the Media Communications Office employee undertook the job of planning and executing corporate organizations that required event management upon the request of the management.

When we evaluate the data on the work done in the units, we see that public relations professional work, called media relations, is done in media offices. Writing texts such as press releases, announcements/statements/messages/notes, ensuring that they are included on corporate websites, reporting on newsworthy corporate developments, serving them to relevant media outlets, monitoring the media and presenting the data to senior management are considered to be among the professional duties carried out under the name of media relations in public relations. In this context, it is possible to say that Media Communication Offices carry out public relations activities within the scope of relations with the media.

As a result, the basic function of Media Communication Offices in terms of the nature of the work carried out is a) to produce messages that have certain organizational goals, b) to ensure that messages are read/watched/listened to using certain tools, c) to shape public opinion through and without informing. This nature is not very different from what public relations does.

Kaynakça

- Asna, A. (1969). Türkiye'de kamu kuruluşlarının halkla ilişkileri. *Amme İdaresi Dergisi*, 2(3), 101-115.
- Asna, A. (1997). *Dünden bugüne bir sanat-meslek öyküsü*. Sabah Kitapları.
- Avrupa Birliği Başkanlığı (2022). *Kitle iletişim araçları ve yargı arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi*. 10. 04.2024 tarihinde https://www.ab.gov.tr/kitle-iletisim-aracari-ve-yargi-arasindaki-iliskilerin-gelistirilmesi_53198.html adresinden alınmıştır.
- Başbakanlık Avrupa Birliği Bakanlığı Eğitim ve Kurumsal Yapılanma Başkanlığı (2012). *Twinning mekanizması ve Türkiye*. 27.04.2024 tarihinde https://www.ab.gov.tr/files/pub/twinning_mekanizması_2012.pdf adresinden alınmıştır.
- Başbakanlık Devlet Arşivleri GM. (1995). *Başbakanlık Merkez Teşkilatı (Tarihçe ve mevzuat)* II. Başbakanlık Devlet Arşivleri GM. Yayını. 09.05.2024 tarihinde https://www.devletarsivleri.gov.tr/varliklar/dosyalar/eskisiteden/yayinlar/genel-mudurluk-yayinlar/basbakanlik-merkez_teskilati_2.pdf adresinden alınmıştır.
- Boratav, K. (2014). İktisat tarihi (1981-2002). (Bülent Tanör, Korkut Boratav, vd. Ed.), *Türkiye tarihi 5, Bugünkü Türkiye 1980-2003* içinde ss.187-247. Cem Yayınevi.
- Boratav, K. (2015). *Türkiye iktisat tarihi 1908-2009*. İmge Kitabevi.
- Chomsky, N. (1997). *What makes mainstream media mainstream*. 03.05.2024 tarihinde <https://chomsky.info/199710/> adresinden alınmıştır.
- Erdoğan, İ. (2006-2014). *Teori ve pratikte hakla ilişkiler*. Erk Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2018). *Halkla ilişkiler, reklamcılık ve kitle iletişim bağı*. 16.04.2024 tarihinde <https://erdoganirfan.blogspot.com/2018/02/hakla-iliskiler-reklamcılık-ve-kitle.html> adresinden alınmıştır.
- Ertekin, Y. (2000). *Halkla ilişkiler*. Yargı Yayınevi.
- Ewen, S. (1996). *PR! a social history of spin*. Basic Books.
- Ewen, S. (1997). In spin we trust: a Conversation with Stuart Ewen. (Interview) Steven Heller, *Print*, May-June 51 (3), 94-101.
- Hürriyet (2015). *Kitleli medya ile yargı arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi projesi*. 08.04.2024 tarihinde <https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/izmir/kitleli-medya-ile-yargi-arasindaki-iliskilerin-guclendirilmesi-projesi-37058579> adresinden alınmıştır.
- Jowett, G. S. & O'Donnell, V. (2012). *Propaganda and persuasion* (5. Baskı). SAGE Publication.
- Keloğlu-İşler, E. (2007). *Demokrat Parti'nin halkla ilişkiler stratejileri üzerine tarihsel bir inceleme (1946-1960)* (Yayın No. 217447) [Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Öztürk, S. (2005). Osmanlı İmparatorluğu'nda kamusal alanın dinamikleri. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2005(21), 95-124. 18.04.2024 tarihinde <https://www.irfanerdoğan.com/dergiweb2008/21/4.%20makale.pdf> adresinden alınmıştır.
- Pamuk, Ş. (2017). *Türkiye'nin 200 yıllık iktisadi tarihi*. İş Bankası Yayınları.
- Pietilä, V. (2001). Reflections on public discussion in the mass media. *Nordicom Review*, 22(1), 11-21. 08.04.2024 tarihinde <file:///C:/Users/test/Downloads/Reflections-on-Public-Discussion-in-the-Mass-Media.pdf> adresinden alınmıştır.
- Qualter, T. H. (1980). Propaganda teorisi ve propagandanın gelişimi (Ünsal Oskay Çev.). *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 35(1), 255-307.
- Taylor, P. M. (2003). *Munitions of the mind* (3. Baskı). Manchester University Press.
- Turney, M. (2015). *Ivy Lee was decades ahead of his contemporaries*. 02.05.2024 tarihinde <https://www.nku.edu/~turney/prclass/readings/3eras2x.html> adresinden alınmıştır

Integrating Soft Power Elements Into Family Communication Dynamics For Sustainable Relationships

Meltem Özel^{1,a,*}

¹ Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 13/02/2025

Accepted: 28/05/2025

ABSTRACT

In foreign policy, the “carrot and stick” approach—defined as a hard power strategy—plays a similarly deterministic role in patriarchal family structures. However, could soft power elements also be adapted to family communication? Might such an approach contribute to building more sustainable and healthy relationships? What tools might constitute soft power elements in the context of family communication? This research aims to investigate the integration of soft power strategies into family communication dynamics, examining how approaches traditionally associated with diplomacy and influence could improve family relationships and resolve conflicts. By exploring the adoption of soft power tactics in the realm of family relations, the study seeks to promote healthier, more sustainable interactions and, ultimately, greater harmony and understanding among families. To address these questions, a qualitative focus group study was conducted. The discussions evaluated three soft power-based approaches to family communication: 1) Effective communication skills, 2) Valuing and respecting one another, and 3) Shared experiences and collaboration.

Keywords: Communication, empathy, hard power, soft power, and family communication

Sürdürülebilir İlişkiler İçin Yumuşak Güç Unsurlarını Aile İletişim Dinamiklerine Entegre Etmek

Öz

Dış politikada sert güç unsurları olarak tanımlanan “havuç ve sopa” yaklaşımı, ataeril aile yapılarında da benzer şekilde kader belirleyici bir rol üstlenmektedir. Ancak, yumuşak güç unsurlarının aile içi iletişime uyarlanması mümkün değil midir? Bu tür bir yaklaşım, daha sürdürülebilir ve sağlıklı ilişkilerin inşasına katkı sağlayabilir mi? Aile iletişimi bağlamında yumuşak güç unsurları hangi araçlardan oluşabilir? Bu araştırma, yumuşak güç unsurlarının aile iletişim dinamiklerine entegrasyonunu araştırmayı, geleneksel olarak diplomasi ve nüfuzla ilişkilendirilen stratejilerin aile ilişkilerini nasıl geliştirebileceğini ve çatışmaları nasıl çözebileceğini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, aile ilişkileri alanında yumuşak güç taktiklerinin benimsenmesini araştırarak, daha sağlıklı ve daha sürdürülebilir etkileşimleri teşvik etmeyi ve sonuçta aileler arasında daha fazla uyum ve anlayışı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu konuları ele almak için niteliksel bir odak grup çalışması yapılmıştır. Odak grup tartışmalarında, aile içi iletişimde üç yaklaşım yumuşak güç bağlamında değerlendirilmiştir: 1) iyi iletişim becerileri, 2) değer verme ve saygı duyma, 3) paylaşım. Bu üç yaklaşımın benimsendiği ailelerde daha sağlıklı, sağlam ve sürdürülebilir ilişkiler inşa edildiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İletişim, empati, yumuşak güç, sert güç, aile içi iletişim

Copyright

This work is licensed under
Creative Commons Attribution 4.0
International License

^a meltemozel@adiyaman.edu.tr

0000-0002-4037-7393

Giriş

“Güç aşk gibidir; yaşaması, tanımlanmasından ve ölçülmesinden daha kolaydır” der Joseph Nye. Sert güç, başkalarının davranışlarını etkilemek için zorlama, güç veya somut teşviklerin kullanılması anlamına gelmektedir. Bu genellikle dış politikada veya diğer bağlamlarda arzu edilen sonuçlara ulaşmak için askeri gücü, ekonomik yaptırımları veya diğer doğrudan baskı biçimlerini içermekte ve genellikle hedef kitle veya birey üzerinde hakimiyet ve kontrolü vurgulamaktadır. Sert güç taktikleri genellikle hedeflere ulaşmak için tahakküm, kontrol ve ceza tehdidini vurgulamaktadır. “Havuç ve sopa” perspektifinden bakıldığında sert güç, davranışı etkilemek için zorlayıcı önlemlerin ve somut teşviklerin kullanılması olarak tanımlanabilir. Sert gücün “havuç” yönü, itaati veya iş birliğini teşvik etmek için ödüller veya faydalar sunmayı içerirken, “sopa” yönü, istenmeyen davranışları caydırmak veya itaati zorlamak için tehdit veya cezai önlemlerin kullanılmasını içermektedir.

Yumuşak güç ise başkalarının tercihlerini ve davranışlarını şekillendirmek için cazibe, ikna ve kültürel etkinin kullanılmasını içermektedir. İlişkiler kurmak, iş birliğini geliştirmek ve hedeflere ulaşmak için diplomasi, ideoloji, kültür ve değerler gibi maddi olmayan varlıklara dayanmaktadır. Yumuşak güç, yalnızca baskı veya maddi teşviklere dayanmak yerine, başkalarının değerlerine ve inançlarına hitap etme yeteneğiyle karakterize edilmektedir. Aile ilişkileri alanında yumuşak güç taktiklerinin benimsenmesini araştıran bu makalede, öncelikli olarak iletişim, kişiler arası iletişim ve aile içi iletişim kavramları açıklanmakta, sonrasında güç ve otorite dinamikleri ile yumuşak güç ve sert güç kavramları tanımlanmaktadır.

Yumuşak güç kavramının aile ilişkilerine uyarlanmasına yönelik literatürde herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu bağlamda bu çalışma literatüre önemli bir katkı sunmaktadır.

Çalışma, aile ilişkilerinde yumuşak güç taktiklerinin benimsenmesini araştırarak, daha sağlıklı ve sürdürülebilir etkileşimleri teşvik etmeyi ve böylece aileler arasında daha fazla uyum ve anlayış sağlamayı amaçlamaktadır. Bu konuları ele almak için niteliksel bir odak grup çalışması yapılmıştır. Odak grup tartışmalarında, aile içi iletişimde yumuşak güç bağlamında üç yaklaşım değerlendirilmiştir: 1) iyi iletişim becerileri, 2) değer verme ve saygı duyma, 3) paylaşım. Bu üç yaklaşımın benimsendiği ailelerde, daha sağlıklı, sağlam ve sürdürülebilir ilişkiler inşa edildiği düşünülmektedir.

İletişim

İletişim, bir ortamda bulunan nesneler, olaylar ve durumlarla ilgili değişimleri bildiren, bu konulardaki bilgilerini paylaşan; aynı nesneler, olaylar ve sorunlar karşısında benzer yaşam deneyimlerinden doğan benzer duyguları ifade eden insanların oluşturduğu topluluk ya da toplum yaşamı içinde gerçekleşen tutum, yargı, düşünce ve duygu alışverişidir (Oskay, 2015, s. 23). Canlılar arasında

yalnızca insan simgeler (semboller) oluşturma yeteneğine sahiptir. Bu yeteneği sayesinde, başkalarına sadece duygularını ifade etmekle kalmaz, aynı zamanda düşüncelerini ve bilgilerini de biriktirip aktarabilir (Zillioğlu, 2014, s. 24). İletişim, günlük yaşamımızda nesneleri ve insanları tanımlar; farklı toplumsal roller üstlenen kişilere bu rolleri yerine getirirken rehberlik eder ve bu rol dağılımından doğan toplumun o dönemdeki yaşam tarzını öğretir, kabul ettirir ve yeniden üretimi için gerekli değerlendirme biçimlerini kazandırır (Oskay, 2015, s. 16).

İnsanın sosyal bir varlık olması, iletişim kurma isteğini bir ihtiyaç hâline getirir. Özellikle paylaşımda bulunma arzusu ve gereksinimi, iletişimin ortaya çıkış nedenlerinden biridir (Tulmaç, 2024). Tüm insanların her iletişim eyleminde bilgilenmek, ikna etmek, bilgi vermek, yönetmek, eğlenmek gibi çeşitli nedenleri ve amaçları vardır (Zillioğlu, 2014, s. 26). Bıçakçı (2002, s. 13-17)’ya göre iletişim beş temel amaca yönelik olarak gerçekleşir: var olmak, haberleşmek, paylaşmak, etkilemek ve yönlendirmek ile eğlendirmek ve mutlu olmak.

İnsanların karşılaştığı ve ilişki kurduğu her yerde, her durumda ve her mekânda, farklı dil biçimleriyle kodlanmış bir iletişim süreci yaşanır. En basit düzeyde bile iletişim, üç temel öğeye dayanır: iletiyi gönderen, iletiyi alıp çözen ve bu ikisi arasında iletinin aktarılmasını sağlayan bir iletişim kodlaması, yani bir ileti (Oskay, 2015, s. 17-23).

Kişiler Arası İletişim

Her iletişim durumu, kaynak ve hedefin karşılıklı bağımlılığı anlamına gelir. Bu bağımlılığın dört düzeyi vardır: tanımsal ve fiziksel, etki-tepki, empati (başkasını anlama yeteneği) ve etkileşim. Bu düzeyler her iletişimde bulunabilir, ancak her iletişimin gerçek bir etkileşimle sonuçlanması nadirdir ve belirli koşullara bağlıdır. Tanımsal ve fiziksel düzeyde bağımlılık, kaynağın ve hedefin birbirine göre tanımlanmasıyla ilgilidir. Hedefi tanımlamadan kaynağı, kaynağı tanımlamadan hedefi belirlemek mümkün değildir. Bu, kaynağın ve hedefin mevcut veya gelecekteki, yakın veya uzak varlıklarının gerekliliğini gösterir. Etki-tepki düzeyi, geri besleme sürecinde az ya da çok gerçekleşen bağımlılığı ifade eder. Bazı iletişim durumlarında hiç tepki almamak da bir tür tepki sayılabilir. Gönderilen bir mektuba veya yayınlanan bir programa hiç tepki almamak, ilgisizliği yansıtan bir tepki olabilir. Bu durumun nasıl değerlendirileceği, koşullara ve ilişkilere bağlıdır. Empati düzeyinde bağımlılık iki şekilde ele alınabilir. Bir görüşe göre, insanlar başkalarını kendilerine göre değerlendirir ve karşındakinin davranışlarını, sözlerini/iletilerini kendi koşullarında nasıl davranıyorsa öyle anlamlandırır. Buna içten dışa doğru çıkarsama denir. Diğer görüşe göre, insan başkasını tanımak ve anlamak için kendisini onun yerine koyar (role taking). Onun ne düşündüğünü ve hissettiğini anlamaya çalışır. Her iki yaklaşım da iletişimde bulunanların karşılıklı beklentileriyle ilgilidir. İletişimde gerçek bir etkileşim sağlamak, bu iki empati biçiminin birlikte ve karşılıklı olarak gerçekleşmesine bağlıdır. Böyle bir etkileşim düzeyine ulaşmak, özellikle kişiler arası iletişimde mümkündür. Bu düzeyde bir iletişim ve etkileşim, insanlar

arası ilişkilerde bir hedef ve idealdir. Çünkü, paylaşma, bütünleşme ve uyum içinde davranma anlamında etkileşim çok sık başarılabilen bir durumdur (Zıllıoğlu, 2014, s. 243-247). Çocukları dinlerken, ebeveynler için en gerekli becerilerden biri empatidir. Empati, kişinin kendini karşısındaki bireyin yerine koyarak onun duygu ve düşüncelerini doğru şekilde anlamasıdır (Dökmen, 1994). Sağlıklı iletişim kurabilmek için, duygu ve düşüncelerinizi samimi ve açık bir şekilde ifade etmek önemlidir.

Sağlıklı bir iletişimde, bir iletişim becerisi olan "ben dili", kişinin o anda karşılaştığı durum veya davranış karşısında, kişisel tepkisini duygu ve düşüncelerle açıklayan bir ifade tarzıdır. Duygu ve düşüncelerin içtenlikle ifade edilmesidir. Başkalarıyla ilgili değerlendirme ve yorumlar değil, kendi duygu ve yaşantılarımızı açıklamaktadır. Yüksel-Şahin (2010)'e göre iletişim sürecinde "ben dili" kullanarak kendinizi ifade etmek, karşınızdaki kişinin sizin duygularınızı doğru anlamasına yardımcı olur. "Ben dili", duygularınızı ve düşüncelerinizi kişisel deneyimlerinize dayandırarak ifade etmenizi sağlar, böylece karşındaki kişi üzerinde suçlama veya küçümseme hissi uyandırmadan iletişim kurabilirsiniz.

Kişiler arası iletişimin sağlıklı işleyişi, tarafların becerilerine bağlıdır. Bu beceriyi kazanmak için birey hem kendi düşüncelerini ve duygularını hem de karşısındakinin düşüncelerini ve duygularını anlayıp, bunların nedenlerini ve kaynaklarını değerlendirebilme yeteneğine sahip olmalıdır. Kendini tanımayan ve tepkilerini anlamlandıramayan bir insan, sürekli mutsuz olur ve bu mutsuzluğu çevresine de yansıtır. Duygusal dalgalanmalar altında tutarsız davranışlar sergileyen biriyle başarılı bir iletişim kurmak ve sürdürmek mümkün değildir. Kendisiyle barışık olmayan bir insanın, başkalarıyla barışması beklenemez. Uzlaşma amacıyla iletişim kuran birey, öncelikle kendi gerçekleriyle uzlaşmalıdır. Başkalarını anlamaya çalışmanın ön koşulu budur. Kişiler arası iletişim, kaynak ve hedef kişiler arasında karşılıklı olarak gerçekleşen yazılı, sözlü veya sözsüz duygu ve düşünce aktarımlarıdır. Bu tür iletişimin temel ilkesi etkileşimdir. Baba ile oğulun konuşması, iki arkadaşın mektuplaşması, sevgililerin bakışması hep etkileşim içeren eylemlerdir. Kişiler arası iletişimi yüz yüze olduğu kadar teknolojik araçlarla da gerçekleştirmek mümkündür. Araçlı veya araçsız olsun, kaynak ve hedef birimler arasındaki iletişim biçimi anında etkileşime, yani doğrudan geri bildirim elveriyorsa, kişiler arası iletişim olarak tanımlanır. Kişiler arası iletişim, toplumsal yaşamdaki bireylerle var olur. Bireylerin kişisel özellikleri, sosyoekonomik konumları, yakınlık dereceleri ve toplumdaki egemen değer yargıları, iletişimin niteliğini belirlemede rol oynar (Bıçakçı 2002, s. 69-71).

Aile İçi İletişim

İlişki kültürü, hem aile içi hem de diğer yakın ilişkilerdeki iletişimi tanımlamak için kullanılan bir metafordur. Bu metafor, insanların etkileşimlerinde özel kodlar ve benzersiz kurallar dizisi oluşturarak, yakın ilişkilerde kendi ahlaki ve sosyal düzenlerini kurduklarını ifade eder. İronik olarak, kültür teriminin bu şekilde kullanılması, yakın ilişkilerin benzersizliğini ve mahremiyetini vurgularken, karşılıklı

bağımlılık, gelenek, yükümlülük ve sadakat gibi diğer kültürel değerlere göre kültürel bir önyargıyı ortaya çıkarır (Sillars, 1995, s. 375).

Geçmişten günümüze aile yapısı, toplumların sosyoekonomik yapısına paralel olarak şekillenmiştir. Feodal düzenin kalıntıları üzerine kurulan kapitalist sistemde de aile, burjuva erkeğinin egemenliği altında var olmuştur. Burjuva erkeği, mirasını aktaracağı oğlunun biyolojik babası olduğundan emin olmak için kadının sadakatine önem vermiş ve böylece tek eşli aile yapısı yaygınlaşmıştır. Burjuva hukukunun oluşturduğu bu tek eşli aile modeli, cinsiyet temelli iş bölümü ve otorite ilişkileri açısından halk için de bir örnek olmuştur. Artan iş yükü, çekirdek aile yapısının değişmesine neden olmuştur. Ana, baba ve çocuktan oluşan çekirdek aile, ortak zamanlarını ve yaşam alanlarını kaybetmeye başlamıştır. Ailesel mülkiyet kavramı bireysel mülkiyete dönüşmüştür. Aile bireyleri ayrı televizyonlar, bilgisayarlar ve telefonlar kullanmakta ve ayrı araçlarla işe gitmektedir. Bu bireyci anlayış, yalnızlık ve yabancılaşmayı artırmaktadır. Ortak dayanışma duygusunun yerini bireysel doyum arayışları aldıkça, çekirdek aile çözülme sürecine girmiştir. Çekirdek ailenin bu sağlıksız altyapısı, etkili bir iletişim ortamı kurmayı zorlaştırmaktadır. Ancak bu durum, aile içi dayanışmanın önemini daha da belirgin hale getirmektedir. Aile içi iletişim kopukluklarını önlemek için çatışmaların yapıcı tartışmalarla çözülmesi gerekmektedir (Bıçakçı 2002, s. 79-84).

Aile içi iletişim; eşler arasında, çocuklarla anne-baba arasında, anne ya da babayla çocuk arasında ve kardeşler arasında kurulan iletişim biçimidir (Şahin ve Aral, 2012, s. 62).

Olson ve DeFrain (2000)'e göre, eğer bir aile iyi iletişim becerilerine sahipse, aile bütünlüğü ve aile uyumu daha yüksek olur. Ünlü terapist Virginia Satir, her insanın doğuştan beş temel özgürlükle donatıldığını iddia eder. Bu özgürlükler şunlardır (akt. Cüceloğlu, 2011, s. 63-66):

1. Anlık algılama ve gözlem özgürlüğü
2. Kendi düşüncelerini özgürce ifade etme özgürlüğü
3. Kendi duygularını serbestçe ifade etme özgürlüğü
4. İsteddiği şeyleri isteme veya reddetme özgürlüğü
5. İsteddiği şekilde gelişerek kendi benliğini gerçekleştirme özgürlüğü

Ataeril burjuva ailesinde, mülk sahibi erkeğin güçlü konumu, anne ve çocuklar üzerinde baskı yaratmaktadır. Bu yapı alt ve orta sınıflarda da devam etmektedir. Eve giren paranın sahibi genellikle erkektir ve paranın kullanım hakkı aile reisinde toplanmaktadır. Bu olumsuz durumu, mevcut sistemin değer yargılarını sorgulamadan değiştirmek mümkün değildir. Etkili iletişimin ön koşulu olan eşit söz hakkı, eşit güçlere dayanmaktadır. Aile bireyleri arasında eşitlik ilişkilerinin kurulması için, güçsüz bireylerin güçlü bireylere karşı mücadele etmesi kaçınılmazdır. Güçlü bireylerin de kendi rollerini, dışarıda daha güçlü kişiler karşısında yaşadıkları zorlukları düşünerek değerlendirmesi önemlidir (Bıçakçı 2002, s. 79-84). Aile, bir sistem oluşturur ve her birey bu sistemin bir parçası olarak çeşitli roller üstlenir, böylece sistemin işleyişine katkıda bulunur. Her sistem ve bu sistemdeki her rol, kendine has bir kişilik ve davranış modeli geliştirir. Bu kişilik ve davranış modelleri, bireyin uyumlu veya uyumsuz olmasını belirler. Doğumla birlikte, bebeği etkileyen

ilişkilerin kapsamı genişler; ailedeki bireyler arasında anne, baba, abla, ağabey, amca, hala, dayı, teyze ve çocuk bakıcısı gibi birçok kişi bulunabilir. Bu ilişkiler ağı içinde her birey, kendi benlik bilincini ve kişiliğini geliştirir. Aile içindeki roller katıysa, dünyayı kategoriler içinde gören, “kalıplaşmış benlik yapısı” olan bireyler yetişir. Aile rolleri esnekse, dünyayı çok boyutlu görebilen, hoşgörülü bireyler yetişir. Birey, davranışlarıyla içinde yetiştiği aileyi yansıtır. Ailenin karşılaşması gereken temel ihtiyaçlar vardır. Bunlar: 1. değerli hissetme 2. güven ortamı 3. yakınlık ve dayanışma duygusu 4. sorumluluk duygusu 5. mücadele etme ve başarıya 6. kendini gerçekleştirme 7. manevi yaşamın temellerini oluşturma ortamıdır. Bu ihtiyaçları karşılanan çocuklar sağlıklı büyürken, karşılanmayanlar sağlıklı gelişir. Sağlıklı aile düzeninde her birey, görev ve sorumluluklarını doğal bir şekilde yerine getirir; aralarında olumlu duygusal bağlar bulunur ve kişiler bağımsız olmalarına rağmen birbirlerine istekle ve memnuniyetle yardım ederler. Sağlıklı aile düzeninde, ebeveynler dahil herkes duygusal ve bilişsel olarak sürekli olarak gelişim içindedir. Aile, üyelerini değerli görür ve bireylerin kişisel değerlerini olumlu yönde güçlendirir. Aile, toplumla dengeli bir ilişki içindedir, ne toplumdan izole olur ne de toplumun baskısına tamamen boyun eğerek (Cüceloğlu, 2011, s. 57-58). Sağlıklı aile yapısı, açık iletişim, karşılıklı değer verme ve iş birliği temeline dayalı bir model olarak tanımlanabilir. Sağlıklı aile, iletişim kopukluğunun yaşandığı, otoriter güç kullanımının baskın olduğu ve bireylerin duygusal ihtiyaçlarının yeterince karşılanmadığı bir aile yapısı olarak tanımlanabilir. Bu tür ailelerde bireyler arasında sağlıklı etkileşim kurulamamakta, duygusal bağlar zayıf kalmakta ve bireylerin kişisel gelişimleri olumsuz yönde etkilenmektedir.

Uluocak (2015, s. 193-195)'a göre, sağlıklı bir aile içi iletişim, bireylerin rasyonel ve etkin davranışları ile birbirlerinin ve sorumluluklarının farkında olmaları sayesinde kurulabilir. Ayrıca, iletişimin sağlıklı bir biçimde sürdürülebilmesi için bazı noktalara dikkat edilmesi gerekmektedir. Özellikle eşlerin açık ve paylaşımcı bir iletişim kurmaları, çocuğun sağlıklı gelişimi açısından da büyük önem taşımaktadır.

Gordon (1997), aile içi iletişimde emir vermek, yönlendirmek, uyarmak, gözdağı vermek, ahlâk dersi vermek, öğüt vermek, çözüm ve öneri sunmak, nutuk çekmek, yargılamak, eleştirmek, suçlamak, aynı fikirde olmak, ad takmak, alay etmek, tanı koymak, duyguları paylaşmak, sorgulamak, sözünden dönmek, oyalamak ve konuyu saptırmak gibi tutumların iletişimi engellediğini ifade etmektedir.

Şermin Yaşar'ın 'Söyleme Bilmesinler' romanında aile içi iletişimsizlik, kıskançlık, önyargı, empati eksikliği, suçluluk duygusu ve güvensizlik gibi olumsuz durumlara yol açmaktadır. Kardeşler arasında yaşanan kıskançlık ve empati eksikliği, anneye ve eşlere karşı beslenen ön yargılar, bireylerin birbirine güvenememesi ve özellikle babanın yaşananlardan kendini sorumlu hissetmesi, aile bağlarını zayıflatan temel etkenler arasında yer alır. Bu unsurlar, bireyler arası duygusal mesafeyi artırmakta ve aidiyet hissinin zedelenmesine neden olmaktadır (Gülveren, 2024, s. 304).

Güç ve Otorite Dinamikleri

“Güç” kavramı, siyasi sistemler içinde organize edilmiş bir egemenlik aracı olarak işlev görür. Ekonomik değer açısından mülkiyet ilişkileriyle ilişkilendirilen her şey, gücün bir göstergesidir. Feodal sistemde toprak sahibi olmak, kapitalist düzende ise üretim araçlarının ve sermayenin kontrolü gücü simgeler. Bu ekonomik güç, toplumsal yaşama da yansır; en güzel ve en pahalı şeylere sahip olmak güç gösterisi olarak kabul edilir. “Güç” olgusu, otorite kurmayı meşrulaştırır. Otorite, bir bireyin, bir görüş sisteminin veya bir organizasyonun belirli nitelikleri ve gösterdiği hizmetlerle kazandığı, toplum tarafından kabul edilen nüfuzu olarak tanımlanabilir. Max Weber'e göre otorite, otorite sahibinin iradesini açıkça ifade etmesi ve diğerlerinin bu iradeyi kendi davranışlarında özümsemesi ve ona göre hareket etmeleriyle ilgilidir. Otoritenin doğal olarak kabul edilmesinin temel nedeni, sahip olduğu ekonomik veya mesleki gücü, topluma değer biçerek meşrulaştırmasıdır. Güç ve otorite ilişkileri, “şiddet” olgusunu da tetikleyebilir. Otoritenin meşruluğu, genellikle şiddet üzerine kurulu ulus devletin temelinde yatar. Weber'e göre, devlet bir toprak parçası üzerinde fiziksel şiddetin meşru kullanımını denetleyen bir insan topluluğudur. Sonuç olarak, güç ve otorite ilişkileri, güçlü ve güçsüz arasındaki çelişkiyi derinleştirerek şiddetin kullanımına ortam hazırlar (Bıçakçı 2002, s. 74-75). Güç, iki taraf arasındaki bir ilişki olarak değerlendirilebilir. Geleneksel anlayış, böyle bir ilişkide eşitsizlik olduğunu, yani güçlü tarafın zayıf taraf üzerinde, zenginin ise fakir üzerinde güce sahip olduğunu ileri sürmektedir. Yin-Yang felsefesine göre, kuvvette zayıflık, zayıflıkta kuvvet vardır. İki taraf arasındaki güç dengesi zamanla değişir. Yumuşak güç, sabit bir güç olmaktan ziyade, farklı değişkenlere bağlı olarak güçlenip zayıflar (Walch, 2004; Cristo, 2005). Otorite ve güç kavramları yalnızca siyasi ya da kurumsal yapılarla sınırlı değildir; bu kavramlar, bireyler arası ilişkilerin en temel birimlerinden biri olan aile içinde de önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle ebeveynlik sürecinde otoritenin nasıl kurulduğu, gücün nasıl kullanıldığı ve bu gücün zaman içinde nasıl şekillendiği, aile içi iletişimin niteliğini doğrudan etkilemektedir. Yönetim bilimlerinde olduğu gibi aile yapısı içinde de otorite çoğu zaman doğal bir kabul olarak görüldüğü de çocukların gelişimi, toplumsal değerler ve bireysel farkındalık düzeylerindeki değişimlerle birlikte bu otoritenin biçimi ve etkisi dönüşüme uğrayabilmektedir. Dolayısıyla, güç ve otoritenin aile içi dinamiklerdeki yansımalarını incelemek hem ebeveynlik pratiklerini hem de sağlıklı iletişim biçimlerini anlamak açısından önem taşımaktadır.

Batı orta sınıf toplumunda yetişkin-çocuk iletişimi için kültürel ideal, Baumrind'in “otoriter” ebeveynlik kavramıyla ifade edilmektedir. Otoriter ebeveyn, hem talepkâr (sınırlar koyma, başarıyı teşvik etme anlamında) hem de duyarlı (dikkatli, demokratik, esnek ve iletişimsel) bir tutum sergiler. Bu stil, yetkinlik, bireysellik ve eşitlikçilikle uyumludur ve aile ilişkilerinin açık iletişimle aracılık edildiği görüşünü yansıtır. Buna yakın olan bir diğer kavram ise “kişi merkezli” mesajlardır. Kişi merkezli mesajlar, davranışın psikolojik nedenlerine ve sonuçlarına odaklanır, atanmış

statüye (yani “pozisyonel” mesajlara) değil. Kişi merkezli mesajların, çocuğun sosyal yetkinliğin anahtarı olarak görülen psikolojik yapılarının gelişimini teşvik ettiği düşünülmektedir; ancak kişi merkezli iletişim, anlamların belirsiz ve bireyselleştirilmiş olduğu açık rol sisteminde işlev görmeyi sağlar. Kişi merkezli mesajlar, rollerin ve anlamların kültürel olarak belirlenmiş bilgiye dayandığı kapalı rol sisteminde sosyal yetkinliği teşvik etmez. Otoriter ebeveyn, ebeveyn otoritesi, gelenek, itaat, katı disiplin ve tek yönlü iletişimi vurgular. Bu tanım, hiyerarşik aile kültürlerindeki ebeveyn kontrolünü bir ölçüde yansıtsa da otoriter terimi bu ailelerdeki besleyici, sıcak ve karşılıklı ilgiyi genellikle göz ardı etmektedir (Sillars, 1995, s. 388).

Her aile sistemi kendi işleyişini sağlayan kurallara sahiptir. Sağlıksız ailelerde bu kurallar genellikle gizli ve ima edilerek kalırken, sağlıklı ailelerde ise açık ve net bir şekilde belirtilir. Otorite, gizli aile normlarını yürüten ve pekiştiren kişidir. Otoriteye karşı gelmemek, onun talimatlarını yerine getirme, övgüye değer bir nitelik olarak kabul edilir. Kim yetkiyi memnun ederse, o değerlidir. Bir bireyin duygu ve düşünceleri, yalnızca yetkinin onayını aldığı anda değerlidir; otoritenin hoşlanmadığı algılar, duygular ve düşünceler değersiz kabul edilir. Bu tür aile ortamlarında çocuklar, kendi içsel deneyimlerine güvenmeyi öğrenemezler; en büyük nitelik, otoritenin memnuniyetini sağlamak, onun beklentileri doğrultusunda düşünmeyi ve duygularını değiştirmeyi gerektirir. Kendi iç dünyasında boş, dıştan kontrol edilen biri olma yoluna girmişlerdir. Otorite haksız veya haklı, zeki veya aptal, ahlaki veya ahlaksız olabilir. Sağlıksız ailelerde üyelerden beklenen, otoriteye koşulsuz itaattir. İtaat, başlı başına bir erdem olarak kabul edilir. Sağlıksız aile dinamiklerinin büyük bir kısmı toplumsal kültür tarafından şekillendirilir. Bu nedenle, toplumsal ortamda sağlıksız aile yapıları oluşturmak, sağlıklı ailelerden daha kolay olabilir. Kültür, evlilik, ebeveynlik ve itaate dayalı anlayışı aile oluştururken temel referans noktaları olarak sunar (Cüceloğlu, 2011, s. 83-84).

Sert ve Yumuşak Güç

Güç, her zaman ilişkilerin mevcut durumuna bağlıdır (Baldwin, 1979, s. 161-194). Davies'e (1991) göre, bir kişinin güç sahibi olduğu, şu niteliklerden biri veya bunların kombinasyonuna sahip olması ile ifade edilir: statü, otorite, itibar, para, bilgi ve güzellik. Nelson Mandela ya da Rahibe Teresa gibi kişiler itibarlarından dolayı yumuşak güce sahiptirler (Fan, 2008). Genel olarak güç, bir kişinin istediği sonuçları elde edebilme ve başkalarının davranışlarını etkileyebilme yeteneği ve şekillendirme becerisidir. İnsanlar, amaçların meşru olduğuna inanırlarsa, tehdit veya teşvik kullanmadan da ikna edilebilirler. Sert güç, teşvik veya tehdide dayanabilir, ancak bazen istenilen sonuçlar somut bir tehdit veya ödül olmaksızın da elde edilebilir (Nye, 2017, s. 19-58). Sert güç, dış politika amaçlarını gerçekleştirmek ve diğer hükümetleri etkilemek için

kullanılan askerî ve polis gücünü ifade eder. Askerî gücün dış politikada etkili bir araç olabilmesi, büyük ölçüde silahlı kuvvetlerin etkinliğine bağlıdır. Dünya siyasetinde önemli rol oynamayı hedefleyen ülkeler, her zaman güçlü ordulara ve donanmalara sahip olmaya önem vermişlerdir (Öymen, 2005, s. 166).

Yumuşak güç, başkalarını zorlamadan, onların sizin istediğiniz sonuçları istemelerini sağlamaktır. Güç, ilişkilerde cazibenin kimyasına bağlıdır. İş dünyasında ise, zeki yöneticiler liderliğin sadece komut vermekten ibaret olmadığını, davranışlarla örnek olmayı ve diğerlerini cezbetmeyi gerektirdiğini bilirler. Büyük kuruluşları sadece komutlarla yönetmek zordur; bunun yerine, değerlerin benimsetilmesi önemlidir. Sert güç ve yumuşak güç bazen birbirlerini desteklerken, bazen de engelleyebilir. Akıllı güç, yumuşak ve sert gücün dengeli ve stratejik kullanımıdır (Nye, 2017, s. 19-58). Yumuşak güç, yalnızca hedeflerin çatışması bağlamında anlamlıdır; ikna ve cazibe, davranışı etkilemek için kullanılabilir (Fan, 2008).

Yöntem

Bir insanın bireysel davranışı ile grup içindeki davranışları arasında farklar vardır. Gruplar, kendilerine özgü normatif kalıplar yaratırken, aynı zamanda içinde bulundukları kültür ve değerler sistemini de yansıtır. Eğitim, Sosyoloji, Psikoloji ve Örgüt Bilimi gibi alanlarda, grupların insan davranışını nasıl değiştirdiğine dair birçok örnek ve çalışma mevcuttur. Karar verme süreçlerinde “grup süreçlerini” kullanmanın birçok faydası olduğu belirtilmektedir. Örneğin gruplar bireylere oranla daha yaratıcıdır, daha hızlı sorun çözebilirler, kısa sürede ve daha fazla sayıda seçenek üretebilirler ve benzeri (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 157-158). Odak grup görüşmesine katılacak kişiler arasında, tartışılan konu, ürün veya hizmetle ilgili ortak bir deneyimin olması esastır. Katılımcı sayısı 6-8 kişi arasında olmalıdır. Sürecin etkili olması için, deneyimli bir yöneticinin tartışmayı yönetmesi gereklidir. Rahat, tehditkâr olmayan ve insanların düşüncelerini özgürce ifade edebileceği bir ortam sağlandığında, odak grup görüşmesi için asgari koşullar oluşturulmuş olur (Krueger & Casey, 2000, s. 4-5).

Adıyaman ve İstanbul şehirlerinde yaşayan üniversite öğrencilerinden her biri altı katılımcıdan oluşan iki odak grubu oluşturulmuştur. Odak grup görüşmeleri, 24 Nisan 2024 tarihinde İstanbul'da İbn Haldun Üniversitesi'nden katılımcılarla, 2 Mayıs 2024 tarihinde ise Adıyaman'da Adıyaman Üniversitesi'nden katılımcılarla gerçekleştirilmiştir. Her iki şehirde oluşturulan odak grup katılımcıları da her biri 18-24 yaş aralığında, Yeni Medya ve İletişim, Psikoloji ve Dış Ticaret bölümlerinden toplam 12 gönüllü olan üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır (Tablo 1). İki farklı şehirden katılımcılar belirlenmesindeki amaç bölgesel ve kültürel farklılıkların ve/veya benzerliklerin tartışmada dikkate alınmak istenmesidir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcı	Şehir	Cinsiyet	Yaş
K1	Adıyaman	Erkek	24
K2	Adıyaman	Kadın	20
K3	Adıyaman	Kadın	19
K4	Adıyaman	Erkek	20
K5	Adıyaman	Erkek	20
K6	Adıyaman	Kadın	24
K7	İstanbul	Kadın	18
K8	İstanbul	Kadın	19
K9	İstanbul	Erkek	22
K10	İstanbul	Erkek	20
K11	İstanbul	Erkek	19
K12	İstanbul	Kadın	23

Tartışma konuları, yumuşak güç unsurlarının aile iletişim dinamiklerine entegrasyonunu araştırmak, geleneksel olarak diploması ve nüfuzla ilişkilendirilen stratejilerin aile ilişkilerini nasıl geliştirebileceğini ve çatışmaları çözebileceğini keşfetmek üzere tasarlanmıştır. Katılımcılara öncelikle sert güç ve yumuşak güç kavramlarının tanımlaması yapılmıştır. Katılımcılardan, aile içi etkileşimlerde yaygın olarak bulunan yumuşak güç unsurlarını ve bu unsurların aile içindeki günlük iletişimde nasıl ortaya çıktığını konuşmaları istenmiştir. Katılımcılardan ailelerin yumuşak güç unsurlarını iletişim kalıplarına dahil etme konusunda karşılaştıkları zorluklar hakkında konuşmaları beklenmiştir. Katılımcılardan, aile iletişiminde yumuşak güç yaklaşımlarının benimsenmesinin, aile birimi içinde daha sürdürülebilir ve tatmin edici ilişkilere yol açabileceğine inanıp inanmadıkları sorulmuştur. Katılımcılara, ailelerin iletişim ve karar alma süreçlerinde yumuşak güç unsurlarının kullanımını artırmalarına hangi strateji veya uygulamaların yardımcı olabileceği konusunda konuşmaları istenmiştir. Katılımcılardan, yumuşak güç unsurlarının kullanımının aile dinamiklerini olumlu yönde etkilediği veya kendi aileleri ya da tanıdıkları birileri içindeki çatışmaları çözdüğü kişisel deneyimlerini paylaşmaları istenmiştir.

Her iki grup tartışması da yazılı ve görüntülü olarak kaydedilmiş, görüşmeler niteliksel bir yöntem olan tematik analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Veriler, MAXQDA nitel veri analiz yazılımı kullanılarak kodlanarak üç temaya (iyi iletişim becerileri, paylaşım, değer verme ve

saygı duyma) ayrılmıştır. MAXQDA, nitel veri analizi için kullanılan bir analiz programı olup, metin, ses ve video verilerini analiz etme imkânı sunmaktadır. Yazılım, kullanıcıların veri setlerini sistematik bir şekilde kodlamasına, kategorilere ayırmasına ve içerik analizini gerçekleştirmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca, yapay zekâ destekli analiz araçları sayesinde, büyük veri kümeleri üzerinde daha hızlı ve etkili analizler yapılabilmekte, bu da araştırmacılara derinlemesine tematik çıkarımlar yapma olanağı sağlamaktadır.

İki bağımsız araştırmacı arasında kodların güvenilirliği kontrol edilmiştir. Adıyaman'da gerçekleşen odak grup görüşmesi 41 dakika, İstanbul'da gerçekleşen odak grup görüşmesi 83 dakika sürmüştür. Katılımcıların akademik geçmişleri, görüşmelerin derinliği ve katılımcıların konuya olan ilgileri, görüşme sürelerinin uzamasına ya da kısalmasına etki eden faktörler arasında yer almaktadır.

Bulgular

Aşağıdaki bulgular katılımcıların aile iletişimde kullanılan yumuşak ve sert güç unsurlarını değerlendirirken kullandıkları yargıları açıklamaktadır. Odak grup tartışmalarında aile ilişkilerinde kullanılan yumuşak güç ve sert güç türleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir (Tablo 2).

Odak grup tartışmalarında aile ilişkilerinde kullanılan yumuşak güç ve sert gücün beş temel farklılığı belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 2. Aile ilişkilerinde kullanılan sert ve yumuşak güç türleri

Sert güç	Yumuşak güç
Baskı/ Yasak/ Şiddet/ Ceza/ Hediye/ Para/ Ödül	İyi iletişim becerileri/ Değer verme ve saygı duyma/ Paylaşım

Tablo 3. Aile ilişkilerinde kullanılan sert ve yumuşak gücün etkilerinin karşılaştırılması

Sert güç	Yumuşak güç
Kısa vadeli	Uzun vadeli
Direnç ve isyana neden olma	Sevgi, saygı, sadakat ve bağlılık oluşturma
Psikolojik gerginlik ve mutsuzluk yaratma	Psikolojik rahatlık ve mutluluk oluşturma
İlişkilere zarar verme, aile bağlarının zayıflaması	Sağlıklı, sürdürülebilir ve güçlü ilişkiler doğurma
Özgüveni zedeleme	Özgüveni destekleme

Aile ilişkilerinde baskı, yasak, şiddet, ceza, zorlayıcı yöntemler şeklinde kullanılan sert gücün kısa vadeli etkisinin olduğu, direnç ve isyana neden olduğu, psikolojik gerginlik ve mutsuzluğa yol açtığı, ilişkilere zarar verdiği ve aile bağlarını zayıflatmış ve özgüveni zedelediği belirlenmiştir. Medyanın sert güç kullanımını olumlu gösterme eğiliminde olduğu görüşü yaygındır. Medyada sert güç uygulayan bireylerin, toplum tarafından rol model olarak alındığı düşünülmektedir. Ataerkil aile yapılarında yumuşak gücün bir otorite kaybı olarak görüldüğü, günümüz ailelerinde ise iletişim biçimlerinin değiştiği, yumuşak gücün de uygulandığı ve karşılıklı anlayışın geliştiği düşünülmektedir. İkna, empati, değer verme, teşvik etme, anlayış, sevgi, nezaket olarak kendini gösteren yumuşak gücün ise uzun vadeli etkisinin olduğu, sevgi, saygı, sadakat ve bağlılık oluşturduğu, psikolojik rahatlığa ve mutluluğa yol açtığı, sağlıklı, sürdürülebilir ve güçlü ilişkiler doğurduğu ve özgüveni beslediği belirtilmektedir. Belli ölçüde motivasyon amacıyla çeşitli ödüller verilmesi ya da küçük ceza gibi uygulamalar, ilişkilere zarar veren sert güç uygulamaları olarak değerlendirilmemektedir. Ama bu unsurların birincil rol oynadığı ilişkilerde yumuşak güç unsurları da zayıfsa kısa vadeli ve sağlıklı ilişkiler kurulmaktadır. Bu nedenle katılımcılar sert ve yumuşak gücün dengeli kullanılması gerektiği görüşünde birleşmektedirler.

Bu noktada, katılımcıların konuya ilişkin farklı görüş ve değerlendirmeleri daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmaktadır. Aşağıda, güç kullanımı geniş bir perspektifle ele alınmış, sert güç, yumuşak güç ve akıllı gücün dengeli bir şekilde kullanılması gerektiği fikrini destekleyen ve bu güç türleriyle ilgili çeşitli bakış açılarını ortaya koyan katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

K1: Çikolata, hediyeler ve benzeri mutluluk ve bağlılık oluşturmuyor. Sadece beklenti devam ediyor.

K8: Baskı her zaman kısa sürelidir. Yani bir insana baskı yapabilirsin ama bir gün yani bu baskının her zaman bir karşılığı vardır ve her zaman karşılığı da yıkıcı olur. Ama ortak özelliklerden gitmek, cazibe merkezi haline getirmek, kişiyle ortak bir paydada buluşmak, konuşarak anlaşarak herhangi bir baskı unsuru kullanmadan, kendini zorunlu ve zorlama gücü hissetmeden bir şeyler olduğu zaman, yani katılım olduğu zaman, her zaman bu beraberinde bağlılığı, sadakati, birbirine saygıyı da getirir. Küçük yaşta baskı gören bireyler, belli bir yaşa geldikten sonra sorgulamaya başlar, kendi kararlarını almak ister. Bireyler bu baskıdan uzaklaşmak ister ve aile içi ilişkileri zedelenir samimiyet ve hoşgörü azalır ve ilişkiler parçalanma noktasına gider.

K12: Aile içinde bazen çocukları susturmak ya da yanına almak için maddi değeri olan veya oyalayıcı birtakım araçlar kullanılır; istedikleri olmadığında ise bağırma, şiddet, sevgiden ya da maddi şeylerden mahrum bırakma gibi yöntemlere başvurulur. Bu durumun nesilden nesile aktarıldığını düşünüyorum. Bu iletişim ve davranış kalıpları aileden gelebildiği gibi, medya araçları ile de aktarılabilir. Sert gücün yoğun olduğu ailelerde büyüyen çocuklar da ileride benzer aileler kuruyor, duygusal açıdan sıkıntılı ve şiddete meyilli bireyler olabiliyorlar.

K3: Birçok aile kendi ebeveynleri iletişimde yumuşak güç kullanmadıkları için nasıl yapacaklarını bilmiyorlar ya da yumuşak gücü bir zayıflık olarak görüyorlar.

K2: Aile içine bu güçler bence çocuktan ebeveynlere doğru aynı zamanda. Çocuklar ya da genç yetişkinler taleplerini aile büyüklerine ilettikleri zaman yumuşak güç kullanılmalıdır. Bir onayına başvurmak, kafadaki beklenti ve talebe dair olumlu tezler ile ikna etmek ve karşı tarafın düşüncesine değer vererek bunu ona yansıtmak bence en güzel yumuşak güç örneği.

K6: Baskıcı ve sert gücün hâkim olduğu ailelerde büyümüş çocuklar, yumuşak gücü kullanma noktasına evrildiği zaman problemler başlıyor. Yumuşak gücün yoğun kullanıldığı ailelerde aile ilişkileri kuvvetleniyor. Bu ilişkinin sürdürülebilirliğini ve ömrünü uzatıyor. Empati ve anlayış otomatik olarak zaten bir şekilde öğreniliyor ve insanı bir şekilde geliştiriyor. İnsanları bireysel olarak anlamak, onlarla samimi iletişim kurabilmek, ihtiyaçlara göre hızlı kararlar alabilmeyi beraberinde getiriyor. Bu yumuşak gücün kullanıldığı ailelerde yetişen bireyler arasında bu noktada daha uzun ömürlü ilişkiler kurulmakta, ilişkiler daha başarılı olmakta, insanlarla kurdukları ilişkileri devam ettirmekte daha da iyi noktaya gelmektedir.

K9: Herhangi bir yumuşak güç iletişimiyle yetişmeyen bireyler, kendi hayatlarını ya da yuvalarını kurduktan sonra daha uzak kalmayı tercih ediyorlar, daha az arayıp soruyorlar, daha az ilgileniyorlar.

K10: Birebir konuşma yolu bence en güzel yol. Aile bireylerini dinlemek, empati yapmak, yeri geldiğinde övmek, takdir etmek, motive etmek çok önemli. Çok ufak bir başarı olsa bile onu övmek yani bireyin o başarısını övmek, göstermiş olduğu emeği sarf etmiş olduğu çabayı hatırlatmak, vurgulamak birer değer göstergesi. Bir zorlukla, başarısızlıkla ya da problemle karşılaşıldığında da yine motive edici sözlerle bireye yanında olduğunu hissettirmek gerekiyor. O yumuşak gücü, o aile desteğini ve ailesinin yanında olduğunu hissedecek, ailesinin her zaman onu desteklediğinin farkında olacaktır. Çocuklarla bir arkadaş gibi, bir birey gibi görerek, sosyal rolleri bazen bir kenara bırakarak empatik iletişim kurmak gerekiyor.

Odak grup görüşmelerine bölgesel farklılıklar açısından baktığımızda ise, İstanbul'da yapılan görüşmede sert güç ve yumuşak gücün aile içi dinamikler üzerindeki etkilerini, empati, saygı, sevgi ve aile içi rollerle daha geniş ve detaylı bir şekilde ilişkilendirdiği görülürken, Adıyaman'daki görüşme daha öz ve direkt bir şekilde aynı konulara değinmektedir. İstanbul'daki görüşme daha fazla örnek olay ve kişisel deneyim içerirken, Adıyaman'daki görüşme ise daha genel prensipler ve öneriler üzerine odaklanmaktadır. Adıyaman'daki görüşme, sert güç ve yumuşak gücün dengeli kullanımının önemine özellikle vurgu yaparken, İstanbul'daki görüşme bu dengeyi dolaylı olarak ele almaktadır. İstanbul'daki görüşme, toplumsal normlar ve medyanın sert gücü nasıl rol model olarak sunduğu konusuna değinirken, Adıyaman'daki görüşme bu konuya odaklanmamaktadır. Her iki odak grup görüşmesi de sert güç ve yumuşak güç kullanımı, ödüllendirme ve cezanın dengesi, empati ve aile içi iletişim konularında benzer temaları işlemektedir.

Odak grup tartışmalarında, aile içi iletişimde üç yaklaşım yumuşak güç bağlamında değerlendirilmiştir: 1) iyi iletişim becerileri, 2) değer verme ve saygı duyma 3) paylaşım.

Katılımcılar, iyi iletişim becerilerine sahip ve birbirleriyle açık bir şekilde iletişim kurabilen bireyler arasında karşılıklı ikna süreçlerinin geliştiğini ifade etmişlerdir. Sosyal rolleri bir kenara bırakarak ve güvene dayalı ilişki ve iletişim biçiminin, karşılıklı anlayış geliştirdiğini düşünmektedirler. Katılımcılar, sen dili yerine ben dilinin kullanıldığı ve empatik bir iletişimin uzun vadeli sağlam ilişkilere zemin hazırladığını söylemişlerdir:

K8: En büyük yumuşak güç her zaman karşılıklı muhabbetir. Yumuşak gücün ilişkiye yansması zaten bir karşılıklılık üstünde kurulu olmalı ve sizden sadece beklenti içerisinde olmak yerine karşı tarafın da bir şeyler yapabilmesi gerekiyor. Tarafların birbirinden karşılıklı beklentileri vardır. Bu beklentileri fark ederek ve sağlıklı bir iletişim içinde ilişki dinamiğini kurmak gerekir. Açık iletişim de bu süreçte çok önemlidir. Muhabbetin, karşılıklı fikir alışverişinin ve saygının olduğu bir ilişkide zaten sürdürülebilirlik sağlanır.

K1: Empati, karşılıklı arayıp sormak, şefkatle büyüyen ve iletişimle yetişen birey, ileride de aynı şekilde ebeveynlerine yaklaşır. Yani karşılıklı diyalog önemli.

K11: Empati yaparak, yani kendisini karşısındakinin yerine koyarak, onun penceresinden düşünüp hissedebilmeye çalışarak iletişim kurduğunda, karşılıklı anlayış ve saygı da artmaktadır. Empatiyle yetişen bireyler, daha sağlıklı ilişkiler kurabilmekte ve çevresine karşı da aynı iletişim tarzını uygulamaktadır.

K9: İletişim ve anlayış tek taraflı olmamalı, tüm aile bireyleri birbirine empati kurarak yaklaşmalı.

K10: Empati yapıldığı zaman aslında bir nevi yumuşak güç kullanılmış oluyor. Ama empati gerçekleşmediği zamanlarda da sert güç kullanılıyor. Konuşmalarda empati ve anlayış olmadığı zaman ya tartışmayla ya da konunun kapanması ile sonuçlanıyor.

Katılımcılar, tavsiyede bulunurken ya da fikir beyan ederken nazik ve yapıcı olmak, önerileri makul bir şekilde sunmak ve rol model olmaya çalışmanın gelecekteki ilişkilerin şekillenmesinde önemli bir rol oynadığını düşünmektedirler. Katılımcılar, açıklamalar yaparak, olası olumsuz sonuçlara ışık tutarak, kendilerinden örnekler vererek ikna süreçlerinin sert güç yöntemlerine göre daha kalıcı bir şekilde gerçekleştiğini düşünmektedirler. Çoğu katılımcı, belirli kurallar oluşturulmasının ve tüm aile üyeleri tarafından bu kuralların benimsenmesinin, işlerin ve ilişkilerin düzenlenmesinde yardımcı olduğunu düşünmektedir. Katılımcılar, sağlıklı iletişimin bu kurallar çerçevesinde sert güç yöntemlerine başvurmadan gerçekleşebileceğini düşünmektedir:

K1: Açıklama ve katılım sayesinde, bağırarak karşı tarafı bir anda sindirerek değil, davranışlar karşısında karşılaşılabilecek sonuçlar gösterilerek saygı kazanılabilir. Bireylere konuşma hakkı vererek hem de onlara bazı şeyleri açıklayarak kendilerini değerli hissetmeleri sağlanabilir. Saygı ve hürmet de kendiliğinden gelir. Bu her iki taraf için de doyum ve mutluluk sağlıyor bence. Karşılıklı konuşmak yani karşılıklı bir iletişim.

K8: Tavsiyeleri ve yönlendirmeleri tatlı tatlı konuşarak, artısını ve eksisini anlatarak yapmalı. O an çocuklar hak

vermesi bile, ileride ailesine hak vermeye ve kabullenmeye yani iknaya uğruyor. İnsanlar hep baskıdan kaçıyorlar. Birey görmediği şefkati gösteremez.

K9: Bağırıp çağırmak yerine, bireyler arası anlayışı iletişim olmalı. Aile meclisleri oluşturmali.

K5: Aile içinde ilgi ve iletişim eksikliği olan bir tanıdığımız vardı. Zamanla kötü arkadaş ortamı ve kötü alışkanlıkları gelişti. Baskılama, eve kapatma ve benzeri sert güç kullanarak kötü ortam ve alışkanlıklarından kurtarmaya çalıştılar ama başarılı olamadılar. Sonrasında tatlı dil ve ilgi ile bu kişiyi tedaviye ikna ettiler.

K2: Benim annesi ve babası ayrı bir kuzenim var. Annesi başka birisiyle evlendi. Üvey babası ile o kadar iyi ve o kadar sağlıklı bir iletişimi var ki kuzenim çok olumlu yönde değişti. Üvey babanın kendisinden örnekler vererek, tatlı tavsiyeler ile, bir şeyleri gerekçelendirerek anlatması kuzenim üzerinde çok olumlu bir etki oluşturdu.

Bazı katılımcılar, aile içinde farklı bireylere farklı güç yaklaşımları ve farklı iletişim kalıpları ile yaklaşıldığını ifade etmişlerdir.

K2: Babam abimle iletişiminde daha çok sert güç kullanmaktayken, benimle olan iletişiminde daha yumuşak iletişimi tercih etmektedir. Bu durum üzerinde benim de empatik bir insan olmamın rolü olduğunu düşünüyorum. Babamı anlayabiliyorum ve ona göre davranabiliyorum.

K8: Babamın diğer kız kardeşim ile kurduğu iletişim tamamen farklı. Ben 'beden dilini' kullandığım için ve fikir alışverişine başvurduğum için babamın da benimle iletişime geçerken daha çok yumuşak güç kullandığını düşünüyorum.

Değer Verme ve Saygı Duyma

Katılımcılar, insanların değer gördükleri yerlerde varlık göstermek istediğini düşünmektedir. Karşılıklı anlayışa önem vermek, şefkat, ilgi, sevgi ve özen göstermek, övmek, takdir etmek ve motive etmek değer vermenin birer göstergesi olarak değerlendirmiştir. Çocuklara ve genç yetişkinlere belirli konularda tercih hakları sunma ve kendi kararlarını verebilmeleri için imkân oluşturma ve tercihlerine saygı duymanın da bir değer göstergesi olduğunu düşünmektedirler. Saygı ve değer gören bireylerin özgüvenlerinin de olumlu yönde geliştiğini düşünmektedirler. Katılımcılara göre, tüm aile bireylerinin ortak karar alma süreçlerine katılması, fikirlerini özgürce belirtebilmeleri, fikirlerine saygı gösterilmesi ve düşüncelerine değer verilmesi diğer aile bireyleri ile kalıcı ve sağlam ilişkiler oluşturmaktadır:

K8: Ailelerin gelişiminde de aile dediğimiz kavram ataeril sistemde bile dönem dönem değiştiğini düşünüyorum. Sana ayrı bir birey gibi davranılmaya başlandığında, karşı tarafta bazı konularda zıtlaşmak yerine uyum sağlamayı ve dinlemeyi seçebiliyor. Babamın iletişimi değiştiği zaman yumuşadığı zaman o sert ve otoriter güçten bağımsız daha çok dinleme ve onun görüşünü ve benzeri alma isteği geliyor. Ataeril aileler yumuşak gücü, güç kaybı olarak otorite kaybı olarak görüyor ve bu nedenle genelde sert güce başvuruyorlar.

Aile ilişkilerine yumuşak güç girdiği için çok daha iyi ilişkiler ortaya çıkıyor.

K9: İnsanlar arasındaki en temel ihtiyaç, var olabilmek ve varlık gösterebilmektir. Siz sert güç kullandığınız zaman karşınızdaki insanı tamamen pasif hale getiriyorsunuz ve oradaki varlığına aslında son veriyorsunuz. Yıllarca o ilişki için hiçbir emek sarf etmemiş, o ilişki için hiçbir rol kendi isteğiyle üstlenmemiş bir bireyden yıllar sonra bir şey yapmasını bekliyorsunuz. Hiçbir şey beklememelisiniz. İnsan varlığını değer gördüğü yerde gösterir. Bu değer bireysel açıdan sevgidir, saygıdır ve güvendir. Ama sevgi, saygı ve güven olmadığı zaman sürdürülebilir ilişkiler kurulamıyor.

K10: Birey daha çok ilgi, sevgi ve değer gördüğü yere doğru kayıyor. O açıdan sert gücün hiçbir şekilde sürdürülebilir tarafı yok.

K1: Sürekli ödüllendirme, davranışın sadece ödüle bağlı yapılmasına neden olur.

K3: İlgi ve sevgi görme temel duygusal ihtiyaçlardır ve hiçbir şekilde giderilemez.

K7: Değer vermek çok önemli.

K2: Sevgi, bol sevgi, o sevgiyi başka yerde aramayacak.

K5: Sevgiyi göstermek lazım. Temel ihtiyaç ve duygulardan mahrum bırakmamak gerekiyor.

K4: Saygı ve ahlak çerçevesinde yetiştirmek ve iletişim kurmak önemli.

K9: Ben küçükken bizim aile ortamlarında, aile meclislerinde, büyüklerin olduğu yerde bazı konular hakkında konuşulurken ben de katılım sağlıyordum, fikir beyan ediyordum, sözlerim dinleniliyordu. Bu durum özgüvenimi inanılmaz geliştirdi. Diğer alanlarda da beni başarıya taşıdı. Benim bazı şeyleri kendi deneyimlememi sağlayarak, beni desteklediler. Değer gördüğümü hissettim. Şimdi ben de aynı şekilde aileme değer gösteriyorum. Aile geleneğinin de ileride böyle devam edeceğini düşünüyorum.

K8: Genelde bir karar vermem gerektiği zaman, karar verme aşamasında ailem görüşlerini belirtir. Fakat bu hayatı benim yaşayacağımı ve en son kararı benim vereceğimi söylerler. Hangi kararı verirsem vereyim, yanımda olduklarını belirtirler.

K10: Bence bu süreçler de karşılıklı. Çocuklar ya da genç yetişkinler, bir karar alma sürecinde ebeveynlerini ve diğer aile üyelerini sürece dahil ettikleri zaman, onların varlıklarını kabul etmiş olurlar. Bence bu da bir yumuşak güçtür. Yani yumuşak güç sadece yukarıdan aşağıya işlemez. Sağlıklı ve değer veren bir iletişim diliyle ikna süreci de beraberinde gelir.

Paylaşım

Katılımcılar, aile bireylerinin birbirlerine zaman ayırmasını, birlikte vakit geçirmesini, çeşitli aktiviteler yapmasını ve birlikte sosyalleşmesini bir yumuşak güç olarak değerlendirmektedir.

Bir katılımcı ise, sağlam ilişki ve iletişim temeli olmadan gerçekleşen bu tarz aktiviteleri yumuşak güç olarak değerlendirmemektedir:

K8: İyi ilişki temeli yoksa aktiviteler ve benzeri unsurlar pek fayda etmez. Arada sert ve mesafeli bir ilişki varsa zaten karşılık pek yakınlık kurulamıyor ve pek keyifli aktiviteler gerçekleşmiyor. Aktivitelerin tek başına ilişki şekli olmadan işe yaradığını açıkçası düşünmüyorum.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Burada özetlenen bulgular, yumuşak güç yaklaşımının aile içi iletişim ve aile içi ilişkiler için neden önemli olduğuna ilişkin ayrıntılara dikkat çekmektedir. İkna, empati, değer verme, teşvik etme, anlayış, sevgi, nezaket olarak kendini gösteren yumuşak gücün uzun vadeli etkisinin olduğu, sevgi, saygı, sadakat ve bağlılık oluşturduğu, psikolojik rahatlığa ve mutluluğa yol açtığı, sağlıklı, sürdürülebilir ve güçlü ilişkiler doğurduğu ve özgüveni beslediği görülmektedir. Bu bulgular, iyi iletişim becerileri, değer verme ve saygı duyma ve paylaşım olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir. Yumuşak gücün etkin bir biçimde kullanılması, aile içinde yaşanan çatışmaların çözümünde uzun vadeli olumlu etkiler yaratmaktadır. Bu durum, aile bireyleri arasındaki uyumu ve dayanışmayı artırıcı bir rol oynamaktadır. Paylaşım ve empati, sağlıklı aile içi iletişimde temel unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Bu iki unsur, aile bireyleri arasındaki ilişkilerin derinleşmesine ve güvenin inşa edilmesine katkı sağlamaktadır.

Özellikle otoriter ebeveynlik bağlamında, yumuşak gücün etkisini sınırlayan çeşitli engellerin ortaya çıkabileceği ve bazı ailelerde yumuşak gücün etkili olamayacağı görülmektedir. Bu noktada Gordon (1997), aile içi iletişimde sıkça rastlanan bazı tutumların iletişimi olumsuz etkilediğini belirtmektedir. Emir vermek, yönlendirmek, uyarmak, gözdağı vermek, ahlâk dersi vermek, öğüt vermek, çözüm ve öneri sunmak, nutuk çekmek, yargılamak, eleştirmek, suçlamak, aynı fikirde olmak, ad takmak, alay etmek, tanı koymak, duyguları paylaşmak, sorgulamak, sözünden dönmek, oyalamak ve konuyu saptırmak gibi davranışlar, bireyler arası sağlıklı iletişimi sekteye uğratarak yumuşak gücün işlevselliğini sınırlandırmaktadır.

İstanbul'daki görüşme, sert güç ve yumuşak güç kullanımı, ödüllendirme ve cezanın dengesi, empati ve aile içi iletişim konularında benzer temaları işlemektedir. Ancak, İstanbul'daki görüşme daha geniş kapsamlı ve detaylı iken, Adıyaman'daki görüşme daha öz ve direkt bir yaklaşımla konuları ele almaktadır. İstanbul'daki görüşme daha fazla kişisel deneyim ve örnek olay içerirken, Adıyaman'daki görüşme daha genel prensipler ve öneriler sunmaktadır. Adıyaman'daki görüşme ayrıca, güç kullanımında dengeye ve "akıllı güç" kavramına özel bir vurgu yapmaktadır.

Olson ve DeFrain'e (2000) göre eğer bir aile iyi iletişim becerilerine sahipse, aile bütünlüğü ve aile uyumu daha yüksek olur. Yumuşak güç, aile içi iletişimde önemli bir rol oynamaktadır ve Virginia Satir'in (Cüceloğlu, 2011, s. 63-66) belirttiği beş temel özgürlükle doğrudan ilişkilidir. Bu özgürlükler: anlık algılama ve gözlem özgürlüğü, kendi düşüncelerini özgürce ifade etme özgürlüğü, kendi

duygularını serbestçe ifade etme özgürlüğü, istediği şeyleri isteme veya reddetme özgürlüğü ve kendi benliğini gerçekleştirme özgürlüğüdür. Yumuşak güç, ikna, empati ve anlayış gibi unsurlar aracılığıyla, aile bireylerinin bu özgürlükleri yaşamalarına olanak tanımaktadır. Ailede bu özgürlüklerin tanınması ve desteklenmesi, yumuşak güç yaklaşımının bir parçasıdır. Aile üyelerinin birbirine değer vermesi ve saygı duyması, bu özgürlüklerin korunmasına ve bireylerin kendilerini güvende hissetmelerine yol açmaktadır. Aile içindeki yumuşak güç kullanımı, her bireyin kendini ifade edebilmesini, duygularını ve düşüncelerini paylaşabilmesini, istek ve ihtiyaçlarını özgürce dile getirebilmesini sağlamaktadır. Bu da ailede sevgi, saygı, sadakat ve bağlılık oluşturmada, psikolojik rahatlık ve mutluluğa katkıda bulunmakta, sağlıklı, sürdürülebilir ve güçlü ilişkiler doğurmaktadır.

Cüceloğlu (2011), sağlıklı aile düzeninde her bireyin görev ve sorumluluklarını doğal bir şekilde yerine getirdiğini, aralarında olumlu duygusal bağlar bulunduğunu ve kişilerin bağımsız olmalarına rağmen birbirlerine istekle ve memnuniyetle yardım ettiklerini vurgulamaktadır. Cüceloğlu (2011), ailelerin karşılaşması gereken yedi temel ihtiyaçtan bahsetmektedir: değerli hissetme, güven ortamı, yakınlık ve dayanışma duygusu, sorumluluk duygusu, mücadele etme ve başarıma, kendini gerçekleştirme ve manevi yaşamın temellerini oluşturma ortamı. Yumuşak güç, aile içi iletişim ve ilişkilerde kritik bir rol oynamakta ve Cüceloğlu'nun belirttiği temel ihtiyaçların karşılanmasına katkıda bulunmaktadır. İkna, empati, değer verme, teşvik etme ve anlayış gibi yumuşak güç unsurları, aile bireylerinin kendilerini değerli ve güvende hissetmelerini sağlar, yakınlık ve dayanışma duygusunu pekiştirir. Bu yaklaşım, bireylerin sorumluluk duygusunu ve kendini gerçekleştirme arzularını desteklerken, manevi yaşamın temellerini de oluşturur. Bu şekilde, yumuşak güç aile içinde sevgi, saygı ve bağlılığı güçlendirir, sağlıklı ve sürdürülebilir ilişkiler geliştirir.

Çalışma bulguları ışığında, ebeveynler ve diğer aile bireyleri arasındaki iletişimin güçlendirilmesine ve daha uyumlu bir aile yapısının oluşturulmasına katkı sağlayabilecek öneriler aşağıda sunulmaktadır:

- Aile bireyleri arasındaki empatiyi geliştirmek ve sağlıklı iletişim becerileri kazandırmak için empati çalışmaları düzenlenmelidir.
- Aile içi iletişimi geliştirmek ve güçlendirmek için eğitim programları oluşturulmalı ve yumuşak güç temelli ebeveynlik atölyeleri açılmalıdır.
- Aile üyelerinin karar alma süreçlerine dahil olmasını teşvik eden yöntemler uygulanmalıdır. Bu, bireylerin kendilerini daha değerli hissetmelerine ve ailenin ortak hedeflerine katkı sağlamalarına yardımcı olacaktır.
- Ebeveynler ve genç bireyler için aile içi etkili iletişim, empati ve problem çözme becerileri konularında eğitim programları düzenlenmelidir.
- Aile bireylerinin bir araya gelerek paylaşımda bulunabileceği sosyal ve kültürel etkinlikler teşvik edilmelidir. Bu etkinlikler, aile içindeki bağları güçlendirecektir.

- Ailelerin profesyonel destek alabileceği danışmanlık hizmetleri yaygınlaştırılmalıdır. Bu hizmetler, aile içindeki çatışmaların daha etkin bir şekilde ele alınmasını sağlayabilir.

Gelecekte yapılacak araştırmalarda farklı yaş grupları ve sosyoekonomik düzeylerden bireylerin sürece dahil edilmesi, elde edilen bulguların genellenebilirliğini ve kapsamını artıracaktır. İlerleyen araştırmalarda daha geniş örneklemelerle çalışmak, farklı kültürel ve toplumsal bağlamları karşılaştırmak, yumuşak gücün aile ilişkilerindeki etkisini daha derinlemesine analiz etmeye katkı sağlayacaktır.

Extended Summary

This study explores the role of soft power strategies in family relationships, aiming to enhance harmony and foster sustainable interactions. The study investigates how three key soft power strategies—effective communication, respect, and sharing—are applied in family dynamics. It is hypothesized that families who employ these strategies will experience stronger, healthier, and more enduring relationships. Soft power, traditionally associated with diplomacy, is examined in the context of everyday family communication, offering insights into how these strategies can improve conflict resolution and promote positive family engagement.

Two focus groups, each consisting of six university students, were formed in Adıyaman and Istanbul. The participants, aged 18-24, were volunteers from diverse academic disciplines, including New Media and Communication, Psychology, and Foreign Trade. The purpose of selecting students from two cities was to account for regional and cultural differences, providing a broader perspective on applying soft power in family communication.

The study aimed to explore how elements of soft power, such as persuasion, empathy, and respect, could enhance family communication. Participants were introduced to the concepts of hard power (coercion, force, and punishment) and soft power (persuasion, empathy, and understanding) before discussing their experiences with both in family settings. The interviews were recorded and analyzed using thematic analysis, with the data categorized into three themes: communication, sharing, and respect.

The findings revealed that hard power, such as coercion and punishment, leads to short-term effects, rebellion, and weakened family ties. These methods can undermine relationships and cause psychological tension. In contrast, soft power—through persuasion, empathy, and appreciation—fosters long-term benefits, such as psychological comfort, loyalty, and sustainable relationships. Soft power was identified as crucial for building trust and enhancing emotional stability within families.

Participants emphasized the need for a balanced approach, combining both hard and soft power. They acknowledged that hard power might be necessary in certain situations, but over-reliance on it can damage family relationships. When used together, soft and hard

power create a more effective and healthy family dynamic. The three key strategies—good communication, respect, and sharing—were crucial for strengthening family ties.

Soft power plays a critical role in fostering love, respect, and commitment within families. Effective communication, empathy, and mutual respect build trust and harmony, ensuring long-term relationship stability. The findings suggest that soft power helps individuals express themselves freely, contributing to stable family dynamics. Families that engage in open dialogue, respect each other's perspectives, and share experiences are more likely to create lasting, healthy relationships.

Soft power enhances family communication, strengthens bonds, and promotes psychological well-being. It allows family members to navigate challenges together and resolve conflicts constructively, leading to stronger emotional connections and increased loyalty. A balanced approach to power—combining both soft and hard power—is key to maintaining harmony and resolving conflicts effectively.

In conclusion, incorporating soft power strategies like communication, empathy, respect, and sharing can significantly improve family dynamics. These strategies contribute to long-term psychological comfort, stronger relationships, and healthier family environments. Further research could explore how soft power applies across different cultural contexts and family structures to enhance its effectiveness.

Kaynakça

- Baldwin, D. A. (1979). Power analysis and world politics: New trends versus old tendencies. K. E. Knorr (Ed.), *Power, strategy and security: A World Politics reader* içinde. Princeton University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt1m322v4.5>
- Bıçakçı, İ. (2002). *İletişim ve halkla ilişkiler: Eleştirel bir yaklaşım*. MediaCat.
- Cristo, D. A. (2005). Soft power: The means to success in world politics. *The American Economist*, 49 (2), 99–100.
- Cüceloğlu, D. (2011). *İçimizdeki çocuk*. Remzi Kitabevi.
- Davies, P. (1991). *Status: What it is and how to achieve it*. Piatkus.
- Dökmen, Ü. (1994). *İletişim çatışmaları ve empati*. Sistem Yayıncılık.
- Fan, Y. (2008). Soft power: Power of attraction or confusion? *Place Branding and Public Diplomacy*, 4(2), 147–158. <https://doi.org/10.1057/palgrave.pb.6000088>
- Gordon, T. (1997). *Aile iletişim dili* (E. Aksay, Çev.). Sistem Yayıncılık.
- Gülveren, Ö. B. (2024, Eylül). Şermin Yaşar'ın *Söyleme Bilmesinler* romanında aile içi ilişkiler ve aidiyet. *1st International Literature, Language and Educational Research Symposium EDEA 2024* içinde (s. 304).
- Krueger, R. A., & Casey, M. A. (2000). *Focus groups: A practical guide for applied research* (3rd ed.). Sage Publications.
- Nye, J. S. (2017). *Yumuşak güç* (R. İ. Aydın, Çev.). BB101.
- Olson, D. H., & DeFrain, J. (2000). *Marriage and the family: Diversity and strengths*. Mayfield Publishing.
- Oskay, Ü. (2015). *İletişimin ABC'si*. İnkılap Kitabevi.
- Öymen, O. (2005). *Silahlı savaş: Bir mücadele sanatı olarak diplomasi*. Remzi Kitabevi.
- Sillars, A. L. (1995). Communication and family culture. M. A. Fitzpatrick & A. L. Vangelisti (Eds.), *Explaining family interactions* içinde (s. 375–399). Sage Publications.
- Şahin, S., & Aral, N. (2012). Aile içi iletişim. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 55–66.
- Tulmaç, A. (2024). *Aile içi iletişim iklimi ile kişilerarası iletişim güdülerindeki ilişki* [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi].
- Uluocak, Ş. (2015). Aile içi iletişim. içinde B. Ş. Kütük & N. G. Ergen (Eds.), *Aile sosyolojisi*. Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını.
- Walch, R. (2004, Ağustos). Soft power: The means to success in world politics. *America*, 2–9.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel-Şahin, F. (2010). İletişim becerilerine genel bir bakış. A. Kaya (Ed.), *Kişilerarası ilişkiler ve etkili iletişim* içinde (s. 35–68). Pagem Akademi.
- Zıllıoğlu, M. (2014). *İletişim nedir?* Cem Yayınevi.

Voluntary Simplicity and the Search for Meaning: Deconstructing the Film Perfect Days

Ferhat Kaçar^{1,a,*}

¹ Harran Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Radyo TV ve Sinema Bölümü

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 13/10/2024

Accepted: 06/03/2025

ABSTRACT

Today, in the face of increasing consumption habits and changing lifestyles, it is important for individuals to try to live by reducing their share in their lives. Voluntary simplicity means that individuals move away from the complexity of modern life and adopt a more minimal, simple and meaningful understanding of life. This study aims to analyse the concept of voluntary simplicity in depth through Wim Wenders' film *Perfect Days* (2023) and open it to discussion in this context. In the research, the effects of voluntary simplicity on the individual and the reflections of this understanding in cinema are examined, and the individual's search for inner peace and his/her stance against social pressures are tried to be understood through cinema. Using deconstruction and document analysis methods, the narrative language, character development and thematic elements in the film are discussed in detail. The film *Perfect Days* deeply explores how individual simplicity is signified in a cinematic narrative. The analyses question the inner anxieties and loneliness of the character Hirayama (Koji Yakusho) behind his minimalist lifestyle and provide new readings on the complex psychological effects of the pursuit of voluntary simplicity. This study aims to make an original contribution to the limited academic studies in the field by revealing the reflection and effects of voluntary simplicity in cinema.

Keywords: Minimalism, Perfect Days, Deconstruction, Voluntary Simplicity, Win Wenders

Gönüllü Sadelik ve Anlam Arayışı: Perfect Days Filminin Yapısökümü

Öz

Günümüzde artan tüketim alışkanlıkları ve değişen yaşam biçimleri karşısında bireylerin hayatlarında paylarını azaltarak yaşamaya çalışmaları önemlidir. Gönüllü sadelik, bireylerin modern yaşamın karmaşasından uzaklaşarak daha minimal, sade ve anlam dolu bir yaşam anlayışını benimsemesini ifade eder. Bu çalışma, Wim Wenders'ın *Perfect Days* (2023) filmi üzerinden gönüllü sadelik kavramını derinlemesine analiz etmeyi ve bu bağlamda tartışmaya açmayı hedeflemektedir. Araştırmada, gönüllü sadeliğin birey üzerindeki etkileri ve bu anlayışın sinemadaki yansımaları incelenerek, sinema aracılığıyla bireyin içsel huzur arayışı ve toplumsal baskılara karşı duruşu anlaşılmasına çalışılmaktadır. Yapısöküm ve doküman analizi yöntemleri kullanılarak, filmdeki anlatı dili, karakter gelişimi ve tematik unsurlar detaylı bir biçimde ele alınmaktadır. *Perfect Days* filmi, bireysel sadeliğin sinemasal bir anlatıda nasıl anlamlandırıldığını derinlemesine işlemektedir. Elde edilen analizlerde Hirayama (Koji Yakusho) karakterinin minimalist yaşam tarzının arkasındaki içsel kaygıları ve yalnızlığını sorgulayarak, gönüllü sadelik arayışının karmaşık psikolojik etkilerine dair yeni okumalar gerçekleştirmektedir. Bu çalışma, gönüllü sadeliğin sinemadaki yansıması ve etkilerini ortaya koyarak, alandaki sınırlı akademik incelemelere özgün bir katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Minimalizm, Perfect Days, Yapısöküm, Gönüllü Sadelik, Win Wenders

Copyright

This work is licensed under
Creative Commons Attribution 4.0
International License

Introduction

The rapid increase in global warming, the depletion of limited natural resources, social inequalities deepened by growing populations, and excessive consumption encouraged by the growing population are increasing social problems and mental disorders on a global scale. (Rebouças & Soares, 2021, p. 303). While a part of the world tries to survive with limited resources, a small minority group consumes these resources unlimitedly. While this situation has a serious impact on social balances, some individuals and groups have been labelled as "green living," are turning towards alternative lifestyles expressed in terms such as "simple living" and "eco-friendly living" (Odabaşı, 2013, p. 199). Voluntary simplicity stands out as an approach that expresses individuals' preference for a simple, meaningful and sustainable life by taking a conscious stance against the culture of consumption and ostentation imposed by modern life (Özgül, 2011; Rich et al., 2019). In parallel with minimalism, voluntary simplicity is based on the pursuit of reducing the environmental footprint, limiting material consumption and achieving inner fulfilment (Hatipler & Köksalan, 2020).

Voluntary simplicity is defined not only as a lifestyle but also as a social movement (Grigsby, 2004). Although voluntary simplicity has gained importance with the increase in global problems, this concept has been advocated by many great religions and important figures throughout history. Leaders such as Buddha, Lao Tse, Moses, Jesus, Muhammad and the Hebrew prophets, as well as thinkers such as St Francis, John Woolman, Hindu rishis, Muslim Sufis and Gandhi, have advocated voluntary simplicity in different ways. (Gregg, 2009, p. 4). Today, the voluntary simplicity movement with its religious, philosophical, secular and artistic dimensions is being defended in a wide range of areas around the world. In addition to all these, voluntary simplicity continues to constitute important themes in the art of cinema.

In this context, although there are various films dealing with the theme of voluntary simplicity in cinema, academic studies on this subject are quite limited. This study aims to offer an original perspective to the cinema literature by focusing on Wenders' *Perfect Days*. The film creates simplicity both visually and narratively by focusing on a character who adopts a minimalist lifestyle, and the filming process carried out with a minimal production team. The minimalism and simplicity that Wenders tries to capture with the character of Hirayama, and the fact that he does it with technique, makes the work valuable. The use of document analysis and deconstruction methods to reveal the voluntary simplicity, minimalist life and its underlying meaning in the film gives the research a broader and deeper perspective. In this context, the study aims to make an original contribution to the limited academic studies on voluntary simplicity in cinema.

Voluntary Simplicity

The concept of voluntary simplicity, first named in 1936 by Richard Gregg, a disciple of Gandhi (Odabaşı, 2013, p. 199; Akova, 2020) Gregg's philosophy was first introduced to the

literature in 1977 in an article published by Elgin and Mitchell. Gregg expressed it as an honest, simple and sincere philosophy of life by eliminating piles of goods that have no meaning in one's life (Gregg, 2009; Argan et al., 2012, p. 205). Elgin and Mitchell also define voluntary simplicity as "being outwardly simple and inwardly rich" (Elgin & Mitchell, 1977, p. 13). Etzioni (1998, p. 620) defines voluntary simplicity as "a conscious choice to limit spending on consumer goods and services and to develop non-material sources of satisfaction and meaning". With voluntary simplicity, it is aimed for the individual to live a simple and simple life in the outer world and a rich and deep life in the inner world. (Odabaşı, 2013, p. 199). Voluntary simplicity, however, includes both the inner and the outer state. It implies a single purpose, sincerity and honesty, as well as the avoidance of external clutter, of many things that have nothing to do with the basic purpose of life (Gregg, 2009, p. 5). However, these definitions exclude changes forced by external economic conditions or personal circumstances (e.g. a recession or job loss) (Aidar & Daniels, 2024, p. 47).

Leonard-Barton (1981) defines voluntary simplicity as the degree to which an individual chooses a lifestyle that aims to minimise consumption and dependence by maximising the effectiveness of daily activities (McDonald et al., 2006; Rich et al., 2017). Huneke (2005, p. 528) argues that contrary to the "consumption for happiness" culture of the modern age, voluntary simplicity, which is a movement based on the philosophy of "less is actually more", argues that one can be happy by minimising the use of resources and with a perspective away from materialism. Shama (1985, p. 57) states that voluntary simplicity is a lifestyle consisting of low consumption, ecological responsibility and self-sufficiency.

Voluntary simplicity stands against the destructive, unethical and environmentally damaging lifestyles that arise from excessive consumption pressure (Kraisornsutthasinee & Swierczek, 2018, p. 81). Unlike reasons such as financial inadequacy or poverty, the individual voluntarily consumes less and creates "an alternative to the consumer society by advocating richness in the inner world and simplicity in the outer world" (Elgin, 2013, p. 70). Individuals who are content with less for any reason (Craig-Lees & Hill, 2002, p. 188) It is formed by adopting a lifestyle that aims to live a simple and happy life by standing against consumption-oriented and materialistic life. This approach prioritises low and balanced consumption, the importance of human values, working and living conditions and environmental sensitivity.

Voluntary simplicity involves simple living conditions in which the spiritual world is important; it is based on being, not having. This existence expresses a state in which people are at peace with themselves and their environment. According to the results of the field research conducted by Elgin and Mitchell (1977), the prominent criteria in the lifestyle of the participants related to voluntary simplicity were determined. These criteria include material simplicity, humanistic scale, self-determination, ecological awareness, personal development and appropriate technology. (Shama, 1985; Özgül, 2011; Hatipler & Köksalan, 2020, pp. 677-678; Eraslan Paksu, 2023). These concepts are generally explained as follows:

- Material simplicity refers to the simplification or de-cluttering of one's individual and social life by making do with less and simplifying it from a materialist point of view; this is achieved through anti-consumerist actions.
- The humanistic scale advocates the beauty of the small scale, avoiding big cities, high-ceilinged buildings and crowded environments; this allows one to downsize and humanise one's living and working environment.
- Self-determination aims for the individual to determine his/her own path and to increase the control in his/her life.
- Ecological sensitivity involves being sensitive to, respecting and protecting the environment, resulting in the realisation that resources are limited, and that pollution reduction is essential.
- Individual development refers to the process of self-knowledge, discovering and developing one's own talents by moving away from the culture of consumption, and this helps the individual to improve his/her quality of life.
- Appropriate technology is based on the use of appropriate technologies to provide more functional, efficient and energy-efficient solutions, rather than the automatic application of high technology; therefore, products and services that adopt such technologies offer new marketing opportunities.

In addition to these definitions and categorisations, the literature also reveals that there are many debates about voluntary simplicity. Some studies emphasise that the adoption of a simple lifestyle should be valid only for the wealthy, and they consider people who lack freedom, live in forced poverty or are forced to adopt such behaviours by any institution or government (Elgin & Mitchell, 1977; Leonard-Barton, 1981; Gregg, 2009; Shama, A & Wisenblit, J., 1984; Etzioni, 1998; Etzioni, 2004; Gambrel & Cafaro, 2010; McDonald et al, 2006; Boujbel & d'Astous, 2012). A number of other studies suggest that the lifestyle of voluntary simplicity is not limited to wealthy individuals but may also be preferred by those whose basic needs are less met (Huneke, 2005; Kala et al., 2017). The main argument, however, is that everyone, rich or poor, should have a measured attitude towards nature. Voluntary simplicity is a consciously chosen lifestyle in line with ethical values; it is an approach that an individual chooses to pursue voluntarily (Kara & Irge, 2021, p. 1494). Scientific progress, industrialisation, trade and transport have enabled people to produce and distribute more and better-quality food, clothing, shelter, tools, equipment, comfort and luxury than in the past. (Gregg, 2009, p. 6). However, while the capitalist system transforms material progress into objects of desire that encourage people to consume, the movement for voluntary simplicity emerges as a reaction against this understanding of consumption and includes actions, discourses and phenomena aimed at living a moderate life.

Methodology of the Study

In this section, the purpose, importance, method and sample selection of the study are given.

Purpose and Importance of the Study

In Win Wenders' *Perfect Days*, the character Hirayama goes deeper into the philosophy of voluntary simplicity by adopting a minimal lifestyle. This study aims to analyse how individuals perceive voluntary simplicity and the reflections of this perception in cinema. Voluntary simplicity manifests itself as an alternative to the intense consumption culture of individuals today, and the reflections of this philosophy in cinema offer a different perspective to the audience. Hirayama's minimal life is shaped not only by external elements but also by an inner journey. In this context, while the richness that individuals feel in their inner world is combined with the peace and balance brought by a simple life, it becomes important to convey these experiences through cinema. Therefore, this study tries to understand how voluntary simplicity is perceived at the individual level and how this perception is shaped in the film *Perfect Days*.

Sample Selection

Purposive sampling method was preferred in the study. Purposive sampling involves the selection of participants or materials according to certain characteristics in qualitative research and plays an important role in explaining events and phenomena. (Yıldırım & Şimşek, 2016). Patton (2002) defines this method as "identifying participants or samples that will provide the most appropriate information and experience to achieve the objectives of the research". In this context, the purposive sampling approach used in the study is of great importance in terms of analysing the themes of the film *Perfect Days* in depth and understanding the individual perception of voluntary simplicity. The selected *Perfect Days* sample allows for a comprehensive analysis of the themes in the film.

Many cinema films are often productions that emphasise an alternative lifestyle to consumer culture, the fast pace of modern life and materialism. These films focus on themes that promote minimalism, sustainability, natural living and simple living. Many films or documentaries associated with the concept of voluntary simplicity deal with these themes. For example, *The Straight Story* (1999, David Lynch), *The Beach* (2000, Danny Boyle), *Grizzly Man* (2005, Werner Herzog), *Into the Wild* (2007, Sean Penn), *Minimalism: A Documentary About the Important Things* (2016, Matt D'Avella), *Captain Fantastic* (2016, Matt Ross) and *Nomadland* (2020, Chloé Zhao) are notable examples in this context. The common main theme that stands out in these films is the criticism of the materialistic and consumption-oriented values brought about by modern life and the search for alternative lifestyles. The desire to live in touch with

nature and minimalist life in these films stand in a completely different place from the film *Perfect Days*. The character Hirayama in the film voluntarily lives a minimalist and simple life by staying in modern life and not escaping from the cycle of capitalist life. He leads a minimal life among people despite people. Hirayama is not against modern life. He finds inner peace and contradictions in himself. Since both the character Hirayama and the theme of the film provide a wide range for analysis, the film *Perfect Days* was preferred as a sample.

Method

The film '*Perfect Days*' was analysed using deconstruction and document analysis methods. Document analysis is a method that systematically deals with themes, symbols, characters, dialogues and audiovisual elements of motion pictures. In addition, audiovisual materials such as sound recordings, posters and tickets can also be included in this analysis (Green & Thorogood, 2018; Kaçar, 2024). This method assumes a complementary role to research based on the principles of impartiality and objectivity (İslamoğlu & Alnıaçık, 2019, p. 228).

In this framework, the film *Perfect Days* was analysed in depth through elements such as main and sub-themes, symbols, images, use of colour and locations. In addition, the film was analysed in terms of how the very few dialogues used in a minimal sense reflect the theme, plot and character contradictions of the film.

Deconstruction of the film *Perfect Days* was carried out with document analysis. Deconstruction is a method developed by the 20th century French philosopher Jacques Derrida that enables in-depth analysis of texts. Derrida developed this method to question the binary oppositions underlying Western philosophy (Derrida, 2014). Deconstruction is not a destructive criticism in the classical sense, but a text-reading strategy that aims to reveal alternative references that are covered up. Deconstruction is an alternative reading method that accompanies the dissolution of the dynamics within the text itself, rather than eliminating a text through external intervention. In this respect, it should be considered not as a destructive or pessimistic, but as a positive and developmental attitude (Rutli, 2016, p. 64). In this study, in addition to the known meanings of the film, an alternative and positive reading that tries to make sense of what is not expressed and covered up has been tried to be carried out.

The deconstructive approach/method is used in film theory and criticism to analyse how films create meaning not only through story and characters, but also through cinematographic techniques, genres and narrative structures. As a result, cinematography can be considered as a form of writing (Brunette, 1986, p. 61). Brunette and Wills (2014) argue that cinema, although not a language in the traditional sense, is a field where meaning is constantly reconstructed in a manner similar to Derrida's concept of 'writing'.

Although the director presents a constructed meaning, from a deconstructive perspective, there is no limit to the meaning of a text; a text can have not only a single meaning, but multiple or multiple meanings. Deconstruction is a powerful method that emphasises the multiplicity and ambiguity of meaning in cinema and questions how narratives and structures are constructed. This approach offers new ways of thinking and perceiving by distancing the viewer from traditional patterns of interpretation.

In this study, a reading was made to understand the contradictions, anxieties and meanings of images underlying Hirayama's minimalist life. In the process of analysis, first a superficial interpretation was made within the framework of the film's theme of voluntary simplicity, which everyone can easily understand, and then a deeper examination was made by deconstruction. In this context, Hirayama's view of his life, his limited social interactions, the places he visits, the photographs he takes, the tree metaphor in the film, the woman he loves, the places shown and the routine elements such as the time he spends with his colleague are discussed. The contradictions and neurotic concerns that stand out in these routines are evaluated as a different layer of meaning. The study has tried to analyse the depths of cinematographic narratives based on the deconstruction of inner anxieties with the theme of voluntary simplicity for the viewers.

Analysis of the Film '*Perfect Days*'

In this chapter, the plot of the film *Perfect Days* is analyzed and how structural and technical elements and dualities are reflected. At the same time, the effect of voluntary simplicity on the character and the neurotic concerns that the character tries to cover up while preferring a simple life are analyzed through deconstruction.

The Subject of the Film '*Perfect Days*'

Directed by Wim Wenders, *Perfect Days* explores the meaning of life and the beauty of ordinary moments by focusing on the everyday life of a man named Hirayama living in Tokyo. Hirayama lives a simple and organised life as a lonely man. By delving deep into his daily routines, the film sheds light on his character's inner world and personal values.

Hirayama wakes up early in the morning to the sound of a woman's broom on the street and gets out of bed. He first brushes his teeth, then trims his moustache, shaves and washes his face. He waters his flowers and looks at them with a smile. After putting on his work clothes and taking his necessary belongings with him, he leaves the house. He looks at the sky, drinks his instant drink, chooses a cassette tape, puts it in the cassette player and sets off for work with the same music every morning. Hirayama meticulously cleans the same toilets every day, eats his lunch under the same tree that he considers as his friend, goes to the public bath at the same time after he finishes his work. In the evening, he goes to the same places, then goes home, reads his book and goes to sleep.

Hirayama's weekends are also bound by his own rituals: he goes to the laundrette, spends time at the bookshop and eats at the restaurant where the woman he loves works. In the film, all these routines constitute the basic flow of Hirayama's life. However, while performing these daily actions, he always seems content and in harmony with nature. The fact that he wakes up at the same time every morning and starts the new day by taking a deep breath symbolises a rebirth. The way he looks up at the sky and smiles with laughing eyes is an expression of his deep gratitude for his existence.

These simple and quiet moments make Hirayama's existence more meaningful. These seemingly routine actions are actually the source of peace and serenity in his life. With this minimalist approach, Wenders offers viewers the opportunity to find deeper meaning in the simple moments of life. Hirayama's rituals, beyond being a part of his ordinary life, open a door for the viewer to understand the character's philosophy of life. His silence and simple way of life, while leading the viewer to deep thoughts, offers an opportunity to discover the richness of his life.

By choosing the opposite of a life that Hirayama's character could have, Wenders skilfully brings the simplicity of the time he spends and the places he inhabits to the cinema. This minimal lifestyle is in striking contrast to the modern structure of Tokyo. Despite the fast pace of the city, Hirayama's slow and thoughtful lifestyle endeavours to reveal the beauty of ordinary moments that individuals overlook. The film emphasises the theme of "the beauty of ordinariness and simple life"; the small moments and details of Hirayama's daily life gain an existential meaning. His longing for the past and the inner happiness he finds in the small details of life offer a deep meaning to the viewers.

The Construction of Narrative Structure in the Film 'Perfect Days'

The narrative structure based on the routines that constitute the subject of the film emphasises the simplicity of the character's life rather than a classical storytelling. Classical narrative cinema is usually characterised by a three-stage structure with a conflict, climax and conclusion. However, *Perfect Days* deviates from this structure and directs the audience more towards the character's inner journey and the simple but meaningful moments of his life. While in classical narrative and mainstream cinema there are elements of suspense and unexpected events that increase the viewer's curiosity, *Perfect Days* leaves these elements aside and invites the viewer to witness the details of Hirayama's daily life more closely. This narrative style, rather than bringing the flow of events in the film to a certain dramatic climax, offers the opportunity to explore the banalities of life and the deeper meanings within them. In this context, *Perfect Days* goes beyond the boundaries of classical narrative by presenting a deep

narrative through the repetition and simplicity of daily life while questioning the expectations of the audience.

While the development and change of the character is expected in traditional narrative structures, here, instead of change, the existence of a cyclical structure comes to the fore. Conflict or resolution in the film does not emerge unexpectedly. For example, scenes depicting simple moments of daily life do not fulfil the audience's search for excitement; even an emotional moment such as love cannot fulfil this expectation. This situation shows an approach contrary to traditional narrative rules.

The film focuses on Hirayama's inner world and mood, concentrating more on the character's thoughts and feelings than on external events. As the viewer participates in this inner journey, they leave behind the traditional progression of the story and experience a more personal, deeper experience. This structure follows the conventional narrative forms (exposition, knot, resolution) of tragedies, dramas, stories, epics, fairy tales and mainstream cinema (Aristoteles, 2021) and the eternal journey of the protagonist is a part of the narrative structure (Campbell, 2017) outside of it. Unlike such narratives, *Perfect Days*, instead of presenting a clear conflict or resolution, presents the depths of the character's ordinary life to the audience and emphasises the cyclicity of life.

In addition, the minimalist approach of scene transitions, music and dialogues in the film distracts the audience from the feeling of an intense story and therefore does not create an expectation of a conflict or climax. In this way, *Perfect Days* both distances the viewer from classical narrative structures and offers the opportunity to witness the character's simple but meaningful life up close.

Visual and Auditory Simplicity in the Narrative Structure of the Film 'Perfect Days'

The simplicity and minimalist approach in *Perfect Days* stands out with the use of cinematographic techniques. By going beyond the limits of traditional cinematographic techniques, the audience's perception of the film is not only through the characters, but also through technical formal elements. The film achieved the simplicity of the production process by working with a small number of crew members; this brings the audience closer to the essence of the story. Fixed shooting techniques are preferred instead of moving cameras, emphasising the naturalness of the space and characters. By avoiding unnecessary lighting and complex plans, a simple but effective narrative is adopted in every scene. Long single plan sequences and simple shots used at different angles offer the viewer a deep experience. This minimalist approach supports the simplicity of the film's theme stylistically and offers viewers the opportunity to explore the depths of ordinary life.

While the technical naturalism of the film reinforces the simplicity of the narrative, Wenders built the visual language of the film on a minimalist aesthetic. Fixed

camera angles and long shot sequences reflect the simplicity and peacefulness of Hirayama's life, while the colour palette is created in harmony with the character's mood. The pastel tones in Hirayama's living spaces create a sense of serenity and peace.

While these visual preferences of the film help the audience to perceive the world from Hirayama's perspective, the music used in the film also provides clues about the character's inner world. The music he listens to from the past years with old cassettes expresses his longing for the past and his mental state; this strengthens the film atmosphere and adds an emotional depth to the character. Thus, Perfect Days offers a powerful experience that directs the viewer to the beauty and depth of ordinary moments with both visual and auditory elements.

Music is another important element in this story. In addition to organising the chaos of life and emotions, it serves as a bridge in relationships with others. Hirayama's friendship with his colleague's girlfriend and nephew was

influenced by the music he listened to. At the same time, music develops the ability to cope with loneliness and becomes a source of relaxation and peace in Hirayama's inner journey. His listening to music serves as a means of brightening his mood and deep contemplation.

Binary Contrasts in 'Perfect Days'

Deconstruction is an effective method to question binary oppositions in films (good-villain, man-woman, hero-enemy e.g.) and to analyse the meanings underlying these oppositions. The contrasts in the film Perfect Days are presented through the lifestyle of the character Hirayama. Hirayama establishes his own virtuous lifestyle by avoiding the requirements of the modern world. This preference weakens his relationship with the modern world and creates a kind of duality. This dichotomy is especially evident in the time Hirayama spends with his young friend and nephew, with whom he cleans the toilets.

Image 1: Hirayama cleaning the toilet

Image 2: Takashi fiddling with the phone

Hirayama arrives at work on time and his seriousness when cleaning the toilets is striking (Image 1). This is contrasted with his colleague Takashi (Tokio Emoto) (Image 2). Takashi not only arrives late for work, but also performs his duties in a sloppy and non-serious manner. In Image 2, it is clearly observed that Hirayama is doing his work with great care, while Takashi is busy with his phone and neglecting his work.

In different frames of the film, the generation gap between Takashi and Hirayama is emphasised by the changes in their views on life. While Takashi endeavours to talk non-stop, Hirayama prefers to work with his silence and does his job with great pleasure/duty, minus his share of speech. At the beginning of the film, it is even unclear whether Hirayama can actually speak. This reflects the depth of his character and his perspective on his life. Hirayama's seriousness and disciplined approach contrasts with Takashi's superficial and careless demeanour, making the difference between the two characters even more apparent.

The differences in Hirayama's and Takashi's view of the world are evident not only in their professional life but also in their private lives. This situation is aimed at the representation of young generations in modern life. Wenders concretises the perspectives of two different generations in the same image (image 3). Takashi needs Hirayama's help to hang out with his girlfriend because his motorbike breaks down. Hirayama does not turn them down and witnesses the two young lovers on the road as they get into his car (visual 3). During the time Hirayama spends in his car, the differences between his interactions with the two young lovers become apparent. The expressions of the

two young lovers mixing Hirayama's cassettes show how different their view of the world is. Takashi's girlfriend Aya (Aoi Yamada) expresses that they like the music they put in the cassette player even though they are listening to it for the first time. Hirayama, on the other hand, looks strangely at the songs she searches for on her phone. Before getting out of the car, Aya secretly throws the cassette in her bag; this is important in that it reveals people with different levels of expectations of the world.

At the place where old cassettes are sold (image 4), Takashi sees that Hirayama's cassettes are worth a lot of money and insists Hirayama to sell them. Hirayama does not want to sell his cassettes. Takashi insists that love is difficult without money, whereupon Hirayama gives him all the money in his pocket and expresses that he does not want to sell his tapes. This scene clearly reveals the dualities and differences between Takashi and Hirayama. While for Takashi and Aya everything is temporary and worthless, for Hirayama the old cassettes are of value and the feeling of love is not temporary, it is unique and permanent. This situation, beyond voluntary simplicity, also reveals how the expectations of different generations from life change in the film. Here, the changing value judgements and expectations of individuals with modern life are emphasised. The comparison of Takashi, who has daily transient values, with Hirayama, who has a minimal number of tools, is important in terms of showing the contradictions and contradictions in changing life. This difference in meaning and value is concretised in the following scenes not only with the colleague but also with the family members.

Image 3: Image of Takashi, Aya and Hirayama

Image 4: Image of the shop where the tapes were sold

Image 5: Niko looking at the tape

Image 6: Hirayama and Niko on a bicycle

The difference in value and worthlessness between modern life and tradition is also supported by the discourses of Hirayama's niece Niko (Arisa Nakano), who is involved in his life. The dialogue between Hirayama and his niece Niko as they drive to work in the early hours of the morning clearly reveals the differences in their worlds of meaning. In Image 5, Niko shows the cassette of Liam Morrison and asks *"Is it on Spotify?"*. However, Hirayama replies *"I don't know what that is, I don't know, where is this place?"* because he does not know what digital music platforms are. When Niko laughs and replies *"It's not a shop"*, this situation reveals the gap between Hirayama's lifestyle in the digital age of the young generation and his own minimal life. This dialogue emphasizes that there is a significant difference and contradiction between the two generations not only in terms of lifestyle but also in terms of their view of the world and value judgments.

Hirayama's difference with young people is embodied in the dialogues between them while Niko is riding his bicycle (image 6). Niko says, *"You have nothing in common with my mother; she says that you and I live in different worlds"*. *"That may be true,"* Hirayama replies, *"The world is made up of different worlds; some are connected, some are not. My world... your mother's is quite different,"* emphasising the differences between individuals. This statement reveals how Hirayama is at a distance not only with young people but also with his own peers. While Niko

tries to explain his world, Hirayama's lack of answers further deepens the gap in the world of meaning between the two characters. This situation increases the richness of the themes in the film by emphasising the conflict between different generations' perspectives on life and value judgements and reveals Hirayama's desire to continue his life in minimal life without expectations from digital life. Another similarity of the duality and difference Hirayama experiences with other people is evident in the Skytree, which is reflected as a symbol of modern life with trees in nature.

The Tokyo Skytree (image 7), a high-rise structure rising in the centre of Tokyo, is prominently highlighted throughout the film, representing the contradiction between modern life and Hirayama's minimalist lifestyle. This structure, which is seen in many scenes where Hirayama is present, reflects the architectural structure of modern life through toilets, parks and streets, and emphasises the cultural dimensions of modern life. When analysed from a deconstructive point of view, it is understood that the meanings of trees (image 8) in Hirayama's life change with the uniqueness of each moment.

As the symbol of the building, the Sky Tree stands out as a symbol that connects the earth to the sky and represents the cosmic order (Eliade, 2020). Skytree, which is shown in many scenes of the film, is located in the most central

part of Tokyo. It is emphasised in many scenes that there is a connection between Hirayama's life and this structure. Hirayama's house is located close to the city centre and the toilets he cleans are located around the Skytree. The trees constantly shown in the film and this structure in the centre of Tokyo reveal that the mythical life of the past period has been carried to the present. Although the director does not reflect this situation as a contradiction, it can be said that there is a contrast between these two elements due to Hirayama's connection with real trees. In the film, the Skytree structure and the trees that Hirayama is constantly filming also express the reincarnation of the cosmic myths of the past in modern structures. The Cosmic Tree, on the one hand, is not accessible, on the other hand, it stands out as a symbol that can be found in every homeland. The cosmic tree, every city, every temple, every temple can be located at the centre of the universe (Eliade, 2020). The director draws attention to the ordinary existence of the 'Sky Tree' representation in a minimal life.

A meaningful connection can be established between this cosmic symbol and the trees that Hirayama watches and photographs every lunchtime. While these trees symbolise Hirayama's past and his ties with nature, they also reflect his commitment to traditional values. The Skytree structure appears as a symbol associated with modern values. This structure is deliberately included in the composition in most of Hirayama's outdoor shots. Skytree is not only a symbol of modern life but also a reference to the cosmic story of Tokyo. While the trees that Hirayama watches at every lunch expresses his connection with the past and his loyalty to traditional values, Skytree is included in this story as a symbol of modernism. This interaction between the past and the modern draws attention as an element that enriches the overall thematic texture of the film. It can also be said that a universal myth is perpetuated with the image of 'Skytree'.

Skytree seems to be a reflection of the Sky Tree by combining this symbolism with a modern structure. With its height and the visibility it adds to its surroundings, it symbolises the connection with the sky and the dynamism of modern life, while also representing the balance between nature and technology. In the film *Perfect Days*, this structure stands out as the main symbol of the main themes and dualities. Hirayama's simple lifestyle allows the individual to question his existence in the crowded and fast-paced life of Tokyo. In the film, symbols such as Tokyo Skytree offer a spiritual connection to the relationship with the past and characters lost in the chaos of modern life.

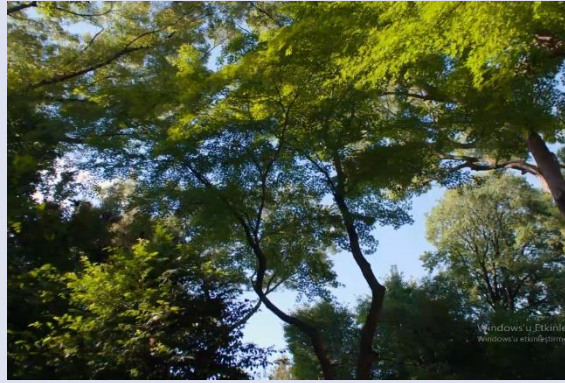
Although it is unclear what exactly Hirayama sees in his dreams, his life routines in the film can be seen as a reflection of his subconscious. The tree, which occupies an important place in Hirayama's life, shows that it has a special meaning in the depths of his life. When it emerges in the unconscious, this tree represents one's search for meaning in existence.

According to Eliade (2017, p. 18), the tree symbol is a symbol whose meaning can be decoded in dreams and imaginative experiences. In mythologies and religions, this symbol is associated with ideas such as renewal, rebirth, immortality, and the 'source of life'. Furthermore, the 'Sky Tree' symbolises the ascension of the soul and the quest for knowledge. Hirayama reflects these concepts as a character who embarks on a journey for the soul to reach the sky and continues his quest for wisdom in the process. The tree branches photographed by Hirayama symbolise his ties with nature and the past, as well as his quest for wisdom.

In the film, the Sky Tree can be read as both a mythological symbol and a symbol of modern life. While it represents the relationship between nature and man in Japanese culture, its parallels with Mircea Eliade's meanings of trees stand out. Through this symbolism, Hirayama reveals humanity's ties to the past and its search for the future, which construct meaning in human life.

Image 7: Image of the Skytree shown in the film

Image 8: Image of the tree taken by Hirayama

Reflection of Voluntary Simplicity in Character

With the deconstruction approach, it can be said that there cannot be a fixed meaning in the film *Perfect Days* and that the film is open to different interpretations. This invites the audience to rethink and question the meanings in the film. In addition to the theme of voluntary simplicity, the film emphasises the multiplicity and ambiguity of meaning in the film by providing clues about Hirayama's past. This ambiguity offers the audience the opportunity to reconstruct the film in its own context. For example, it is important to distinguish voluntary simplicity from "frugality". As Chowdhury (2018) notes, frugality is about avoiding waste and is supported by many religious beliefs. Weber's (2011) *Protestant Ethics and the Spirit of Capitalism* also emphasises frugality for the purpose of accumulating wealth. In contrast, Hirayama's simplicity emerges as a personal and faith-independent preference; unlike figures such as Jesus, Buddha, Thoreau and Gandhi, it is at the very centre of modern life. In urban life where capitalist living conditions are felt, Hirayama lives a simple life away from consumer culture. This has a different meaning from those who prefer the usual ascetic life. As Gregg (2009) states, voluntary simplicity is based on the principles of "unity of purpose, sincerity and honesty" and is a stand against the unnecessary complexities of modern life.

Hirayama's preference for simplicity is based on a philosophy that rejects the promises of happiness offered by capitalism. Adopting the philosophy of "less is actually more", Hirayama prefers a happiness far from materialism (Huneke, 2005, p. 528). According to Ergen (2016), voluntary simplicity is a way of life that an individual chooses with his/her free will. Hirayama's choice to live a simple life in a small house in the centre of Tokyo by rejecting material wealth in this direction can be associated with a choice of his own free will. There are no living conditions that would condemn Hirayama to this life. The viewer can relate this to the dialogues between him and his sister. His sister asks Hirayama "Do you really clean toilets?" and cannot hide her surprise at his positive answer. This scene shows that Hirayama's chosen lifestyle is a search for inner fulfilment rather than material elements. According to Elgin and Mitchell (1977), "a life that is outwardly simple and inwardly rich" strengthens environmental consciousness and helps individuals find a fulfilling existence. Hirayama, while he

could lead a luxurious life, continues to live his minimal life with smiling eyes, preferring a more satisfying and meaningful existence.

Hirayama's simple life also expresses his desire for inner peace and integration with the environment. The care he takes in watering his flowers every morning reveals his connection with nature and his environmental awareness. This symbolises that he lives a life in touch with nature even in the middle of Tokyo. He lives a minimalist life in a small house with daily routines and established habits. Hirayama's house is like his sanctuary. His preference for second-hand goods shows that he leads a conscious life against consumption. Ergen (2016) states that environmentally conscious individuals generally adopt the use of second-hand goods; the fact that Hirayama's living space contains old cassettes, books and simple items proves how much he has internalised this philosophy of life.

Although there is no explicit criticism of consumption and materialism in the film, Hirayama's lifestyle is an indirect criticism of these values. His distant relationship with his family, his limited communication with his environment and his self-sufficient life in his own small world draws a profile of an individual who differs from social norms. Alexander and Ussher (2012) argue that voluntary simplicity offers an alternative lifestyle to high consumption habits. Hirayama offers an alternative life in the centre of Tokyo by being content with a little, in search of meaning away from the chaos of the modern world.

The Search for Non-Contradictory Existence and Deconstruction of Anxiety

Hirayama's life is the story of a man in search of a simple and contradiction-free existence away from the chaos and confusion of the modern world. Hirayama, who chooses to live only in the moment without thinking about the past and the future, lives a lonely life completely isolated from technology and social norms. He has no social ties such as women, children or family; he does not communicate with anyone outside of work. There are no modern communication tools such as television, computer or smartphone in his home. This minimalist lifestyle allows him to completely disconnect from the outside world and focus solely on nature.

Image 9: Hirayama looking at the content of the book in the bookshop

Hirayama goes to the bookstore to buy the same book that he gifted to his nephew and buys the book (Image 9). The dialogues between the bookseller and Hirayama about the book can be read as a reference to Hirayama's anxiety. The bookseller says *"Patricia Highsmith knows everything about anxiety. She made me realise that fear and anxiety are different things"* is important in terms of revealing Hirayama's general anxieties.

Hirayama, who lives as a seemingly virtuous and happy individual, carries a deep anxiety and fear, hints of which are given in certain scenes of the film. The book on anxiety and fear shown in one scene of the film (image 9) reflects his neurotic state of mind. After giving this book as a gift to her nephew, she goes back to the bookstore to buy one for herself. The book cover and the bookseller's statements suggest that anxiety lies behind Hirayama's voluntary simplicity. In the film, the minimal contradictions and uncertainties left in the character's life provide the opportunity to analyse from a different perspective. Some small details based on anxiety allow us to interpret Hirayama's life as a neurotic escape.

While fear is an identifiable reaction to a specific object or situation, anxiety is ambiguous and is defined as a state of fear without an object. Since the source of anxiety is not clear, this feeling is more disturbing (Salecl, 2013, p. 26). According to Freud, anxiety is associated with the anticipation of a danger and involves being prepared for this danger. However, it is not always clear what the danger is. Freud defines simple anxiety as panic felt in response to a specific danger, whereas he defines neurotic anxiety as a feeling of unexplained and often latent fear, not related to a specific situation. (Gall, 2012). Hirayama's choice of a minimalist life, rejecting escape from nature or a rich life, is actually seen as a manifestation of neurotic anxiety.

Hirayama's anxiety and contradictory mood can be seen in the small details of his life. For example, the tears in his eyes while saying goodbye to his sister reflects his deep inner anxiety. Although he stays away from the modern world, his relationship with his sister causes his repressed emotions to surface. In another scene, when his car runs out of petrol, he seems to have lost his routine and displays a restless state. This moment reveals his anxiety over the disruption of the order in his daily life. In addition, when he sees the woman he loves hugging her ex-husband, he starts drinking by the seaside, showing that his repressed emotions come to the surface in unexpected situations. These moments point to a neurotic

anxiety lurking deep beneath Hirayama's seemingly calm surface.

While fear emerges as an instantaneous reaction to a specific object, anxiety manifests itself with a vaguer perception of threat. The fact that Hirayama carries only enough money to save the day to meet his daily needs and avoids using credit cards and the financial processes offered by the capitalist world shows that he avoids the material world. Hirayama's minimalist life, combined with his Zen Buddhism and interest in nature, allows us to see him living like a modern 'monk'. Hirayama organises his house like a monastery and lives his life in solitude. Although some scenes and dreams give clues as to the reasons for Hirayama's anxieties that lead him to a solitary and minimalist life, it is difficult to read the reasons for this in their entirety. Hirayama's attempt to be alone in large crowds and his minimalist life can be considered as a reflection of consciousness and unconscious. According to Freud's view, the unconscious is an area dominated by the irrational. However, according to Jung's thought, the unconscious refers to an area that harbours the deepest source of wisdom (Fromm, 1978, p. 42). The contradictions in Hirayama's life, his loneliness and the dreams he sees provide a framework closer to Jung's understanding of the unconscious. For this reason, Hirayama's character stands out as a figure who tries to lead a wise life among the crowds.

Hirayama's life with psychoanalytical elements also evokes Zen Buddhism. His character and lifestyle reflect the basic principles of Zen. 'Zen' is the art of seeing one's own inner being, the depth of one's inner structure; it is the path that leads to freedom from dependence Suzuki (1997, p. 64). Hirayama's loneliness is not a state of indifference or indifference; it is related to the state of self-renunciation, which is called 'purification of the self' in Buddhism Suzuki (1997). According to Suzuki, the unconscious occurs quietly and noiselessly around our individual consciousness. Hirayama's serene, solitary and noiseless lifestyle expresses this state and the reflection of Zen Buddhism.

Suzuki (1997, p. 229) states, 'The feeling of solitude aroused by the sensitivity of infinity is a feeling that fully reflects the Zen spirit'. The spiritual simplicity, spontaneity, going out of the mould, subtlety and experiencing the ordinariness of daily affairs with a deep meaning in Zen is a reflection of the integrity inherent in the life of Hirayama's character. Hirayama is a Zen figure who maintains his spiritual serenity in the contradictory and chaotic atmosphere of the

crowds. However, he also harbours some contradictions related to his unconscious.

Based on Hirayama's minimalist life, is it possible to lead a life without contradictions within the necessities of capitalist life? This raises the question. When Hirayama's friend calls him on the phone and tells him that he has quit his job and will not come to his shift, Hirayama's anxiety increases, and he must work late at night. Due to Hirayama's long hours of work, he is unable to fulfil any of his daily routines. The life without contradiction that Wenders tries to construct with Hirayama's character is actually not possible, the anxiety of individuals may increase with the effect of conditions that may develop outside of us, and it may be difficult for them to maintain the life they have planned, based on the necessities of work-life conditions.

In order not to face his anxieties and fears, Hirayama takes refuge in routines, lives a limited social life and does not connect with his past. However, his instant reactions to events such as saying goodbye to his sister, running out of petrol in his car and seeing the woman he loves in the arms of her ex-husband reveal that his anxieties and fears are hidden deep inside. Hirayama, while trying to escape from the chaos of the modern world, actually carries the anxieties of this chaos within him. Unlike fear, anxiety creates a state of constant vigilance for him and this situation shows that there is a deep conflict behind his minimal life. Hirayama continues to face the complexity of the modern world while searching for an existence without contradiction.

Evaluation and Conclusion

Wenders' *Perfect Days* depicts the character Hirayama's journey through the fast-paced and consumption-oriented structure of Tokyo around the themes of voluntary simplicity and minimalism. Through Hirayama's simple lifestyle and rituals, the film offers the viewer an alternative way of life to the materialistic world and the opportunity to discover the deeper meaning of ordinary moments.

Hirayama's daily rituals support the philosophy of voluntary simplicity while creating deep meanings with simple actions, and this theme is visually and aurally reinforced by the utilization of fixed camera angles, pastel colour palette and minimal music that reflect the character's inner peace. While questioning the consumption-oriented structure of modern society, the film presents a contrast with Hirayama's serene and minimalist life; in this way, it encourages the audience both to question materialism and to think about the alternative values offered by the philosophy of voluntary simplicity.

The following evaluations can be made regarding the prominent findings related to voluntary simplicity in the analyses:

- *Simplicity and minimalist approach:* Simplicity and minimalism are achieved through cinematographic techniques, bringing the viewer closer to the essence of the story. Hirayama's mood is reflected through camera shooting techniques and natural lighting, while the use of pastel colour palette and minimal music reinforces his inner peace. These elements offer the opportunity to explore the depths of ordinary life through the character's rituals. The simplicity of Hirayama's narrative is supported by the technical form and style.

- *Intrinsic wealth and conscious choice:* Hirayama distances himself from consumer culture and focuses on the pursuit of inner wealth instead of material wealth. His consciously preferred minimalism with voluntary simplicity distances him from the material world and provides a spiritual fulfilment. With this lifestyle, her social ties and the impositions of the modern world are questioned.
- *Minimalism, environmental consciousness and commitment to nature:* A relationship is established between Hirayama's connection with nature, voluntary simplicity and ecological consciousness. His effort to stay away from the modern world and his desire to live in touch with nature minimise his life and create an environmental awareness.
- *Zen Buddhism and the search for inner peace:* In the film, Hirayama's lifestyle bears traces of Zen Buddhism, thus strengthening his search for spiritual serenity. Although he tries to live a life away from the chaos of the modern world, this serenity is intertwined with a constant state of alertness in his daily routines; this situation shows that his inner anxieties still exist.
- *Living in the moment and escaping from the material world:* The film emphasises Hirayama's preference for living only in the moment, his conscious avoidance of social ties and his distant approach to the material world. He structures his daily life only around the necessary needs and avoids worries about the past or the future. In this way, Hirayama also distances himself from his relationship with his family and lives only the beauty of the moment.
- *The search for existence without contradiction and anxiety:* Although Hirayama wants to live a life away from the chaos of the modern world, the small details of his daily life and his sudden reactions show that he is deeply anxious. His search for a non-contradictory existence cannot prevent him from clashing with his repressed emotions and encountering situations that trigger his neurotic anxieties. While his minimalist lifestyle offers him peace on the surface, his constant state of alertness in his inner world reveals that anxiety is a permanent reality.

When analysed with a deconstructive approach, Hirayama's minimalist lifestyle, shaped by his desire to get away from the values and technology imposed by society, offers a simplicity on the surface; however, it creates a loneliness with the anxieties and conflicts hidden in the depths. This becomes even more evident in scenes such as Hirayama's farewell with his sister, revealing the tension between the effort to escape from the modern world and repressed emotions.

In conclusion, apart from neurotic anxiety, *Perfect Days* invites the viewer to question the consumer society and the search for individual peace by centring on the theme of voluntary simplicity. Through Hirayama's story, the film reveals how minimalism opens the door to inner richness and the search for meaning; thus, the audience is given the opportunity to consider the potential effects of simplification and conscious choices in their own lives.

References

- Aidar, L., & Daniels, P. (2024). A critical review of voluntary simplicity: Definitional inconsistencies, movement identity and direction for future research. *The Social Science Journal*, 61(1), 47-60.

- Akova, S. (2020). Yaşam sanatında iyilik ve kötülük imgeleri gönüllü sadelik ve tüketim yaklaşımlarına iyilik ve kötülük göstergeleri bağlamında bir bakış. *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 13-25.
- Alexander, S., & Ussher, S. (2012). The voluntary simplicity movement: A multi-national survey analysis in theoretical context. *Journal of Consumer Culture*, 12(1), 66-86.
- Argan, M., Argan, M. T., & Sevim, N. (2012). Tükenmeden tükettiren yaşam tarzı: Gönüllü sadelik. 17. *Ulusal Pazarlama Kongresi Bildiriler Kitabı*, (201-220). Balıkesir.
- Aristoteles . (2021). *Poetika: Şiir sanatı üzerine*. (A. Çokona, & Ö. Aygün, Çev.) Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Boujbel, L., & d'Astous, A. (2012). Voluntary simplicity and life satisfaction: Exploring the mediating role of consumption desires. *Journal of Consumer Behaviour*, 11(6), s. 487-494.
- Brunette, P. (1986). Toward a deconstructive theory of film. *Studies in the Literary Imagination*, 19(1), s. 55-71.
- Brunette, P., & Wills, D. (2014). *Screen/play: Derrida and film theory (Vol. 1042)*. Princeton University Press.
- Campbell, J. (2017). *Kahramanın sonsuz yolculuğu*. (S. Gürses, Çev.) İthaki Yayınları.
- Chowdhury, R. M. (2018). Religiosity and voluntary simplicity: The mediating role of spiritual well-being. *Journal of Business Ethics*, 152, 149-174.
- Craig-Lees, M., & Hill, C. (2002). Understanding voluntary simplifiers. *Psychology and Marketing*, 19(2), s. 187-210.
- Derrida, J. (2014). *Gramatoloji*. (İ. Birkan, Çev.) BilgeSu Yayınları.
- Elgin, D. (2013). Voluntary simplicity -a path to sustainable prosperity. *Social Change Review*, 11(1), s. 69-84.
- Elgin, D., & Mitchell, A. (1977). Voluntary simplicity. *Co-Evolution Quarterly, Summer*, s. 1-31.
- Eliade, M. (2017). *Mitler, rüyalar ve gizemler: Çağdaş inançlar ve arkaik gerçeklik arasındaki karşılaşmalar* (C. Soydemir, Trans.). Doğu Batı Yayınları.
- Eliade, M. (2020). *İmgeler ve Simgeler* (M. A. Kılıçbay, Çev.). Doğu Batı Yayınları.
- Eraslan Paksu, S. (2023). Edgü Ögü Tigin-Anyığ Ögü Tigin'de Gönüllü Sadelik Kavramı . (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). *Kapadokya Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü*.
- Ergen, A. (2016). *Sürdürülebilir tüketim, gönüllü sadelik ve maddi değerler*. Beta Yayınları.
- Etzioni, A. (2004). The post affluent society. *Review of social economy*, 62(3), 407-420.
- Etzioni, A. (1998). Voluntary simplicity: Characterization, select psychological implications, and societal consequences. *Journal of Economic Psychology*, 19(5), 619-643.
- Fromm, E. (1978). *Psikanaliz ve Zen Budizm* (İ. Güngören, Trans.). Met/Er Matbaası.
- Gall, A. L. (2012). *Anksiyete ve kaygı*. (Y. İsmail , Çev.) Dost Kitabevi Yayınları.
- Gambrel, J. C., & Cafaro, P. (2010). The virtue of simplicity. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*, 23(1-2), 85-108.
- Green, J., & Thorogood, N. (2018). *Qualitative methods for health research*. Sage Publication.
- Gregg, R. B. (2009). *The value of voluntary simplicity*. The Floating Press.
- Grigsby, M. (2004). *Buying time and getting by: The voluntary simplicity movement*. State University of New York Press.
- Hatipler, M., & Köksalan, N. (2020). Gönüllü kölelikten gönüllü sadeliğe. XIV. *IBANESS İktisat, İşletme ve Yönetim Bilimleri Kongreleri Serisi*, (s. 676-681).
- Huneke, M. E. (2005). The face of the un-consumer: an empirical examination of the practice of voluntary simplicity in the United States. *Psychology & Marketing*, 22(7), 527-550.
- İslamoğlu, A. H., & Alnıaçık, Ü. (2019). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Beta Yayınevi.
- Kaçar, F. (2024). Sinema ve sanat ilişkisi bağlamında "Melankoli" filminin ikonolojisi. *İletişim Kuram Ve Araştırma Dergisi*, 66, 69-89.
- Kala, L., Galcanova, L., & Pelikan, V. (2017). Narratives and practices of voluntary simplicity in the Czech post-socialist context. *Sociologicky Casopis-Czech Sociological Review*, 53(6), 831-853.
- Kara, Ü., & İrge, N. T. (2021). Müşterilerin Yaşam Tarzı ve Değerleri ile Gönüllü Sadelik ve Hizmet Kalitesi Algısının Müşteri Memnuniyeti ve Bağlılığına Etkisi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13(2), 1491-1511.
- Kraisornsuthasinee, S., & Swierczek, F. W. (2018). Beyond consumption: the promising contribution of voluntary simplicity. *Social Responsibility Journal*, 14(1), 80-95.
- Leonard-Barton, D. (1981). Voluntary simplicity lifestyles and energy-conservation. *Journal of Consumer Research*, 8(3), s. 243-252.
- McDonald, S., Oates, C. J., Young, C. W., & Hwang, K. (2006). Toward sustainable consumption: Researching voluntary simplifiers. *Psychology & Marketing*, 23(6), 515-534.
- Odabaşı, Y. (2013). *Tüketim kültürü, yetinen toplumdaki tüketen topluma*. Sistem Yayıncılık.
- Özgül, E. (2011). Tüketicilerin sosyo-demografik özelliklerinin hedonik tüketim ve gönüllü sade yaşam tarzları açısından değerlendirilmesi. *Ege Academic Review*, 11(1), 25-38.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research & Evaluation Methods*. SAGE Publications.
- Platon. (2019). *Devlet*. (S. Eyüboğlu, & M. A. Cimcoz, Çev.) Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Rebouças, R., & Soares, A. M. (2021). Voluntary simplicity: A literature review and research agenda. *International Journal of Consumer Studies*, 45(3), 303-319.
- Rich, S. A., Hanna, S., & Wright, B. J. (2017). Simply satisfied: The role of psychological need satisfaction in the life satisfaction of voluntary simplifiers. *Journal of Happiness Studies*, 18, 89-105.
- Rich, S. A., Wright, B. J., & Bennett, P. C. (2019). Development of the voluntary simplicity engagement scale: Measuring low-consumption lifestyles. *Journal of Consumer Policy*, 43(2), 295-313.
- Rutli, E. E. (2016). Derrida'nın Yapısökümü. *Temaşa Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi*, (5), 49-68.
- Salecl, R. (2013). *Kaygı üzerine*. (B. E. Aksoy, Çev.) Metis Yay.
- Shama, A & Wisenblit, J. (1984). Values of voluntary simplicity: Lifestyle and motivation. *Psychological Reports*, 55(1), 231-240.
- Shama, A. (1985). The voluntary simplicity consumer. *Journal of Consumer Marketing*, 2(4), s. 57-63.
- Suzuki, D. T. (1997). *Zen Budizm* (İ. Güngören, Trans.). Yol Yayınları.
- Weber, M. (2015). *Protestan ahlakı ve kapitalizmin ruhu*. (M. Köktürk, Çev.) Bilgesu Yayınları.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

The Role of Cinema in the Transition from Real Space to Digital Space

Nihat Nuyan^{1,a,*},

¹ Doktora Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, İletişim Fakültesi. Adres: Türkali Mah. Maşuklar Yokuşu 43/3 Beşiktaş İstanbul

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 30/01/2025

Accepted: 05/04/2025

ABSTRACT

This article examines the role of cinema in the transition from physical space to digital space. Similar to photography and painting, cinema is regarded as an art form which is capable of reflecting historical, sociological, and economic transformations. Discussing how the representation of space in cinema has evolved over time through technological advancements, this study analyzes various approaches to space in film history using a literature review and employs Critical Discourse Analysis to derive insights. The research explores the role of film production technologies, virtual space designs, and computer-generated visual effects in the transition from real-world locations to digital spaces in cinema. In early cinema, space was used as a direct representation of reality. However, pioneers like Georges Méliès expanded the perception of space through stage design and visual effects. Movements such as German Expressionism and Italian Neorealism attributed dramatic and social meanings to space. With the advent of digitalization, virtual spaces and hybrid realities have gained prominence. Films like *The Matrix* and *Avatar* have introduced new spatial understandings in cinema through digital effects and computer graphics. Today, LED Volume, AI-assisted stage designs, and virtual reality technologies continue to reshape spatial perception in cinema. In this context, the study concludes that the use of space in cinema is not merely a physical setting but also a form of representation carrying social and political messages.

Keywords: Cinema, digital space, representation, virtual reality, digital effects, artificial intelligence, cinema and space

Gerçek Mekândan Dijital Mekâna Geçişte Sinemanın Rolü¹

Öz

Bu makale, gerçek mekândan dijital mekâna geçişte sinemanın rolünü ele almaktadır. Sinema, fotoğraf ve resim sanatlarına benzer şekilde, tarihsel, sosyolojik ve ekonomik dönüşümleri yansıtmaya kapasitesine sahip bir sanat formu olarak değerlendirilmektedir. Mekân kavramının sinemadaki temsilinin, zaman içinde teknolojik gelişmelerle nasıl dönüştüğünü tartışan çalışma, erken dönem sinemasından günümüze kadar olan süreçte mekâna yönelik ortaya konan çeşitli yaklaşımları literatür taraması yöntemi kullanarak analiz etmekte ve eleştirel söylem analizi yönteminden yararlanarak çıkarımlarda bulunmaktadır. Sinemada gerçek mekân kullanımından dijital mekâna geçiş sürecinde, film yapım teknolojilerinin, sanal mekân tasarımlarının ve bilgisayar destekli görsel efektlerin kullanımının rolü ele alınmaktadır. Erken dönem sinemasında mekân, gerçekliği doğrudan temsil eden bir araç olarak kullanılmıştır. Ancak Georges Méliès gibi öncüler, sahne tasarımı ve görsel efektlerle mekân algısını genişletmiştir. Alman Ekspresyonizmi ve İtalyan Yeni Gerçekçiliği gibi akımlar, mekâna dramatik ve toplumsal anlamlar yüklemiştir. Dijitalleşmeyle birlikte sanal mekânlar ve hibrit gerçeklik kavramları ön plana çıkmıştır. *The Matrix* ve *Avatar* gibi yapımlar, dijital efektler ve bilgisayar grafikleriyle sinemada yeni bir mekân anlayışını mümkün kılarken, günümüzde LED Volume, yapay zeka destekli sahne tasarımları ve sanal gerçeklik teknolojileri sinemada mekân algısını yeniden şekillendirmektedir. Bu bağlamda, sinemada mekân kullanımının, sadece fiziksel bir alan olmadığı; aynı zamanda toplumsal ve politik mesajlar taşıyan bir temsil biçimi olarak ortaya çıktığı sonucuna varılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sinema, dijital mekân, temsil, sanal gerçeklik, dijital efektler, yapay zeka, sinema ve mekân

Copyright

This work is licensed under
Creative Commons Attribution 4.0
International License

^a nihatnuyan@gmail.com

0009-0000-1019-6842

How to Cite: Nuyan, N. (2025) The Role of Cinema in the Transition from Real Space to Digital Space, Electronic Cumhuriyet Journal of Communication, 7(1): 36-41, 2025.

¹ Bu çalışma, yazarın Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Medya Ekonomisi ve İşletmeciliği Doktora Programı için, Doç. Dr. Zeynep Yelda Kadioğlu danışmanlığında hazırladığı “*Tasarım Toplumu: Dijital Mekânların Dönüşümü ve Ekonomi Politikası*” başlıklı yayımlanmamış doktora tezinden üretilmiştir.

Giriş

Resim ve fotoğraf sanatına benzer şekilde ve bir devamlılık arz etmesi bakımından sinemanın bir tür sosyolojik bir perspektif oluşturduğu söylenebilir. Sinema; resim ve fotoğraftan farklı olarak, zaman boyutunu da denkleme dâhil eden bir dil, bir aktarım aracıdır (Bazin, 2011, ss. 16-20). Sinemanın, tarihsel süreçlerin bir yansıması olmanın yanında sosyolojik, ekonomik ve politik dönüşümlerin de çerperinde yer bulduğu sanatsal bir faaliyet alanı olduğu düşüncesinden hareketle; bu çalışma minvalinde, mekân kavramının görsel temsili hakkında bir düşünüş çabasına girişilebileceği kanısı ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma ile, sosyolojik bir temsil sahası olarak sinemanın 1900’li yılların başına denk düşen erken döneminden, 2000’li yılların ilk çeyreğine denk düşen son döneminden ve bu iki zaman aralığında orta çıkmış belirgin kuramsal film akımları ekseninde geçiş döneminden belirli örnekler etrafında mekân temsiliinin dönüşümü ve sinema ile etkileşimi ele alınmak istenmektedir.

Bu çalışma, nitel bir literatür taraması yöntemi kullanarak sinemada mekânın dönüşümünü analiz etmektedir. Literatür taraması, belirli bir konuda yapılan çok sayıda araştırmadan yararlanarak özlü bir sentez yapmayı, evvelce yapılan araştırmalar üzerinden eleştirel bir yaklaşımla çıkarımlarda bulunarak alanyazına katkı sunmayı olanaklı kılmaktadır (Yıldız, 2022, s. 370). Akademik kaynaklar, Dergipark, Academia, Researchgate ve Google Scholar gibi veri tabanlarından taranmış, “dijital mekân”, “sanal sinema”, “sinema ve mekân” gibi anahtar kelimeler kullanılarak incelenmiştir. Yaklaşık 130 yıllık bir sinema tarihi içinde, belirli ideolojik, teknik ve dönemseller değişiklikler göz önünde bulundurularak belirlenen sinema filmleri, eleştirel söylem analizi yönteminden de yararlanılarak tartışılmıştır. Van Dijk’ın eleştirel söylem analizi, yalnızca içerik olarak değil, bağlam olarak da içeriği tartışmaya açmayı gerekli kılmaktadır. Zira bağlamın, içerikle sembolize edilen anlamın toplumsal minvalde karşılık geldiği şeye açıklık kazandırmak gibi bir misyonu bulunmaktadır (Van Dijk, 2010, s. 14).

Ele alınan filmler, mekânın mimari açıdan aktarımı, stüdyo kullanımı bakımından işlevi, sosyolojik temsili ve gelişen montaj ve yapay zeka teknikleriyle manipölasyonu açısından değerlendirilmiştir. Erken dönem sinemasında mekânın ilk olarak belgesel bir veri olarak dekoratif bir unsur halinde kullanıldığı görülmüşken; sinema akımlarının sanatsal ve politik kaygılarına uygun şekilde mekânın kullanıldığı ve gelişen teknolojiye bağlı olarak mekân kullanımının sanal bir tasarım haline dönüştüğü görüşü desteklenmiştir. Bu bağlamda, gerçek mekânın belgesel deneyimini sunan ilk filmlerin aksine, teknolojik gelişmelere paralel olarak mekân kullanımının da dijital bir ürün olarak yaratıldığı fikrine varılmıştır.

Mekân Kavramının Çeperi

Henri Lefebvre, Mekânın Üretimi adlı kitabında mekân kavramın ilk elden uzay veya kozmik mesafelerle özdeş biçimde kavrandığına; geleneksel bakımdan matematik, geometri üzerinden soyutlandığından ve “içeriksiz bir içeriği” çağrıştırdığından, felsefede ise önem arz edilen bir

tartışma olmadığından söz eder. Bilimsel çeperde mekân kavramının coğrafi, sosyolojik, tarihsel parametrelerle basitleştirilmesine, geometrik olarak mutlak görülen lakin kesin ölçütleri belirtilmeyen “boş bir çerçeve” biçiminde değerlendirilmesine karşı çıkar (Lefebvre, 2014, s. 21). Mekân kavramının; zihinsel olanla kültürel olanı, toplumsal olanla tarihsel olanı bir birine bağlayan bir keşif, üretim ve yaratış süreçleri bütünü olduğunu söyleyen Lefebvre’e göre: “her mekânsal düzenleme, zekanın üst üste binmesine ve eşzamanlılığı üreten öğelerin maddi olarak bir araya gelişine” bağlıdır. (Lefebvre, 2014, s. 25). Bu yüzden mekân kavramını toplumsal kodlar üzerinden ve ekonomik işleyişle birlikte değerlendirmenin gerektiğinden söz edilebilir. Mekân kavramı kırsal ve kentsel dinamiklere eklemlenen politik ve sosyoekonomik girdiler üzerinden anlam kazanan dinamik bir üretim alanı olarak görülebilir.

Mekânın Poetikasi adlı eserinde Gaston Bachelard, mekân kavramı ile ev arasında özdeşlik kurarak, evi bir imgeler bütünü olarak tasarlar. Mekân terimini mimari, coğrafi ve etnografik bağlamının ötesine taşıyarak, fenomenolojik bir anlam tasarlar. Şu halde mekân ile kurduğumuz ilişkinin evren ve kozmos ile kurduğumuz bağ gibi olduğunu belirterek, mekânın dolaysız mutluluğun özünü barındıran yer olduğunu belirtir: Varlık tarafından edinilen barınaktır mekân (Bachelard, 1996, s. 32). Özetle mekânı inşa eden şey, kendine belirli sınırlar edinen varlıktır ve bu varlık durumu imgelerden beslenir. Mekânı bir varlık olarak değerlendiren bu yaklaşımlar, mekân kavramının kapsayıcı bir alan olarak ele alınmasını gerektirebilmektedir. Şu halde mekân belirli bir haritalandırılmış uzamdan ziyade, o uzamı sosyal, kültürel ve ekonomik girdilerle şekillendiren ve ona bir bağlam oluşturan şey olarak görülebilir.

Erken Dönem Sinemada Mekânın Kullanımı

Sinemada mekân, fiziksel olduğu kadar dramatik bir unsur olarak da filmlerin yapısal bir parçasını oluşturur. Sinemanın erken dönemlerinde, fotoğrafın etkisi altında gerçek mekân kullanımlarının belgesel ve gösteri özellikleri taşıyan ilk filmlerde bir gerçeklik algısı inşa etmek için kullanıldığı söylenebilir. Lumière Kardeşler’in 1895 yılında çekimlerini yaptığı L’Arrivée d’un train en gare de la Ciotat (La Ciotat Garı’na Bir Trenin Varışı) adını taşıyan film, gerçek zamanlı olarak bir tren istasyonuna yavaşan bir trenin görüntülerinden oluşur. Film, hareketli görüntünün yanında, mekânın dramatik unsurları olan tren, gar ve yolcularla dinamik bir etki yaratmayı başarmıştır (Elsaesser, & Hagener, 2015, s. 26). Sinemada gerçek bir mekânı izleme deneyiminin öncüsü sayılan bu film, seyirci ile hareketli mekân görüntüsünün ilk etkileşim örneğini temsil etmektedir. Gerçeklik deneyiminin böylece mekân ve mekânda yer işgal eden hareketli unsurlarla desteklendiği izlenimine varılabilir. Tom Gunning’e göre erken dönem sinemayı bir tür “atraksiyon sineması” olarak sınıflandırmak mümkündür. Sinemanın belgeselci yönelimine denk düşen sinemacılar, gerçek mekânı aktarma yaklaşımına sadık kalarak, bu mekânların

toplumsal ve tarihsel görünümünü belgeleme aracı olarak filminden faydalanma yoluna girmişlerdir. 1903 yılında Edwin S. Porter tarafından çekilen *The Gay Shoe Clerk* filmi, kamera kullanım tekniği ve mekânın geniş bir perspektiften sunulmasıyla izleyiciye ayakkabı dükkanı ile ilgili bilgi aktaran bir yöntem oluştururken, aksiyona bağlı bir kurguyu takip eder. Film, müşteri ile ayakkabı satıcısı arasında gelişen ilişkiyi, ayakkabı dükkanı gibi gerçek bir mekân odağında aktarır (Gunning, 2006a, s. 33).

Georges Méliès'nin filmleri ise Lumière Kardeşler ve belgeselci yaklaşımdaki yönetmenler tarafından çekilen filmlerin gerçek mekân kullanımından uzaklaşarak, sahne tasarımı ve görsel efektlerin kullanılarak bir fantezi dünyasının yaratıldığı ilksel örnekler olarak ele alınabilir. Henüz 1902 yılında çekilen *Le Voyage dans la Lune* (Aya Seyahat), sahne dekorasyonu ve yapay mekân kullanımı bakımından sinemada ayrıcalıklı bir konuma tekabül eder. Bu filmde mekân, hikayenin fantastik unsurlarını vurgulamak adına tasarlanarak kullanılmış ve bu açıdan sinemanın sınırsız aktarım kabiliyetine işaret etmiştir (Ezra, 2000, s. 45).

Erken dönem sinemasında mekânın kullanımı, izleyicinin gerçeklik algısını şekillendirmesi bakımından önemli bir rol üstlenir. 1896 yılında Lumière Kardeşler tarafından çekilen *Démolition d'un Mur* (Bir Duvarın Yıkılması), sinematografinin temel tekniklerinin gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Bir grup işçinin bir duvarı yıkmaya süreçlerinin gösterildiği filmde, günlük hayattan sahneler belgelenmiş olur ve bir mekânın yapılış ve bozulma şekli gösterilerek seyircinin belirli inşa ve yıkım teknikleri hakkında bilgi edinmesi de sağlanır. 1906 yılından önce çekilen filmlerin temel derdi "göstermektir" (Gunning, 2006b, s. 382). Dönemin önemli sinemacılarından bir diğeri olan Sergei Eisenstein, 1925 yapımı *Bronyenosyets Potyomkin* (Potemkin Zırhlısı) adlı filmde devrimci montaj teknikleriyle mekânı dramatize ederek anlatısal bir gerilim yaratır. *Odessa Merdivenleri* sahnesi, mekân kullanımı ile duygudurum yaratma arasındaki ilişkiyi açığa vurması bakımından önem arz eder. Mekânsal derinlik ve hareketle yaratılan dinamik bağlantı, izleyicinin bu olay karşısında duygusal bir yoğunluk yaşamaya aracılık eder (Bordwell, 1993, s. 61). Bu yolla, filmde anlatılan olay derinliğinin duygusal yoğunluğunu güçlendirmek adına mekân tercihinin belirleyici bir yükümlülük edindiği görülür.

Sinema Kuramları Bağlamında Mekân Kullanımı

Sinemada mekân kullanımının, gelişen anlatı tekniklerinin de katkısı neticesinde anlam ifade ettiği söylenebilir. İzleyicinin yalnızca mimari bir mekân deneyimini seyretmesi değil, izlediği karakterin zihinsel ve duygusal temsilini kavraması için de mekânın inşa edildiği görülür. Sinemasal mekân ve sinemasal zamanın, gerçek zaman ve mekânla ilişkisinin bir temsil düzeyinde olduğunu; kurgu ve çekim tekniklerinin sinemasal mekânı belirli ve seçilmiş bir biçim aracılığıyla yeniden yarattığını göz önünde bulundurmamak gerekir (Coşkun, 2017, s. 61). Kamera yardımıyla filme alınan bir mekânda varlık bulma

durumu, sinema kuramcıları Deleuze ve Guattari'nin (2014, s. 42) mekân-zaman kavramında açıklığa kavuşturduğu haliyle, görünen kişinin hezeyanını kendi özgül dünyasında keşfetme aracıdır. Buradan hareketle, mekân kullanımı aracılığıyla seyircinin duygu ve düşüncelerinin de sinema tarafından belirlendiği düşüncesine varılabilir.

Alman Ekspresyonizmi, mekânın dramatik bir anlatı aracı olarak kullanılması bakımından sinema akımları arasında belirgin bir örnek olarak ortaya çıkar. Bu akıma bağlı olarak, gerçeklikten sapılmış, çarpık ve soyut mekânlar kullanılarak karakterin psikolojik durumu yansıtılır ve toplumsal eleştiri maksadıyla mekân düzenlenir. 1920 yılında Robert Wiene tarafından yönetilen *Das Cabinet des Dr. Caligari* (Dr. Caligari'nin Muayenehanesi) adlı filmde, mekânsal çarpıklıklar, bükülmüş duvarlar ve orantısız açılar yardımıyla temsil edilir. Gerçekliği bozarak izleyicinin mekânsal algısını sarsan bu unsurlar, filmin psikolojik gerilim etkisini artırmaktadır (Kracauer, 1966, s. 74). Dışavurumcu sinemada mekânın bu tarz dinamik kullanımının izleyicinin bilinçaltı korku ve hezeyanlarını tetikleyerek, hikayenin soyut ve sembolik boyutunu desteklediği düşüncesine varılabilir. Birinci Dünya Savaşı'nın akabinde çekilen bu filmler, Almanya'nın savaş sonrası politik ve toplumsal kaosu sinematografik bir biçimde ifade bulmasıdır. Bu akımın özelliklerini taşıyan filmlerde mekânın, savaştan dolayı bozuma uğramış mimari formlar ve bozuk perspektifler üzerinden toplumun ruh haline yönelik bir temsil olarak kurgulandığı kanısı desteklenmektedir.

İki dünya savaşı arasındaki ekonomik ve sosyolojik buhran dönemini yansıtan Alman dışavurumculuğundan farklı olarak; 1940'lı yıllarda ilk örnekleri ortaya çıkan İtalyan Yeni Gerçekçiliği, mekânın toplumsal gerçekliği ifade eden bir gözlem aracı olarak sunulduğu bir sinema hareketidir. Roberto Rossellini'nin 1945 yapımı *Roma Città Aperta* (Roma Açık Şehir) filmi, İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki Roma şehrinin sokaklarındaki gerçek görüntülerden meydana gelir. Doğal ışık ve amatör oyunculuk tercihiyle birlikte mekânın otantik yapısı izleyiciye doğrudan aktararak, toplumsal sorunlar belgelendirilmiştir (Bondanella, 2001, s. 28). Yeni Gerçekçilik akımı, İtalya'yı mimari bakımdan olduğu kadar ekonomik ve politik açıdan da yıkıma uğratan savaşın toplum üzerinde yarattığı psikolojik tahribatı, işsizliği, düş kırıklığını yansıtmak için, yapay sinema stüdyolarından ziyade doğal mekân ve çekim tekniklerine başvurur (Coşkun, 2017, s. 175). Yıkıntılar içinde, tahrip edilmiş mekân böylelikle toplumsal hafızanın da bir temsilini oluşturur. Buna benzer olarak, Vittorio De Sica'nın 1948 yapımı *Ladri di Biciclette* (Bisiklet Hırsızları) filminde, karakterlerin dramatik durumlarının bir yansıması olarak işsizliğin hakim olduğu sokaklar, tren istasyonları ve kent mekânları resmedilir (Marcus, 2002, s. 44). Bu bakımdan Yeni Gerçekçilik akımının, yalın bir mekân tasviri sunarak izleyicinin gerçekte olanla kurduğu bağı güçlendirdiği ve dramatik yapının doğallığını öne çıkardığını söylemek mümkündür.

Fransız Yeni Dalga hareketi devrimsel sinematografik anlatı teknikleri kullanması yönünden ve mekânın yenilikçi kullanımı açısından önem arz etmektedir. Jean-Luc Godard'ın 1960 yapımı *À Bout de Souffle* (Serseri Aşıklar) filmi, kameranın sabit olmayan bir şekilde elde kullanılması ve Paris sokaklarında gelişigüzel çekimlerin yapılması açısından filmde mekânın belgesel kullanımına örnek teşkil etmektedir. Mekân, yalnızca arka plana özgü bir unsur olarak değil, anlatının dinamik bütünlüğünün bir parçası olarak kullanılmaktadır. Buna bağlı olarak, Yeni Dalga sinemasının günlük hayatı yakalama arzusunun, mekân ve karakter ilişkisini doğrudan etkilediği söylenebilir (Neupert, 2002, s. 145). François Truffaut'nun *Les Quatre Cents Coups* (400 Darbe) adlı 1959 yapımı filmi de bir çocuğun kentsel mekânlarla olan ilişkisini ele alarak Paris sokaklarının dinamizmini ve karakterin kısıtlanmış özgürlüğünü gösterir. Filmde çocuğun okuldan kaçmasıyla mekânsal açıdan da bir içeride ve dışarıda olma durumunun resmedildiği düşünülebilir. Truffaut'nun kamera kullanımı, çevrenin psikolojik etkilerini ve sosyal yapısını incelemenin bir yöntemi olarak değerlendirilebilir (Odabaş, 2012, ss. 195-196).

Minimalist Anlatılar ve Mekânsal Gerçeklik

Sinemada mekânın bir gerçeklik arayışı bağlamında kullanıldığına yönelik örneklerden söz etmek mümkündür. 1995 yılında Lars von Trier ve Thomas Vinterberg tarafından başlatılan *Dogma 95* hareketi, gerçek mekân kullanımı ve minimal sinematografik tekniklerle gerçeklik arayışını yeniden tanımlar. Bu sinema hareketinin ilk iki filmi olan 1998 yapımı *Festen* (Şölen) ve *Idioterne* (Gerizekalılar) gerçek mekânlarda doğal ışık ve elde kamera kullanılarak çekilmiş ve sahte setlerden ziyade ham bir gerçeklik duygusu elde edilmiştir (Öztürk, 2020, s. 34). Mekânın minimalist kullanımı, doğal ışık ve buna uygun kamera kullanım teknikleri ile gerçeklik duygusu yaratıldığı fikri savunulabilir. Andrey Zvyagintsev tarafından 2014 yılında çekilen *Leviathan* başlıklı film, Rusya'nın kırsal kesimlerindeki gerçek mekân çekimleri sayesinde bireysel ve toplumsal çatışmaların mekânsal bir özdeşliğini sunar (Satıcı, 2023, s. 51). Bu filmde mekân, yalnızca bir arka plan değil, aynı zamanda karakterlerin ruh hallerini ve toplumsal yapıyı temsil eden bir unsur işlevi görür.

Dramatik filmler içinde gerçeklik algısını güçlendiren başka bir araç olarak belgesel tarzı çekimlere de yer verilmektedir. Alejandro Gonzalez Inarritu tarafından yönetilen 2014 yapımı *Birdman* filminde tek bir kesintisiz plan izlenimi yaratmak amacıyla mekân tasarımı ve kamera hareketleri buna uygun şekilde kurgulanmıştır. Bu teknik, seyircinin zaman ve mekân algısını yoğunlaştırarak gerçeklikle kurduğu bağı derinleştirmektedir (Yorulmaz, 2016, s. 7).

Toplumsal eleştiriye merkezine alan filmlerde mekân, sosyal gerçeklik boyutuyla işlenir. Bong Joon-hu yönetmenliğindeki 2019 yapımı *Parasite* (Parazit) filmi mimari unsurlar ve mekânsal düzenlemeler üzerinden sınıfsal farklılığı belirgin hale getirir. Zengin ve fakir

ailelerin yaşadığı mekânların karşıtlığı, filmin başlıca sosyal çatışmasını görsel olarak somutlaştırır (Us, 2023, s. 140). Bu yöntem doğrultusunda sinema filmlerinde mekânın sosyoekonomik bir temsilde kullanıldığı düşüncesi desteklenmektedir.

Sinemada Dijital Gerçeklik ve Sanal Mekânlar

Gelişen teknolojilerin sinemada mekân kullanımıyla ilgili yenilikleri beraberinde getirdiğinden söz edilebilir. Bilhassa dijital teknolojilerin ve bilgisayar destekli görsel efektlerin gelişmesi, mekânsal bağlamdaki sinematografik anlatım olanaklarının genişlemesini sağlamaktadır. Yirminci yüzyılın son çeyreğinde ve yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreğinde gerçek mekâna bağlılığın yerini sanal mekânların ve hibrit gerçeklik algılarının aldığını öne sürmek mümkün hale gelmiştir.

Dijital sinemanın yükselişi, mekânın temsil biçimlerinde köklü değişimlere yol açmıştır. Özellikle 2000'li yıllara gelirken, bilgisayar grafiklerinin yoğun kullanımı mekânın fiziksel sınırlarını aşarak izleyicinin hayal gücünü yeni boyutlara taşıyan dünyalar sunulmuştur. 1999 yılında Wachowski Kardeşler yönetmenliğinde çekilen *The Matrix* filmi, sanal gerçeklik ve mekân algısını tartışmaya açan örneklerden biri olarak görülebilmektedir. Filmde kullanılan dijital efektler ve "bullet-time" (mermi zamanı) tekniği, gerçeklik algısını manipüle ederek mekânın hem fiziksel hem de sanal boyutlarını keşfetmektedir (Irvin, 2003, ss. 59-65). *The Matrix* filmi bu bakımdan sinemada sanal mekân kullanımı ve dijitalleşme süreci adına önemli bir örnek olarak görülebilir. Gerçeğin bir temsiline, gerçeğin yerini alarak hipergerçeklik yarattığını görselleştiren *The Matrix* filminde, karakterler simüle edilmiş bir gerçekliğin içinde yaşadıklarını fark etmeden bu illüzyonu deneyimlerler. Hakikat ile yanılsama arasındaki sınırların belirsizleştiği bir evren tahayyülü söz konusudur (Baudrillard, 2011). *The Matrix* filmi, bu düşüncüyü sinematografik anlatımla güçlendirerek dijital mekânın sadece görsel bir unsur olmadığını, aynı zamanda ideolojik ve algısal bir inşa olduğunu vurgulamaktadır.

2000'li yıllardan itibaren sinemada yeşil perde teknolojisi ile yaratılan mekânlar, özellikle fantastik ve bilimkurgu türlerinde sıklıkla tercih edilir. 2001 ile 2003 yılları arasında çekilen ve yönetmenliğini Peter Jackson'ın yaptığı *The Lord of the Rings* (Yüzüklerin Efendisi) üçlemesi, gerçek mekânsal unsurları bilgisayar destekli mekânlarla birleştirerek yenilikçi bir anlatı dünyası yaratmıştır. Bu film serisinde Yeni Zelanda'nın doğal mekânları ile bilgisayar grafikleri kullanılarak yaratılan görüntüler aracılığıyla oluşturulan mekânlar bir arada kullanılarak mekânın sinemasal potansiyeli en üst düzeye çıkarılmıştır (Çakır, 2020, s. 81).

Sinemada dijital gerçeklik ve sanal mekân kullanımının gelişen bilgisayar oyunları ile paralel bir seyir izlediği düşünülebilir. James Cameron tarafından 2009 yılında çekilen *Avatar* filmi, performans yakalama teknolojilerinden faydalanarak mekânın dijital olarak yeniden yaratıldığı bir film durumundadır. Yönetmen tarafından bu filmde

Pandora gezegenini tasarlarlarken kullanılan teknolojiler, mekânsal gerçekliğin dijital simülasyonu konusundaki sınırları genişletir (Çankır, 2024, s. 286). Bu bakımdan sinema filmleri ile bilgisayar oyunları arasında karşılıklı bir etkileşim kurma arayışının tezahür ettiği kanısına varılabilir. Benzer şekilde, sanal gerçeklik teknolojilerinin sinemada kullanılması, izleyicinin bilgisayar oyunlarına özgü bir mekân deneyimini filmler aracılığıyla edinmesine imkan tanır. Dijital gerçeklik odağında hazırlanan bu tür filmler, mekânın seyirci tarafından fiziksel bir deneyim çerçevesinde keşfedilmesine olanak sunar. Chris Milk'in yönettiği *Evolution of Verse* adlı çalışma, seyirciyi dijital bir dünyanın odağına konumlandırarak mekânsal algı ve katılımı yeniden tanımlamayı amaçlar. Bu türden film çalışmaları neticesinde gerçek mekân ve kamera tekniklerinin yerini bilgisayar tabanlı grafik tasarım süreçlerinin almakta olduğu ifade edilebilir.

Yönetmenliğini James Wan'ın yaptığı 2016 yapımı *The Conjuring 2* filmi, sanal gerçeklik teknolojisinin sinemada kullanımına önemli bir örnek teşkil etmektedir. Filmin tanıtımı için geliştirilen *The Conjuring 2 VR Experience*, izleyicilere filmin korku atmosferini hissettiren interaktif bir deneyim sunmuştur. Bu VR deneyimi, izleyicileri doğrudan filmin mekânlarına taşıyarak, korku unsurlarını birebir yaşamalarına olanak tanır (Alkayalar, 2022, s. 109). Bu bağlamda, VR teknolojisinin sinemada kullanımı ile seyircinin mekânsal algısının dönüşüme uğratıldığı söylenebilir.

Yapay zeka destekli sahne tasarımları, VR sinema ve LED Volume teknolojileri, mekânın dijitalleşmesi sürecinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu türden sanal prodüksiyon teknolojilerinin, benzersiz mekânlar yaratmak, zaman ve kaynak kullanımını azaltmak ve daha esnek yapım olanaklarına sahip olmak adına tercih edilmeye başlandığı görülmektedir. 2019 yılında *The Mandalorian* dizisinde kullanılan, fiziksel setler ve aksesuarlarla birleştirilmiş LED ekranlar yardımıyla oyuncu performanslarının sergilendiği sanal prodüksiyon konsepti, sinema ve dizi endüstrisinde köklü bir değişime yol açmaktadır (Söğütöller, 2024, s. 217). *The Mandalorian* dizisinde, geleneksel yeşil perde teknolojisinin ötesine geçerek, StageCraft adı verilen yenilikçi bir sanal set teknolojisi kullanılır. Bu teknoloji, seti çevreleyen devasa LED ekranlar aracılığıyla, dijital olarak oluşturulan üç boyutlu ortamların yüksek çözünürlükte ekrana yansıtılmasını sağlar. Epic Games'in Unreal Engine oyun motoru ve Industrial Light & Magic'in görsel efekt teknikleriyle geliştirilen bu sistem, fiziksel ve dijital mekânların birleşmesine olanak tanır (Yarter, 2024).

Tartışma ve Değerlendirme

Erken dönem sinemasında mekân, hem belgesel niteliği taşıyan kayıtlar hem de kurmaca anlatılar için belirleyici bir öğe olmuştur. Lumière Kardeşler'in filmlerinde mekân, gerçekliği doğrudan belgeleyen bir unsurken, Georges Méliès'in çalışmalarında sahne tasarımı ve özel efektler yardımıyla dönüştürülmüştür. Birbirinden farklı bu iki yaklaşım, sinemanın

başlangıcından itibaren mekânın bir arka plan olmanın ötesinde, anlatının ve izleyici deneyiminin temel bileşenlerinden biri olduğu görüşünü desteklemektedir. Erken dönem sinemasında, mekânın kullanımı izleyicinin gerçeklik algısını şekillendiren araçlardan biri olarak değerlendirilmiştir.

Sinema akımları çeperinden bakıldığında, mekânın filmlerde kullanıma biçiminin politik yaklaşımlara göre şekillendiği yönünde bir değerlendirme yapılabilir. Dışavurumculuk, dönemin ekonomik buhranını ve iki dünya savaşı arasındaki belirsizliği, uyumsuz ölçülerle şekillendirilen mekân tasvirleri üzerinden yansıtır. Mekânın gerçeklikten uzaklaştırılarak bir duygudurum ifadesine dönüştürüldüğü görülür. Savaş zamanında harap olan kentsel dokunun ön plana çıkarıldığı Yeni Gerçeklik akımında ise mekânın, dönemin reel koşulları göz önünde bulundurularak, belgesel sinemanın dinamiklerine uygun bir biçimde gösterildiği ve gerçekliği olduğu gibi yansıtmaya maksadı taşıdığı kanısına varılabilir. İkinci Dünya Savaşı nedeniyle tahrip olan binaların mekân olarak kullanılması, yönetmenlerin politik ve ekonomik eleştirilerini yansıtmaktadır. Yeni Dalga hareketi açısından mekân, dönemin özgürlükçü ruhuna uygun olarak dinamik bir biçimde yansıtılır. Ticari sinemanın stüdyo ve yapay mekân kullanımına karşı, hayatın içinden mekânlar tercih edilerek, sinemanın sanatsal dokusuna uygun bir yaklaşımla mekân ve insan ilişkisi dramatize edilir. Bu bağlamda sinemanın politik bir aygıt olarak konumlandırılırken, mekânın da politik bağlamı inşa etmekte kullanıldığı düşüncesi pekişir.

Minimalist yaklaşımlarla çekilen sinema filmlerinde mekân, yapay dekor ve stüdyo tekniklerinden arındırılarak, gerçeklik düzleminde kullanılmaktadır. Ekseriyetle düşük bütçelerle çekilen minimalist filmlerde mekânın, gündelik hayatın olağanlığında ve karakterin sosyo-ekonomik durumunu destekleyici bir unsur olarak kullanıldığı görülür. Sosyal statüler arasındaki farklar da mekân tercihleri aracılığıyla vurgulanır.

Dijital teknolojilerin ve bilgisayar destekli görsel efektlerin gelişmesiyle, sinemada kullanılan mekânın, gerçeklikten uzaklaşarak sanallaştığı görülür. LED Volume teknolojisi, yapay zeka destekli sahne tasarımları ve VR sinema, mekânın dijitalleşmesini daha ileri bir noktaya taşımıştır. Özellikle *The Mandalorian* gibi yapımlarda kullanılan LED Volume teknolojisi, fiziksel set ihtiyacını azaltarak dijital sahnelerin daha gerçekçi ve esnek bir şekilde oluşturulmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda yapay zeka destekli içerik üretimi, dijital mekân tasarımlarında yeni olanaklar sunmakta ve film yapım süreçlerini verimli hale getirmektedir. Sanal gerçeklik teknolojileri ile izleyici de dönüştürülmekte ve interaktif sinema anlayışı gelişmektedir.

Sonuç: Mekânsal Dönüşüm ve Gerçeklik

Erken dönem sinemasında mekân, belgesel bir unsur olarak kayda geçirilirken, gelişen montaj teknikleriyle birlikte duygudurum yaratılmasının araçlarından biri olarak kullanılır. Savaş ve ekonomik buhran yıllarının etkisiyle toplumsal

hüsranın ve yıkımın temsili olarak sunulan mekân, gerçekliğin yeniden yaratılması adına başvurulmuş bir etki sahası olarak belirir. Mekânın dramatik bir unsur olarak kullanıldığı savaş yıllarının ardından gelen ve toplumsal açıdan politik sorgulamaların güçlendiği dönemlerde çekilen filmlerde mekân, sanatın bir gereği olarak toplumu bilinçlendirme gayesiyle gerçekliğin bir temsili olarak kullanılır. Gelişen bilgisayar teknolojileri ile gerçek ve dijital sentezinde yeniden oluşturulan mekân tercihi, zamanla gerçek mekânın yerini sanal mekânların bütünüyle aldığı film çalışmalarına zemin hazırlar.

Sinema tarihinde mekânın kullanımı ile gerçekliğin kademeli olarak dönüştüğü ve ayrıca dönemin teknolojik, sosyolojik, ekonomik ve politik seyrinin de filmlerdeki mekân kullanım tercihleri üzerinden takip edilebildiği sonucuna varılabilir. Şu halde bir filmin karakterleri ve olay örgüsü kadar, kullanılan ışık ve kamera tekniklerinin yapay veya doğal oluşunun da sinematografik bir izahata dahil olduğu düşüncesi desteklenmektedir. Bu bakımdan mekânın da gerçekliği gerçeklik üzerinden ya da gerçekliği sanallık üzerinden üretme durumunun, filmin hedef kitle ile kurduğu iletişim yönünden önem taşıdığı söylenebilir. Yönetmenin ekonomik veya politik tutumunun izini taşıyan sanatsal üretim alanları olarak filmlerin ve bu filmlerde tercih edilen sinematografinin, anlatıyı güçlendiren mekân kullanımı doğrultusunda seyirciyle etkileşim kurduğunu göz ardı etmemek gerekir. Fotoğraftan aldığı etki gücünü gelişen grafik tasarımı ve bilgisayar oyunları teknolojileriyle artıran sinemanın; gerçek mekândan dijital mekâna geçişte, izleyicinin gerçeklik algısını da beraberinde dijitalleştirdiği çıkarımında bulunmak mümkün hale gelmektedir.

Mekân, gelişen teknolojik olanaklar doğrultusunda gerçekliğini yitirerek dijitalleşmekte ve mekâna dair deneyimi de beraberinde dijitalleştirmektedir. Sinemada sanal gerçeklik teknolojilerinin kullanımına paralel olarak, gerçek dünyadaki mekân tercihlerinin yerini dijital ortamlardan elde edilen mekânların aldığı görülür. Bu durum, izleyici deneyimlerinde de dönüşüme yol açarak, film seyircisinin, yaratılan dijital mekânı deneyimleyen konumuna geçişini sağlamaktadır. Mekânın dijital bir hal alması, sinemada anlatı tekniklerini ve izleyici ile kurulan etkileşimi radikal bir dönüşüme uğratmaktadır. Bu bağlamda, gerçek mekânlarla dijital mekânların birikimliliğinden oluşan sanatsal bir ifade alanı olarak sinemanın bu dönüşümde aktif bir rol üstlendiği görülmektedir. Yapay zeka ve gelişen sanal gerçeklik teknolojilerinin etkisiyle, mekâna dair algının gerçeklikten uzaklaşarak, sanal bir evren tahayyülünde yeni bir gerçeklik ile şekillenmesi olası hale gelmektedir.

Mekân algısının sinemada temsili üzerinden dönüşümüne ve bu sürecin seyirci ile etkileşimine odaklanan bu çalışma, gerçekliğin politik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak yeniden yaratılmasında sinemanın üstlendiği rolü tartışmaya açmaktadır. Sanal gerçeklik ve yapay zekaya ek olarak Metaverse ve blokzincir gibi teknolojilerin dahil olmasıyla sinema alanında ortaya çıkacak gerçeklik ve mekânın dönüşümüne dair tartışmaların, bu çalışmanın kapsamı dışında, daha detaylı bir akademik araştırmayı gerekli kıldığını belirtmekte fayda vardır.

Kaynakça

- Alkayalar, B. M. (2022). Korku sinemasında VR teknolojisinin kullanımı: The Conjuring 2 ve The Conjuring 2 VR Experience filmlerinin Simülasyon Kuramı çerçevesinde mizansen eleştirisi, *Turkish Journal of Film Studies*, 2(2), ss. 109-122.
- Bachelard, B. (1996). *Mekânın poetikası*. (A. Derman, Çev.). Kesit Yayıncılık.
- Baudrillard, J. (2011). *Simülakrlar ve Simülasyon*. (O. Adanır, Çev.). Doğu Batı Yayınları.
- Bazin, A. (2011). *Sinema nedir?* (İ. Şener, Çev.). Doruk Yayınları.
- Bondanella, P. (2001). *Italian cinema: From Neorealism to the present*. Continuum.
- Bordwell, D. (1993). *The cinema of Eisenstein*. Harvard University Press.
- Coşkun, E. E. (2017). *Dünya sinemasında akımlar*. Phoenix.
- Çakır, E.Y. (2020). Fantastik filmlerde figür ve olay örgüsü bağlamında stereotipler: "Yüzüklerin Efendisi" analizi, *Dördüncü Kuvvet*, 3(1), ss.77-99.
- Çankır, M. B. (2024). Sanal Gerçeklik: Sinemanın sınırlarını aşan mekânlar, *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 8(2), ss. 276-292.
- Deleuze, G. & Guattari, F. (2014). *Anti-Ödipus Kapitalizm ve Şizofreni*. (F. Ege, H. Erdoğan ve M. Yiğitalp, Çev.). Bilim ve Sosyalizm Yayınları.
- Elsaesser, T. & Hegener, M. (2015). *Film theory: An introduction through the senses*. Routledge.
- Ezra, E. (2000). *Georges Méliès: The Birth of the Auteur*. Manchester University Press.
- Gunning, T. (2006a). Attractions: How they came into the world, W. Strauven (Edt.). *The Cinema of Attractions Reloaded*. ss. 31-39. Amsterdam University Press.
- Gunning, T. (2006b). The cinema of attraction(s): Early film, its spectator and the avant-garde, W. Strauven (Edt.). *The Cinema of Attractions Reloaded*, ss. 381-389. Amsterdam University Press.
- Irvine, W. (2003). *Matrix ve felsefe*. (M. Sağlam, Çev.). Güncel Yayıncılık.
- Kracauer, S. (1966). *From Caligari to Hitler: A Psychological history of the German film*. Princeton University Press.
- Lefebvre, H. (2014). *Mekânın üretimi*. (İ. Ergüden, Çev.). Sel Yayıncılık.
- Marcus, M. (2007). *Italian film in the shadow of Auschwitz*. University of Toronto Press.
- Neupert, R. (2002). *A history of the French New Wave cinema*. University of Wisconsin Press.
- Odabaş, B. (2012). Yeni Gerçekçi ve Yeni Dalga sinemasında kentsel tema. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (24), ss. 187-197.
- Öztürk, A. (2020). Sinemada Dogma 95 akımının Budalalar filmi üzerinden okunması, *Türk Akademik Araştırmalar Dergisi*, 5(1), ss. 31-50.
- Satıcı, H. (2023). Leviathan filminde sinemasal mekânın kurgulanışı, *Filmvisio*, 2, ss. 39-63.
- Söğütöler, T. (2024). The future of the moving image: virtual production technology. *Türkiye Film Araştırmaları Dergisi*, 4(2), ss. 214-234.
- Us, F. (2023). Sinemada kurgusal mekân kullanımı: Parazit filmi, *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 2(2), ss. 133-151.
- Van Dijk, T. A. (2010). *Söylem ve iktidar*. (P. Uygun, Çev.). Uluslararası Hrnt Dink Vakfı Yayınları.
- Yarter, T. (2024). How "The Mandalorian" Revolutionized Filmmaking. *Illumin Magazine*, 1(24), Erişim Tarihi: 25.01.2025. <https://illumin.usc.edu/the-volume-how-the-mandalorian-revolutionized-filmmaking/>
- Yıldız, A. (2022). Bir araştırma metodolojisi olarak sistematik literatür taramasına genel bakış. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), ss. 367-386.
- Yorulmaz, A. (2016). Birdman ya da üstün gerçekçilik, *Academia.edu*, Erişim Tarihi: 25.01.2025. <https://www.academia.edu/78666540>

Digital Solidarity Networks In Combating Poverty From The Communication Perspective

Hacer Ateş^{1,a,*}, Şahinde Yavuz^{2,b}

¹ Public Relations and Advertising, Communication Faculty, Trabzon University, Trabzon, Türkiye

² Public Relations and Advertising, Communication Faculty, Trabzon University, Trabzon, Türkiye

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 24/04/2024

Accepted: 08/04/2025

ABSTRACT

The problem of poverty is a deep and complex issue that gives rise to some of the most painful stories in societies. During times of crisis, these painful stories increase significantly, turning poverty into an inescapable vortex. The central question of this study is how the phenomenon of digital solidarity, which emerges during crises, shapes its role in fighting poverty. This study aims to examine digital solidarity networks that operate to meet the urgent basic needs of individuals who are affected by the worsening poverty problem during the pandemic, using a communication-centered approach. To explore the research topic in depth, the Grounded Theory Methodology was adopted, and 10 organizations which are engaged in digital solidarity activities on a national scale were analyzed. In-depth interviews were conducted with authorized representatives of these organizations, and the recordings and field notes were meticulously analyzed and reported. The findings confirm the assumption that both poverty and tendencies toward solidarity increased during the pandemic crisis. Furthermore, the results reveal that the developed solidarity strategies have influenced anti-poverty policies. The study also identifies the advantages and limitations of digital solidarity communication, suggesting that they provide significant insights in the field of poverty alleviation. Another important finding is that, appealing to people's sense of trust by promoting transparency and visibility, these organizations facilitate a rights-based approach to fighting poverty. Additionally, the strategies developed, emphasize benefit-oriented actions by fostering multilateral cooperation.

Keywords: Poverty, Solidarity, Digital Solidarity, Solidarity Networks and Grounded Theory Methodology.

İletişim Bakış Açısından Yoksullukla Mücadelede Dijital Dayanışma Ağları¹

Öz

Yoksulluk sorunu, toplumların en acı hikayelerinin yazılmasına yol açan derin ve karmaşık bir meseledir. Kriz zamanlarında ise bu acı hikayeler büyük bir artış göstererek, yoksulluğun içerisinde çıkmaz bir girdaba dönüşmesine neden olmaktadır. Bu çalışmanın temel sorusu; kriz zamanlarında ortaya çıkan dijital dayanışma olgusunun, yoksullukla mücadele alanındaki rolünün nasıl şekillendiğidir. Bu çalışmada; Covid-19 pandemisiyle birlikte artış gösteren yoksulluk sorunundan etkilenen insanların acil temel ihtiyaçlarını karşılamak için faaliyet gösteren dijital dayanışma ağlarını iletişim temelli bir yaklaşımla incelemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, araştırma konusunun derinlemesine keşfedilebilmesi için Gömülü Teori Metodolojisi benimsenmiş ve ulusal ölçekte dijital dayanışma faaliyetleri bulunan 10 oluşum ele alınmıştır. Bu oluşumların yetkili konumdaki temsilcileriyle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme kayıtlarının ve tutulan alan notlarının titizlikle analizi gerçekleştirilmiş ve raporlanmıştır. Araştırma sonuçları; yoksulluğun ve dayanışma eğiliminin pandemi krizinde artış gösterdiği varsayımını doğrulamakla birlikte, geliştirilen dayanışma stratejilerinin yoksullukla mücadele politikalarına etki ettiğini ortaya çıkarmıştır. Ayrıca dijital dayanışma iletişiminin avantaj ve sınırlılıkları belirlenerek, yoksullukla mücadele alanında dikkate değer verileri oluşturdukları düşünülmektedir. Çalışmanın diğer önemli sonuçları; bu oluşumların hak temelli bir mücadeleye olanak tanıdığını, şeffaflık ve görünürlük kazanarak insanların güven duygusuna hitap ettiklerini göstermiştir. Bununla birlikte geliştirilen mücadele stratejilerinin, çok taraflı olarak iş birliğini gözeterek fayda odaklı hareket ettikleri ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Dayanışma, Dijital Dayanışma, Dayanışma Ağları ve Gömülü Teori Metodolojisi.

Copyright

This work is licensed under
Creative Commons Attribution 4.0
International License

^a hacerrates@gmail.com

^b 0000-0002-6430-544X

^b sahinde.yavuz@gmail.com

^b 0000-0002-8592-3327

How to Cite: Ateş, H., Yavuz, Ş. (2021) Digital Solidarity Networks In Combating Poverty From The Communication Perspective, Electronic Cumhuriyet Journal of Communication, 7(1): 42-56, 2025.

¹ Bu çalışma, Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Anabilim Dalı Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Tezli Yüksek Lisans Programı için hazırlanan "İletişim Bakış Açısından Yoksullukla Mücadelede Dijital Dayanışma Ağları" başlıklı yayımlanmamış yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Giriş

Ekonomik sorunlar, salgın hastalıklar, depremler, yangınlar, seller ve henüz ön görülemeyen pek çok afet; sonu felaketlere götüren süreçleri ortaya çıkarmaktadır. Bu süreçler toplumu derinden sarsarken, özellikle sosyoekonomik risk ve tehlikelere karşı korunma gücü en düşük olan yoksullara zarar vermektedir. Ani gelişen krizlerin yarattığı kaos ortamı yoksulların ellerindeki kaynakları kaybetmelerine sebep olurken, diğer taraftan yeni yoksulların da bu çembere katılmasına yol açmıştır. Bu bakımdan kriz durumları; yoksulluğun artışı önleme ve yeni yoksulların oluşumunu engelleme noktasında hızlı müdahalelerle insanları desteklemenin elzem olduğu zamanlardır. Ortaya çıkardığı sosyal ve ekonomik etkiler bakımından Covid-19 pandemisi de böyle bir kriz durumu olarak değerlendirilerek araştırmaya konu olmuştur. Covid-19 pandemisi özelinde kriz zamanlarında ortaya çıkan acil gereksinimlere cevap verebilmek üzere, kriz anında ve kriz sonrasında kritik görev üstlenen dijital görünürlüğe sahip, dayanışma ağları ele alınmıştır. Bu kapsamda Covid-19 pandemisinin etkileri temel alınarak araştırma fikri oluşturulmuş ve araştırma sürecindeki gözlemler ışığında çalışma geliştirilmiştir.

Güncelliğini insanlık tarihi boyunca yitirmemiş olan yoksulluk olgusunu ve henüz güncel sayılabilecek olan Covid-19 pandemisini içerisinde bulunduran bu çalışma, iki olgu arasında dayanışma kavramıyla bağ kurarak dijitalleşmeye evrilen konunun seyrini değerlendirmeyi amaç edinmektedir. Bu amaç kapsamında, kelebek etkisiyle pandeminin yoksulluğa karşı dayanışmayı körüklediği ve gelişen dayanışma atmosferinde dijitalleşmenin önemli bir yer kapladığı fikri üzerinde durulmuştur. Söz konusu dayanışma pratikleri, iletişimin dijitalleşen ayağıyla birlikte ne kadar işlevseldir? Yoksulluk ve dayanışmanın insanların algısında zirveye ulaştığı bir dönem sonrasında bu kavramlar sürdürülebilir etkileri tayin edebilme potansiyeli taşımakta mıdır? Yani Covid-19 pandemisinin geride bırakmış olduğu yoksulluk pandemisinde de insanların tutumlarına yansıyan dayanışma pratikleri ne şekilde çalışacaktır? Çalışmaya konu olan bu soruları cevaplandırmak üzere öncelikle yoksulluk, dayanışma ve Covid-19 pandemisi literatüre dayalı bir şekilde ele alınmış olup, dijitalleşmenin etkileri bu kavramlarla ilişkili olarak incelenmiştir.

Dayanışmanın özellikle yoksulluk konusu bağlamında incelenmesi önemlidir. Çünkü tüm zorluklarına ve acı kayıplarına rağmen pandemi, belli bir süre içerisinde kontrol altına alınabilirken, domino etkisiyle artırdığı yoksulluk salgını, farklı koşullardan da etkilenecek, her dönem toplumlarda derin yaralar açılmasına neden olmaktadır.

Yoksulluk kavramı basit anlamıyla asgari yaşam koşullarına erişememe ve zorunlu ihtiyaçların giderilmesi noktasında yetersizlik olarak anlaşılabileceği de insanın sosyal bir varlık olmasından kaynaklı olarak içerisinde bulunan koşullara göre ihtiyaçları sadece yeme, içme, barınma gibi hayati durumlarla sınırlı değildir. İnsan onuruna yaraşır bir

şekilde yaşamın sürdürülememesi, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının giderilememesi de yoksulluk kapsamında değerlendirilmektedir. Öyle ki günümüzde gelişen teknolojik imkânlar dâhilinde belli bir refah düzeyine ulaşamama yoksulluk sorununa işaret ederken, bir yandan da bazı toplumlarda günlük beslenme ihtiyacını giderememe yoksulluğun belirtisi olarak tanınmaktadır (Kule & Es, 2010, s. 260). Bu bakımdan yoksulluk geniş kapsamlı ve bağlamına göre göreceli bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Günümüz koşulları hesaba katıldığında yoksulluk büyük oranda neoliberal küreselleşme ilişkisi çerçevesinde irdelenmiştir. Küreselleşme olgusu ortaya çıkış sebepleri, belli başlı özellikleri ve etkileri bakımından dünyada yaygınlaşan neoliberal iktisat politikaları ile ilişkilendirilerek tartışılmış ve neoliberal küreselleşme kavramı bu kapsamda belirginleşmiştir (Şenses, 2004, s. 1). Yeni küresel dünya düzeninde, az gelişmiş uluslara dışa açık bir ekonomik yapı sunulmakla birlikte, kamuya yönelik sosyal altyapı faaliyetleri kâr amacı kapsamında finansal sermayenin alanına çekilmeye çalışılmaktadır. Özellikle uygulanan neoliberal politikalarla birlikte emek piyasası da köklü değişimlere uğramaktadır. Neoliberal politikalarla gerçekleşen düzende, emeğin korunması yerine sömürüye açık bir hale gelmesiyle karakterize olan bir tablo karşımıza çıkmakta, işsizlik ve yoksulluk sorununun küresel ölçekte daha da derinleştiği düşünülmektedir (Yeldan, 2002, s. 8-9).

Pandeminin, yarattığı korku ve belirsizlik, distopik görünümü sebebiyle toplumlarda psikososyal sorunlara yol açmasının yanında, ekonomik anlamda büyük etkileri de beraberinde getirmiştir. Dünya ülkelerinde ekonomik küçülmeler, artan işsizlik oranları ve hükümetlerin salgın etkilerinden kaçınmak üzere daha fazla borçlanmasıyla yoksulluğun derinleşmesi bu bağlamda kaçınılmaz olmuştur (Bozkurt vd., 2021, s. 5). Covid-19 virüsü, bulaşma konusunda insanlar arasında ayırım gözetmezken, ona yakalanma, gerekli sağlık hizmetlerine ulaşma, ekonomik kayıplara karşı korunma ve olumsuz sosyal etkilerden kaçınma gibi konularda eşitsizlikler, özellikle kırılgan gruplar üzerinde etkili olmuştur. Toplumsal ayrımları gün yüzüne çıkaran pandemi; zenginler, orta gelirli kesimler ve yoksul gruplar arasında önceden süregelen eşitsizliklerin daha da kötüleştiği bir atmosferi yaratmıştır. Yalnızca bu gruplarda değil, bu gruplar içerisinde çeşitli kırılganlıklar barındıran kadın, çocuk, yaşlı ve dezavantajlı bireylerin yoksulluktan doğrudan etkilenmesine yol açmıştır (Jamieson & Blerk, 2022, s. 434).

Yoksulluğun artışı ve derinleşmesi, yoksulluğun görünürlüğünü de etkileyerek bu süreçte dayanışmaların ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Börner (2021), çalışmada Covid-19 pandemisinin diğer ekonomik, çevresel veya sosyal krizlerden farklılaşması bağlamında, dayanışmayı tetiklemek için daha uygun bir zemin oluşturduğunu öne sürmektedir. Buna göre; pandemi evrensel oluşu ve diğer krizlere oranla hayatın tüm

alanlarında herkesi etkilemesiyle diğer krizlerden önemli ölçüde farklılaşmaktadır (s. 3).

Yaşanan ve yaşanacak olan kriz zamanlarının ortaya çıkardığı ani ihtiyaçların derhal karşılanabilmesi için dayanışmanın temel bir rol üstlendiği düşüncesi, dijital kaynakların bu kriz ortamlarının günümüz koşullarında vazgeçilmez araçları olduğu görüşünü doğrular. Bu dijital kaynaklar, internetin varlığıyla etkileşimli bir kitlesel iletişime olanak tanımaktadır. Bu anlamda internet; bilgisayar, akıllı telefon, tablet ve benzeri araçlarla erişim sağlanan, sürekli kendini dönüştüren ve genişleyen bir ağ sistemi olarak, ses, görüntü, metin ve teknik donanımlardan oluşan içerik üretim araçları ile insan-insan, enformasyon-insan ve veri-veri etkileşimli iletişim kanallarını içeren çoklu bir sistem olarak tanımlanmaktadır (Timisi, 2016, s.33).

Yoksullukla mücadele kapsamında yer alan ve çalışmanın esas noktası olan dayanışma ağları ise bu süreçte resmi yollarla gerçekleştirilen stratejilerin eksik kaldığı noktalarda destek mahiyetinde alternatif bir yol olarak düşünülmektedir. Neticede yoksullukla mücadelenin, çok karmaşık bir hale evrilmiş günümüz yoksulluk girdabından çıkmak için basit bir süreç halinde değerlendirilmesi mümkün gözükmemektedir. Dolayısıyla iktisadi bilimler ve sosyal bilimlerin el birliğiyle geliştirdiği mücadele politikaları hem pratikte hem de uygulamada bazı yetersizlikleri içerebilmektedir. Bu boşluğun günümüz teknolojilerinin imkân sağladığı yeni iletişim biçimleriyle desteklenebileceği öngörüsüyle mevcutta var olan dijital dayanışma ağları araştırmaya değer görülmüştür.

Araştırma Literatürü

Ekonomik temelli sorunlar, kriz zamanlarında yoksulluğun artışı ve yeni yoksulların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Aralık 2019'da ortaya çıkan pandemi neredeyse tüm dünyaya yayılarak ekonomik olarak gerilemeyi tetiklemiştir. Her ne kadar salgının etkisi yayılımından dolayı küresel yaygınlık kazansa da sonuçlarının sosyal tabakalar arasında eşitsiz bir şekilde dağıldığını gösteren araştırmalar mevcuttur (Bargain & Aminjonov, 2021; Gutiérrez-Romero & Ahamed, 2021; Jung vd., 2021).

Bir taraftan Covid-19 salgını ile boğuşulurken, bir taraftan da yoksul ülkelerde "açlık salgını" baş göstermektedir (World Food Programme, 2020). Gutiérrez-Romero ve Ahamed'e göre (2021), milyonlarca yoksul insan geçim kaynaklarını kaybettiğinden gerekli önlemler alınmadığı takdirde yaklaşık 107,8 milyon insan aşırı yoksulluğa itilerek, yoksulluğun azaltılmasına yönelik olarak yıllardır gerçekleştirilen ilerleme yok olma tehlikesi altındadır (s. 14). Sumner, Hoy ve Ortiz-Juarez'e (2020) göre ise dünya çapında yoksulluk içinde yaşayan insan sayısının 420-580 milyon artabileceğini tahmin edilmektedir (s. 6). Adıgüzel (2020), pandemi etkilerini Türkiye kapsamında makroekonomik bir çerçeveye değerlendirerek GSYH'de iyimser bir oranla 400-450 milyar TL, kötümser bir oranla ise 600-675 milyar TL kaybın olacağını tahmin etmektedir (s. 219).

Covid-19 pandemisi yalnızca biyolojik bir süreç değil, aynı zamanda toplumsal olarak hastalanan insan sayısı, ölümler, günlük davranışlarda keskin değişimler, coğrafi, cinsiyet ve sosyal eşitsizliklere yansıyan pek çok sonucuyla sosyolojik bir olgu olarak var olmuştur (Basaure vd., 2021, s. 708). Pandemi sürecini konu alan çalışmalar eğitim düzeyi düşük olan kişilerin iş kayıplarından daha çok etkilendiğini, maddi açıdan yetersiz durumdaki kişilerin pandemi sürecinde daha da çok zorlandıkları ve yaşam memnuniyetinin herkesçe azaldığını göstermektedir (Prainsack, 2020, s.127).

Covid-19 pandemisi küresel anlamda sosyo-ekonomik yapılarda büyük tahribatlara yol açarken, bundan en çok etkilenen kesim dezavantajlı gruplardır. Çocuk, genç, yaşlı, kadın, engelli, azınlık ve yoksul kesimleri içerisine alan dezavantajlı grup kavramı, kendi kendine yetememe ve fayda sağlayacak araçlara erişememe durumlarıyla karakterizedir (Birinci & Bulut, 2020, s. 63). Özellikle yoksulluk, diğer dezavantaj durumları ile eklemlenerek durumu daha da zorlaştırmaktadır. Hâlihazırda toplumsal bir sorun olarak yoksulluk varlığını sürdürmekteyken, pandemi koşulları bu yoksulluğu daha da derinleştirerek yayılımını artırmaktadır. Bu kapsamda daha kırılgan bir konumda olan dezavantajlı grupların korunması ve bu gruplara yenilerinin eklenmesinin önüne geçilmesi önem arz etmektedir (Walter-McCabe, 2020).

Covid-19 pandemisinin ayak sesleri duyulmaya başlandığı andan beri özellikle dayanışma kavramının sıkça telaffuz edildiği görülmektedir. Salgın sürecinde hükümetlerce yurttaşlardan savunmasız kesimlere ve sağlık çalışanları gibi fedakarlıkta bulunan kişilere karşı dayanışma içerisinde olmaları istenmiş ve sorumluluk duygusuyla halk sağlığını gözetmeleri beklenmiştir. Bu bakımdan neoliberal politikalarda savunulan bireysellik çatışma içerisinde (Flynn, 2022). Çünkü topluma karşı bireysel sorumluluklarla katkıda bulunacağı fikrinin yaygınlık kazandığı bireycilik kavramı (Lynch & Kalaitzake, 2020, s. 243), "belirli bir kişinin kendisini kendi biyografisine göre planlama ve eylem merkezi olarak kavraması" (Beck, 1992, s.135) şeklinde tezahür etmektedir.

Dünya tarihinde gerçekleşen pek çok kriz bir şekilde dayanışma olgusuna ihtiyaç duymaktadır. Günümüzde geline nokta ise özellikle Covid-19 pandemisi göstermiştir ki genele yayılan bir dayanışma için hem uzaktan etkileşime elverişli hem de küresel iletişimi destekleyebilecek teknolojik altyapı önemli bir gereksinim halini almıştır. Öne sürülen parçalı dayanışma kapsamında son otuz yılda gelişim gösteren internet teknolojilerinin bir taraftan sosyal parçalanma koşullarını geliştirdiği bir taraftan da karşılıklı bağımlılık için alt yapı oluşturduğu savunulmaktadır (Basaure vd., 2021, s. 710). Bu bağlamda gelişen teknolojilerin toplumlar açısından yerinin saptanması önemli görülmektedir.

Özellikle kapanma koşullarından dolayı dışarı çıkamayan kitlelerin, acil temel ihtiyaçlara ulaşmada güçlük çeken kişilerle dayanışmada bulunabilmeleri adına dijital dayanışma ağları ön plana çıkmaktadır.

González-Tanco (2021), gerçekleştirdiği araştırmada Covid-19 öncesi kurulan ve Covid-19 sonrasında dayanışma ihtiyacıyla kişilerin acil taleplerine geri dönüş sağlanması için oluşturulan iki çeşit yerel komşuluk ağını incelemiştir. Bu ağlar dijital tabanlı olmakla birlikte Covid-19 sonrasındaki dijitalleşmenin önemine vurgu yapılmıştır. Çalışmada yerel dayanışma ağlarının pandemi sürecinde “kaynakları belirleme, kişileri harekete geçirme, topluluk bilinci ve sosyal sermaye yaratma” yeteneklerinin bulunduğu ifade edilmiştir (s. 322-327).

Pandemi sürecini ele alarak yerel dayanışma ağlarına odaklanan çalışmada Kadioğlu (2021), pandemi öncesinde faaliyet göstermekte olup, pandemiyle birlikte mahalleler içerisinde alternatif medya tabanlı bir dayanışma gerçekleştiren ağ oluşumlarının kurucuları ile araştırmasını gerçekleştirmiştir. Araştırma bulgularına göre ağ kurucuları dayanışma kavramı üzerinde fikir birliğinde bulunmakta ve bu ağların pandemi sonrasında da sürdürülebilir bir dayanışma kültürü inşa etmesine katkıda bulunmasını istemektedirler. Katılımcı ağların aynı zamanda politik duruşları da öne çıkmakta ve iletişim teknolojilerini toplumsal mücadeleleri ışığında sorunlarla baş etme yeteneklerini geliştirmek ve yaymak için kullanmaktadır.

Gerçekleştirilen çalışmalar Covid-19 pandemisinin acil müdahaleyi gerekli kılan yapısıyla birlikte, teknolojik gelişmeleri de arkasına alarak çok hızlı bir şekilde kolay ve etkili çözümler üretebilen modellerin gelişmesini mümkün kıldığını göstermektedir (IUPUI, 2022, s. 7).

Özetleyecek olursak dünyada neoliberal küreselleşme ile birlikte karakterize olan yoksulluk olgusu, iyileştirmeye yönelik çabaların eksikliğinden kaynaklı olarak Covid-19 pandemisi gibi büyük çaplı kriz ortamlarında katlanarak geri döndürülemez bir hal almıştır. Bu noktada ilerleyen bilgi iletişim teknolojilerinin ve insanların sıkı sıkıya bu mecralara adapte olmalarının yoksullukla mücadelede toplumsal dayanışma açısından potansiyel barındırdığı düşünülmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Krizler özelinde Covid-19 pandemisi bağlamı temel alınarak; yoksulluk, dayanışma ve dijitalleşme temalarını birleştiren bu araştırma nitel bir araştırma deseni olarak tasarlanmıştır. Ele alınan konunun keşfedilmesine yönelik olarak nitel araştırma, derin anlamları ortaya çıkarma gayesiyle spesifik ve rafine edilmiş soruları, bağlama duyarlı ve esnek bir biçimde tasarlamaya olanak tanımakta ve tüm araştırma süreçlerinin belli bir sırayı izlemek yerine döngüsel olarak ilişkilendiği bir yapıyı oluşturmaktadır (Fossey vd., 2002, s. 723). Bu bakımdan krizlerde yoksulluğun yarattığı sosyal eşitsizlikleri azaltmaya yönelik olarak alternatif bir çözüm yolu önerisi keşfetme yolunda dijital dayanışma ağlarını elen alan bu araştırma, nitel yöntemin vermiş olduğu esnekliği ve döngüsellliği kullanarak tümevarımsal bir desenden faydalanmaktadır. Araştırma sonucunda keşfedilmek istenen sorular genel olarak şu şekilde ortaya çıkmıştır:

Dijital temelli dayanışma bir alternatif olarak yoksullukla mücadelede nasıl konumlandırılabilir?

Dijital dayanışmaya aracı olan oluşumların yoksullukla mücadele bakımından rolü nasıldır?

Dijital zeminde geliştirilen dayanışmaların iletişim süreçleri nasıldır?

Dijital dayanışma ağları krizler ve yoksullukla mücadele bakımından hangi avantaj ve dezavantajları barındırmaktadır?

Araştırma sorularının derinlikli veriye ulaşmayı gerekli kılması dolayısıyla yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği tercih edilmiştir. Derinlemesine görüşme tekniği; az sayıda kişiden detaylı olarak görüş, fikir ve deneyimlere dayanan bilgi alınmak istendiğinde, spesifik verilere ulaşmak istendiğinde, sosyal gerçekliğin anlaşılmasında anlam ve yorumların önemine dayalı verilere ihtiyaç duyulduğunda ve hassas konularda veri toplanmak istendiğinde uygun olmaktadır (Kümbetoğlu, 2019, s. 82). Araştırmaya veri sağlayabilecek örneklem grubunun sayıca az olmasına karşın, konuları gereğince çok geniş insan kitlelerine dokunarak alanlarında uzmanlaşmaları göz önüne bulundurulduğundan, derinlemesine görüşme tekniği en uygun veri toplama yolu olarak görülmüştür. Seçilen örneklem grubu Türkiye’deki ulusal ve yerel dijital tabanlı bulunan dayanışma ağları evreninden olup, zaman ve maddi kısıtlılıklar dolayısıyla ilk etapta amaçsal örnekleme yöntemiyle öne çıkan oluşumlardan belirlenmiştir. Araştırma devam ederken görüşme sağlanan kişilerin referansıyla kartopu örneklem yöntemiyle farklı oluşumlar da araştırmaya dahil edilmiştir.

Araştırmanın Örneklemi

Bu araştırmada da amaçsal örnekleme yoluyla örneklem grubunu oluşturacak dayanışma grupları seçilirken; bu grupların araştırmanın konu ve amacına uygun düşecek şekilde varlık göstermeleri, dijital düzlemde gerçekleştirdikleri eylemler ve görünürlikleri, farklı açılardan görüşlere ulaşmayı sağlamak için yapısal özgünlükleri dikkate alınmıştır. Bu yolla belirlenen gruplar; Yetişme Çağındaki Çocukları Koruma Derneği, Ahbap, Kalkınma Atölyesi Kooperatifi, Temel İhtiyaç Derneği, Derin Yoksulluk Ağı, Corona Günlerinde İyilik Platformu (CoGi), Bi’Komşu ve Yurttaş Dayanışma Ağı’dır.

Görüşmelerde diğer kurumlara ulaşabilmek açısından kartopu örneklem yöntemine dayalı olarak, katılımcılardan iletişimde oldukları kurumlara yönlendirme talep edilmiştir. Araştırmanın amaçsal örnekleme yoluyla belirlenen İhtiyaç Haritası temsilcisine, Yetişme Çağındaki Çocukları Koruma Derneği temsilcisinin ilettiği telefon numarası üzerinden ulaşılmıştır. İhtiyaç Haritası temsilcisi ile gerçekleştirilen görüşmede de aynı yöntemle Çorbada Tuzun Olsun Derneği temsilcisine ulaşılarak görüşme planı oluşturulmuştur.

Bu çalışmada araştırma evrenini; Türkiye içerisinde aktif faaliyet göstermekte olan, dijital kanalları kullanan, gerçekleştirdiği çalışmalarla genel anlamda yoksulluk ve yoksunluk üzerine katkı sunan her çeşitteki sivil toplum yapılanmaları oluşturmaktadır. Pandemiyle şekillenen

araştırma süreci bu yapılanmaların özellikle internet ortamlarında görünür olmalarına vesile olmuş ve araştırmacı gözlemleriyle de amaçsal olarak örneklem grubunun belirlenmesine katkı sağlamıştır. Bununla birlikte gözlem sonucu öne çıkan oluşumların dışında Google üzerinden “yoksulluk, dayanışma ve yardımlaşma” kavram kombinasyonları aranarak doğru örneklem grubuna ulaşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca örneklem seçiminde araştırmaya konu olan oluşumlardan Yurttaş Dayanışma Ağı’nın web sitesi üzerinden yayımlanan Yurttaş Dayanışma Ağı Haritası’ndan faydalanılmıştır. Elde edilen tüm oluşumlar araştırma konusu ve kapsamı bakımından incelenerek derinlik, güncellik ve çeşitlilik sunabilecek veriler sağlaması için elenmiş ve toplamda 10 oluşum örneklem grubu olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda araştırmacının gözlem ve araştırmalarıyla ulaşamadığı veya gözden kaçan tüm oluşumlar araştırmanın kısıtlılığını oluşturmaktadır.

Belirlenen oluşumlar yapısal farklılıklarının yanında pandemiden önce kurulmuş olanlar ve pandemi esnasında kurulanlar şeklinde ayrılmış olup, araştırma kapsamında bu süreçteki faaliyetlerine odaklanılmıştır. Bu oluşumların ve görüşülen temsilcilerin detaylarına aşağıda değinilmiştir. Kurum temsilcilerine, konuları gereğince araştırmanın niteliği ve şeffaflığına katkı sağlanması amacıyla, kişilerin izinleri dahilinde isim ve statü bilgileriyle yer verilmiştir.

Covid-19 Pandemisinden Önce Kurulanlar Dayanışma Oluşumları

- Yetişme Çağındaki Çocukları Koruma Derneği
- Ahbap
- Kalkınma Atölyesi Kooperatifi
- İhtiyaç Haritası
- Çorbada Tuzun Olsun Derneği
- Temel İhtiyaç Derneği
- Derin Yoksulluk Ağı
- Covid-19 Pandemisi Sırasında Kurulan Dayanışma Oluşumları

- Corona Günlerinde İyilik Platformu (CoGi)
- Bi’Komşu
- Yurttaş Dayanışma Ağı

Araştırma Süreci ve Sınırlılıkları

Bu araştırmada literatürden yola çıkılan teorik veriler ve araştırmacı gözlemlerine dayalı olarak araştırma amaçları doğrultusunda, yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmıştır. Görüşme soruları katılımcıların kısaca kendilerini tanıtmaları, temsil ettikleri kurumdaki rollerini açıklamaları ve kurumlarını tanıtmaya yönelik sorularla başlamaktadır. Sonrasında yoksulluk, dayanışma ve dijitalleşme kavramlarını açıcı ve detaylandırarak birleştirici tarzda soruları içermektedir. Hazırlanan soruların uygunluğu, yeterliliği ve açıklığı açısından araştırma danışmanının uzman görüşüne başvurularak yeniden düzenlenmiştir. Sonrasında Trabzon Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu Başkanlığı’na gerekli başvurular gerçekleştirilmiş ve 29.12.2022 tarihli etik kurul onayı alınarak Ocak 2023 tarihinde araştırmanın veri toplama aşamasına geçilmiştir.

Tablo 1. Katılımcı Bilgileri ve Veri Toplama Aşaması

Katılımcılar	Temsil Edilen Oluşum	Oluşumda Üstlenilen Görev	Şehir	Görüşme Yeri	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi
Nuray USTA	Yetişme Çağındaki Çocukları Koruma Derneği	Dernek Başkanı	Trabzon	Dernek binası	06.01.2023	1 saat 15 dk.
Mustafa Selim Unan	Ahbap Trabzon	Ahbap Trabzon Çevre Kurulu Gönüllüsü	Trabzon	Karadeniz Teknik Üniversitesi Toplantı Salonu	10.01.2023	42 dk.
Özgür Çetinkaya	Kalkınma Atölyesi Kooperatifi	Kurucu Ortaklarından	İzmir	Çevrimiçi Toplantı Platformu (Zoom)	13.01.2023	1 saat 3 dk.
Soner Çalış	Yurttaş Dayanışma Ağı	Kurucularından	İstanbul	Kafe	17.01.2023	1 saat 37 dk.
Zafer Kapusuz	İhtiyaç Haritası	Sosyal Etki Koordinatörü	İstanbul	Kafe	19.01.2023	41 dk.
Ahmet Türker	Çorbada Tuzun Olsun Derneği	Yönetim Kurulu Başkanı	İstanbul	Dernek binası	24.01.2023	56 dk.
Aykut Hoccoğlu	Bi’Komşu	Kurucularından	Ankara	Çevrimiçi Toplantı Platformu (Google Meet)	26.01.2023	20 dk.
Özlem Kermen	Temel İhtiyaç Derneği (TİDER)	Kaynak Geliştirme ve İletişim Müdürü	İstanbul	Çevrimiçi Toplantı Platformu (Zoom)	27.01.2023	59 dk.
Hacer Foggo	Derin Yoksulluk Ağı	Kurucularından	İstanbul	Kafe	02.02.2023	41 dk.
Merve Yılman	Ahbap Derneği	Sosyal Hizmet Uzmanı	İstanbul	Dernek binası	02.02.2023	13 dk.
Kevser Çimenli, Oya Demir, Sanem Erdil Kocaman	Corona Günlerinde İyilik	Kurucularından	İzmir	Çevrimiçi Toplantı Platformu (Zoom)	04.02.2023	1 saat 9 dk.

Araştırma başlangıcında görüşme sorularının test edilmesi açısından öncelikle nispeten kolay ulaşılabilir konumlarda bulunan, Trabzon ili içerisindeki pilot araştırma kapsamında görüşülen temsilciler Yetiştirme Çağındaki Çocukları Koruma Derneği başkanı ve Ahbap Trabzon Çevre Kurulu gönüllüsüdür.

Gerçekleştirilen pilot uygulama ve gerekli düzenlemelerin yapılmasının ardından, diğer örneklem grubuna ulaşmak adına iletişim çalışmalarına başlanmıştır. Belirlenen kurumlar web siteleri ve sosyal medya hesapları aracılığıyla incelenerek iletişim kanalları tespit edilmiştir. Temsilcisi olunan kurum adına doğru ve yeterli veriye ulaşılabilmesi bakımından kurucular, yöneticiler, başkanlar ve iletişim sorumluları gibi yetkili görülen kişiler e-posta üzerinden araştırmaya davet edilmiştir. Araştırma davetlerine Corona Günlerinde İyilik platformu, Yurttaş Dayanışma Ağı, Kalkınma Atölyesi Kooperatifi, Temel İhtiyaç Derneği ve Toktut olumlu geri dönüş sağlamıştır. E-posta üzerinden geri dönüş alınamayan temsilcilerle farklı iletişim kanallarıyla iletişim kurulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda Derin Yoksulluk Ağı temsilcisine Instagram üzerinden davet metni gönderilerek, görüşme planının sağlanabilmesi adına WhatsApp üzerinden birebir iletişim sağlanmıştır. Bi'Komşu temsilcisine ise LinkedIn üzerinden davet metniyle ulaşılarak görüşme planı oluşturulmuştur. Bu süreçte e-posta, sosyal medya ve web sayfası kanallarıyla iletişime geçilmeye çalışılan Ahbap'tan geri dönüş alınamamıştır.

Yüz yüze görüşme tekniğinin sağlamış olduğu olumlu iletişim olanakları, veri toplama sürecine katkı sağlaması yönünden öncelenmiş olup, maddi olanakların, zamansal ve mekânsal kısıtlılıkların etkisiyle bazı görüşmeler çevrimiçi toplantı platformları aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun İstanbul'da olması sebebiyle araştırmacının kendi imkanları dahilinde İstanbul'a seyahat ederek görüşmelere başlanmıştır. Bu noktada en büyük sınırlılık, görüşme sağlanacak katılımcıların yoğun iş tempoları sebebiyle görüşme tarihlerinin uzaması ve araştırmacının maddi olanaklarının kısıtlılığından dolayı süreci olabildiğince eşgüdümüyle gerçekleştirmeye çalışmasıdır. Araştırma davetine olumlu geri dönüş yapan katılımcıların çoğu net bir tarih belirtmemiş olup, İstanbul'a gidilerek görüşmelere başlanan süreçte katılımcılarla sürekli iletişimde kalınarak tarihsel planlar ayarlanmaya çalışılmıştır.

Nitel araştırmada veri toplama tekniği ne olursa olsun verilerin kaydedilmesi temel noktadır. Kayıt süreci; mülakat kaydı, gözlemsel alan notları, fotoğraflama, haritalama, dokümanlar ve ses kaydı gibi çok çeşitli formlarda gerçekleştirilebilir (Creswell, 2021). Gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerde ses kaydı, çevrimiçi görüşmelerde ses kaydının yanında video kaydı yapılmıştır. Aynı zamanda görüşme süreçlerinin tamamında alan notları tutulmuş olup, veri analizi kapsamında bulguları zenginleştirilmesi açısından değerlendirmeye katılmıştır.

Veri toplama aşamasında elde edilen ses kayıtları deşifre edilmiş ve alan notları düzenlenerek tüm veriler çözümlenmeye hazır hale getirilmiştir. Araştırma konusu, kapsamı ve veri türü bakımından, hem bir veri toplama stratejisi olan hem de analiz kılavuzu olarak tümevarımsal bir mantıkla teori keşfine dayanan Gömülü Teori Metodolojisi seçilerek, araştırma süreçlerinde titizlikle uygulanmıştır. Bu metodolojinin temel prensibi, klasik tümdengelimci sosyolojik çalışmaların aksine, verilerin elde edilmesi ve eş zamanlı olarak analiz edilmesine dayalı olarak belli teorilerin doğrulanması yerine teorinin ortaya çıkarılmasıdır (Arık & Arık, 2016, s. 285-286). Söz konusu tümevarımcı analiz, araştırmacının veriyle etkileşimine dayanmakta ve verilerden örüntülere, kategorilere, temalara ulaşılmasını içermektedir (Patton, 2018, s. 453).

Staruss ve Corbin (1990) tarafından ileri sürülen prosedür ve ilkeler temel alınarak sürdürülen veri toplama ve analiz süreçleri, Saldana'nın (2019) kodlama metodları takip edilerek raporlaştırılmıştır. Görünürde gerçekleştirilmiş olan etiketlemeden ziyade bir bağlantı kurma çabasıyla karakterize olan kodlama aşaması, kodlanacak veriler içerisinde fikirler arası ilişkiseliliği sağlayan bir düzlem oluşturmaktadır (Richards & Morse, 2013, s. 154). Charmaz'ın (2014) deyişiyle analizin kemiklerini oluşturan kodlama, bütünleştirilerek işleyen ve hareket edebilen bir iskeleti var etmektedir (s. 113). Deşifre edilen ses kayıtları ve tutulan alan notları; kodlamanın en küçük yapı birimi olan kodlara, kodları gruplandırarak içerisine alan kategorilere ve ana konuyu aktarmak üzere kod ve kategorilerin üst başlıklarını oluşturan temalara ayrıştırılmıştır. Tüm bu kodlama süreçleri tekrar tekrar verileri okumayı, gözden geçirmeyi, değerlendirmeyi ve böylece anlamlı bir bütün oluşturmaya sağlayacak şekilde gerçekleştirilmiştir.

Kavramsal çerçeve ve literatür kısımlarında olduğu gibi bulgular kısmında da tezin ana yapısı takip edilmiş olup, katılımcılardan elde edilen verilerle birlikte çalışmanın konusu bir serüven şeklinde resmedilmiştir. Araştırmanın temaları olarak, "Yoksulluk Değerlendirmeleri" başlığıyla konuya giriş yapılmış, "Krizden Dayanışma" başlığında konunun gelişimi verilmiş ve "Yoksullukla Mücadeleye Dijital Dayanışma Ağları Açısından Bakmak" başlığında ise tüm hikâyenin çıktılarının ortaya konulduğu bir güzergâh oluşturulmuştur. Okuyucu bu sıralamada; öncelikle yoksulluk izlenimleri edinmekte, devamında yoksulluğun pandemi kriziyle birlikte dayanışma perspektifinde nasıl yer aldığını görebilmekte ve sonrasında da yoksullukla mücadele anlamında dijital dayanışmaları yeşerten tüm bu sürecin ortaya çıkardığı sonuçları izlemektedir. Bulguların genel bir krokiğini oluşturan tüm bu süreçler, kod birliklerinin birbirleriyle ilişkilendirilerek bir çokluğu var ettiği örüntünün ortaya çıkarılmasına dayanmaktadır (Stenner, 2012, s. 136). Bulgular kısmında her kategori ve her koda değinilmiş olup, kodları örnekletmek ve açıklamak üzere en az bir katılımcı yorumu ile konu desteklenmiştir.

Araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği tarafsız bir yaklaşımla gerçekleştirilen tüm bu araştırma süreçlerinin şeffaf ve ayrıntılı olarak raporlanmasıyla desteklenmiştir. Bununla birlikte Gömülü Teori çalışmalarıyla ilgili

Charmaz'ın (2006) öne sürmüş olduğu güvenilirlik, özgünlük ve yararlılık kriterleri rehber alınarak araştırma gerçekleştirilmiştir (s. 182-183).

Bulgular

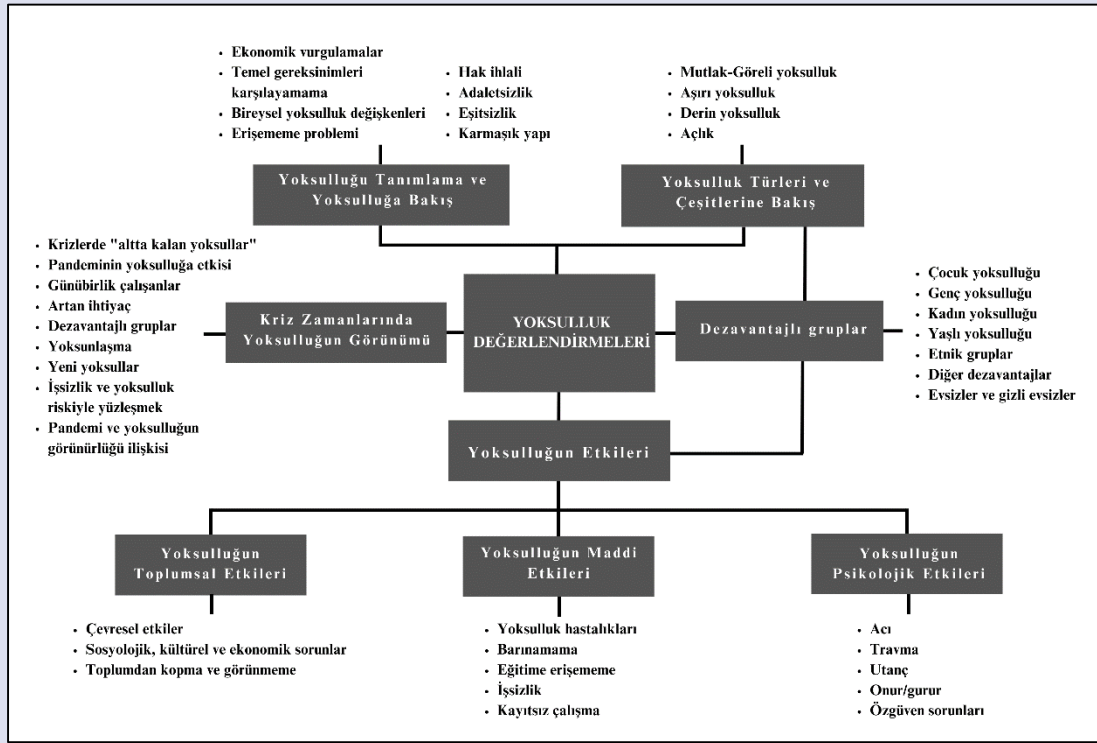
Bu bölümde, katılımcılarla gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerin kodlanarak ilişkilendirildiği verilerin sunumuna yer verilmiştir. Veriler araştırma konusunun ilerleyişine uygun olacak şekilde sırasıyla "Yoksulluk Değerlendirmeleri," "Krizden Dayanışmaya" ve "Yoksullukla Mücadeleye Dijital Dayanışma Ağları Açısından Bakmak" başlıkları altında temalandırılarak yazıya dökülmüştür.

Tez özeti olan bu çalışmada önemli kategorilere ve kodlara ait yorumlara kısaltılarak yer verilmiştir.

Yoksulluk Değerlendirmeleri

Bu başlıkta katılımcıların yoksullukla ilişkili olarak değerlendirmeleri, belirlenen kod ve kategoriler altında birbiriyle ilişkilendirilerek sunulmuştur. Belirlenen kod ve

kategoriler; gerçekleştirilen görüşmelerde katılımcıların sorulan sorulara ve araştırmanın ana konularına karşılık vermiş oldukları benzer ve aynı zamanda farklılıkları da barındıran ifadelerden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Örneğin bu başlık altında işlenen "Yoksulluk Değerlendirmeleri" temasında; katılımcıların yoksulluğu nasıl tanımladıklarına ilişkin görüşleri "Yoksulluğu Tanımlama ve Yoksulluğa Bakış" kategorisinde bir araya getirilmiştir. Katılımcıların bu kategoride yer alan ortak ifadelerinden hareketle yapmış oldukları maddi ilişkilendirmeler "ekonomik vurgulamalar" kodunu oluştururken, "hak ihlali, adaletsizlik, eşitsizlik ve karmaşık yapı" gibi kodlar doğrudan kullanmış oldukları kelimelerle koda dökülmüştür. Katılımcı ifadeleriyle şekillenen kod haritaları ilgili tema başlıklarının altında Şekil 1., Şekil 2. ve Şekil 3.'te yer almaktadır.

Şekil 1. Katılımcıların Yoksulluk Değerlendirmelerine İlişkin Kod Haritası

Yoksulluğu Tanımlama ve Yoksulluğa Bakış

Yoksulluğa ilişkin katılımcıların ifadeleri değerlendirildiğinde ekonomik vurgulamaların yapıldığı fakat bunun yanında yoksulluğun yalnızca maddi yönden ilişkilendirilmediği ikinci bir boyut ortaya çıkmaktadır.

Derin Yoksulluk Ağı temsilcisi ise yoksulluğu "erişimeme problemi" olarak tanımlarken bunun yalnızca maddi yönden değerlendirilmemesi gerektiğini ifade etmiştir:

Sonuç olarak yoksulluk aslında erişimeme problemi. İşte kitap alamamak. Kitap almak istiyorsun ama

alamıyorsun. Ama çok okumak istiyorsun yani ya da sinemaya gitmek istiyorsun, gidemiyorsun. Yani hep böyle bir erişimeme problemi var. Bu gıda da olabilir, kitap da olabilir, ne bileyim bir arkadaşınla birlikte bir yerde oturunca onu ödeyip ödememe problemi de yani. Böyle bir duruma da dönüştü. O yüzden de yani sadece gelir üzerinden bakmamak gerektiğini düşünüyorum (Foggo, Derin Yoksulluk Ağı kurucularından).

Benzer şekilde Çorbada Tuzun Olsun Derneği temsilcisi "Genellikle yoksulluğa ekonomik gözle bakıyor insanlar. Fakat ekonomik ve politik nedenlerin ötesinde aslında

yoksulluk kültürel, sosyolojik ve psikolojik olarak çözülmesi gereken bir alan. Biz böyle yaklaşıyoruz en azından.” şeklindeki bakış açısıyla yoksulluğun yalnızca maddi olanaklarla ilişkilendirilmemesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Türker, Çorbada Tuzun Olsun Derneği Yönetim Kurulu Başkanı).

Katılımcıların yoksulluğa ilişkin tanımlamalarında ve değerlendirmelerinde keskin sınırların olmadığı görülmektedir. Bu da yoksulluğun karmaşık yapıda ve sürekli değişim halinde olmasıyla katılımcılar tarafından dile getirilmektedir.

Yoksulluk Türleri ve Çeşitlerine Bakış

Yoksulluğun tanımının ve yoksulluğa bakışın hem ulusal hem de yerel boyutta değiştiğini ifade eden Derin Yoksulluk Ağı temsilcisi “Yoksulluk sadece klasik anlamda mutlak yoksulluk, göreceli yoksulluk değil...Yoksulluk ruhsal boyutta tartışılıyor.” diyerek yoksulluk türlerinin de bu süreçte yoksulluk alanında farklılaştığını dikkat çekmiştir (Foggo, Derin Yoksulluk Ağı kurucularından).

Katılımcıların ele aldıkları diğer konu yoksulluğun “aşırı ve derin” hali şeklindedir. Çorbada Tuzun Olsun Derneği temsilcisi “Şunu anlamak lazım, evsizlik yaşayan hatta evsizliğe aşırı yoksulluk dersiniz onun işte bir öncesi aşırı en dipse, bir önü derin yoksulluk, bir de normal yoksulluk.” şeklinde bir sınıflandırma yapmıştır (Türker, Çorbada Tuzun Olsun Derneği Yönetim Kurulu Başkanı).

Dezavantajlı Gruplar

Katılımcılar sıklıkla yoksulluğu dezavantajlı gruplar nezdinde değerlendirmiştir. Özellikle çocuk yoksulluğuna büyük oranda değinirken, kadınlar, gençler, yaşlılar, etnik gruplar, evsizler ve bağımlılık, şiddet, istismar ve benzeri dezavantajlarla eklemlenen yoksulluk durumları katılımcılar tarafından yorumlanmıştır. Bu noktada çalışma alanının yakınlığı kapsamında Kalkınma Atölyesi Kooperatifi ve Yetiştirme Çağındaki Çocukları Koruma Derneği’nin çocuk yoksulluğuna, Çorbada Tuzun Olsun Derneği’nin evsizliğe ve Yurttaş Dayanışma Ağı’nın kadın yoksulluğu ve etnik gruplara daha fazla değinmesinin beklenen bir durum olarak belirtilmesi gerekli görülmüştür.

Yoksulluğun Etkileri

Katılımcı ifadelerinden hareketle kişi nezdinde yoksulluğun psikolojik etkileri, yoksulluğun maddi etkileri ve yoksulluktan kaynaklanan toplumsal etkiler olmak üzere üç kategori oluşturulmuştur. Yoksulluğun ruhsal boyutuna değinen Derin Yoksulluk Ağı temsilcisine göre erişememe problemi olarak yoksulluk kişide utanç, acı ve travmaya sebep olmaktadır.

Özellikle çocukların eğitime erişememesi ve okuldan kopuşları yoksulluk değerlendirmeleri içerisinde değinilen bir diğer etkidir. Derin Yoksulluk Ağı temsilcisi, aileden aktarılan yoksulluğun, çocuğun yoksul bir hayatı devralmasında etkili olmasına vurgu yaparak “Yani bir çocuğun okumak istediği halde sadece evini geçindirmek için, ailesine katkıda bulunmak için çalışmaya başlaması eğitim hakkına erişememesi demektir.” şeklinde dile getirmiştir. Kalkınma Atölyesi Kooperatifi temsilcisi de yoksul ailelerin çocuklarının eğitimden mahrum kalmasını yoksulluğun toplumsala yayılma etkisiyle değerlendirerek

“...Biz bu çocukların da yani en azından mevsimlik gezici tarım işçisi ailelerinin çocuklarının büyük bir kısmının da artık okuldan geri dönülemeyecek bir şekilde de koptuğuna inanıyoruz. E bu da gelecek nesillerde daha fazla yoksullaşma demek.” şeklinde ifade etmiştir (Çetinkaya, Kalkınma Atölyesi Kooperatifi kurucu ortaklarından).

Yoksulluğun kişiler açısından psikolojik ve maddi etkilerinin yanında toplumsal açıdan olumsuz sonuçları olan bir problem olduğu da değinilen bir diğer konudur. Corona Günlerinde İyilik platformu temsilcisi “iklim krizinin, kıtlığın, açlığın, göçlerin” ve pek çok olası felaketin yoksulluğu desteklediğini ve herkesi etkileyen sonuçlara gebe olduğunu vurgulamıştır (Demir, Corona Günlerinde İyilik platformu kurucularından).

Kriz Zamanlarında Yoksulluğun Görünümü

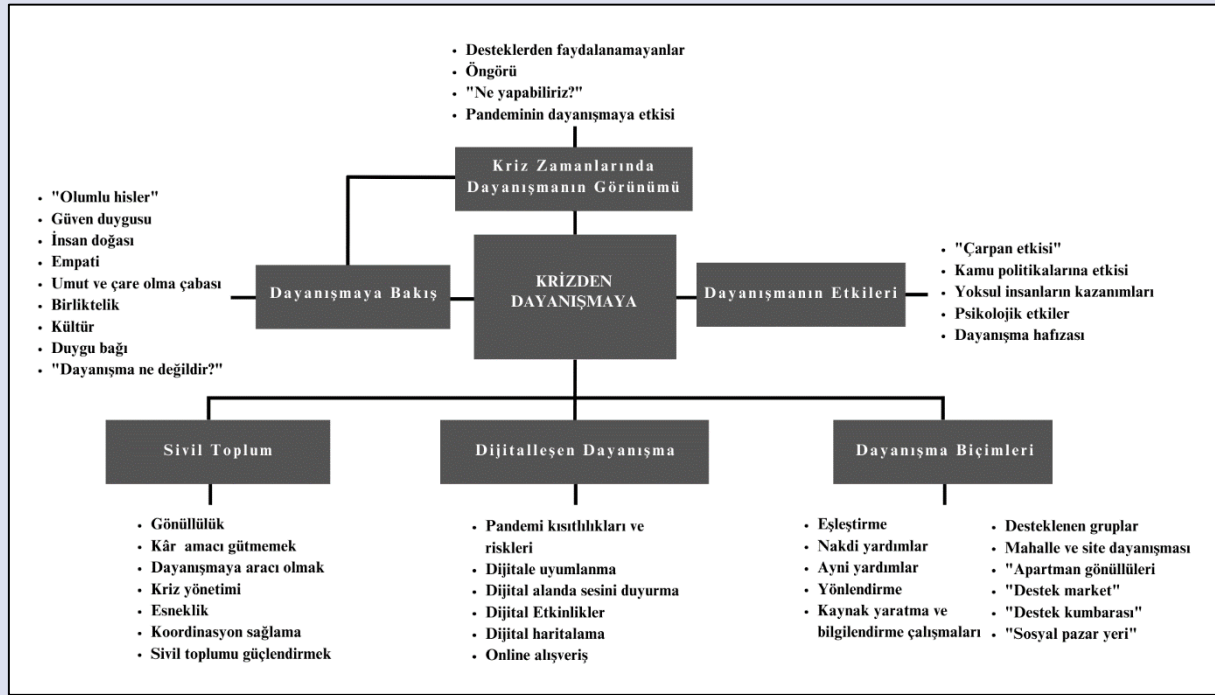
Kriz zamanlarında yoksulluğa yönelik değerlendirmeler incelendiğinde katılımcıların tamamında olumsuz bir etkilenenin söz konusu olduğu fikri öne çıkmaktadır. Derin Yoksulluk Ağı temsilcisi “krizlerde en alta itilenler de yoksullar” şeklinde ifade ederken, Yurttaş Dayanışma Ağı temsilcisi ise benzer şekilde bir ifadeyle “...depresyon olur, sel olur, ne bileyim bir şey olur yani bir kriz olur. Ekonomik kriz olur falan. En altta kalanların canı çıkar o işlerde. Kimse onları gözetmez yani çoğunlukla en son onlara sıra gelir.” diyerek tüm krizlerde yoksulların en çok zarar gören kesimde olduğuna vurgu yapmıştır (Foggo, Derin Yoksulluk Ağı kurucularından; Çalış, Yurttaş Dayanışma Ağı kurucularından).

Covid-19 pandemisinin özellikle işsizlik sorunu ekseninde yoksullaşmaya neden olduğu katılımcıların tümünün değindiği bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. İşsizlik konusu katılımcılar tarafından yoksulluğun hem etkeni hem de sürdürülmesine yol açan bir sebep olarak görülmektedir. Burada özellikle halihazırda yoksul olan ve geçimini günübirlik işlerde çalışarak sağlayan kesim üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Kalkınma Atölyesi Kooperatifi temsilcisi pandeminin en doğrudan etkilenenleri olarak “...dezavantajlı grupları ya da toplumun yoksul kesimlerini, ücretli çalışmayan, daha çok enformel sektörde çalışan, herhangi bir ücret garantisi olmayan, herhangi bir iş güvenliği olmayan insanları” işaret etmiştir. “Bugün iş varsa çalışan, yarın ne olacağını çok bilmeyen insanlar” olarak özellikle tarım işçilerinin pandemi zamanı iş kaybıyla birlikte doğrudan yoksullukla karşı karşıya kaldıklarını dile getirmiştir (Çetinkaya, Kalkınma Atölyesi Kooperatifi kurucu ortağı). Temel İhtiyaç Derneği temsilcisi günlük çalışan işçilerin büyük zarar gördüğünü ifade etmiş ve “Zaten işler durduğu için onların çalışma şansı olmadı ya da garson gibi servis elemanları çok ciddi zarar gördü.” diyerek bu sektöre yönelik süreçlerin bir nevi kaosa dönüştüğünü eklemiştir (Kermen-Erbaş, Temel İhtiyaç Derneği Kaynak Geliştirme ve İletişim Müdürü).

Krizden Dayanışmaya

Bu başlıkta pandeminin yoksulluğa etkisinden yola çıkarak dayanışmaların oluşum süreçlerine ve dijital alanın

bu süreçlerle ilişkisine dair değerlendirmelere yer verilmiştir.

Şekil 2. Krizin dayanışmaları ortaya çıkarma süreçlerine ilişkin kod haritası

Kriz Zamanlarında Dayanışmanın Görünümü

Covid-19 pandemisi tüm dünyayı etkileyen ve belirsizliğiyle pek çok kısıtlamayı beraberinde getiren yapısıyla olumsuzlukların panik havasında çözümsüz kalabilmesine ya da gecikmeli çözümlere zemin hazırlamıştır. Ani ortaya çıkan ihtiyaçların giderilmesi ve artan yoksullukla baş etme de bu sorun alanlarından bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuyla ilgili kamu desteğine yönelik Ahbap Trabzon temsilcisi devletin yardım sağlayamadığı zamanların bulunduğunu vurgulamış, Yetişme Çağındaki Çocukları Koruma Derneği temsilcisi ise "Pandemi başladığında devlet de buna hazır değildi. Yani neyi nasıl yaparız, nasıl çıkarız işin içinden diye programı yoktu." diyerek pandemi atmosferinin yardımsız kalan çağrılarına ışık tutmuştur (Usta, Yetişme Çağındaki Çocukları Koruma Derneği başkanı). Yoksullukla ilgili devlet desteklerinin formal sektörde çalışan kişiler için fayda sağladığını belirten Kalkınma Atölyesi Kooperatifi temsilcisi ise diğer taraftan enformel sektörde çalışanların bunlardan yararlanamadığına dikkat çekmiştir. Katılımcıların ifadelerinden yola çıkarak yoksullukla baş etme sürecinde bir handicap olarak nitelenen aşırı yoksulluk, gelir sağlayacak devamlı bir iş ya da devlet destekleri gibi kaçış kapılarının altında kalmasıyla desteklerin de ulaştırılamaması durumu ortaya çıkarmaktadır. Bu savı destekleyen Çorbada Tuzun Olsun Derneği temsilcisi bu konuya ilişkin olarak belirli bir noktaya kadar yoksul denebilecek kesimin bir nebze desteklerden faydalanabildiğini fakat derin yoksulluk ya da aşırı yoksulluk seviyesinde olan kişilerin sağlanan hizmetlerden yararlanamadığını dile getirmiştir.

Bu noktada yoksulluğun arttığı ve bununla birlikte görünürlük kazandığı bir zemin oluşturan Covid-19 pandemisinin, desteklerden veya yardımlardan faydalanamayan kesim için de bir çözüm arayışını beraberinde getirdiği verilere dayanarak ortaya konulmuştur. Bu çözüm arayışları kapsamında dayanışma alanı ön plana çıkarak bu çalışmanın temel sorularından birine konu olmaktadır: Bir kriz olarak Covid-19 pandemisi ile yoksullukla mücadele ve dayanışma arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır?

Araştırmaya konu olan kurumların bir kısmı pandemi öncesinde kurulmuş ve faaliyetlerine devam ederken, diğer bir kısmı pandeminin yaratacağı etkiyi öngörerek pandemi başlangıcında organize olarak kurulmuştur. Pandemi öncesinde var olan kurumlar pandeminin başlangıcından itibaren yaşanacak olumsuzluklara karşı bir öngörü geliştirerek faaliyetlerinde yoğunlaşmaya gitmiştir. Bunun yanında yine aynı öngörü üzerinden birleşerek yeni oluşumlar kuran sivil inisiyatifler çözüm olma arayışının bir parçası olarak faaliyete geçmişlerdir. Bi'Komşu temsilcisi "...burada bu yardıma ihtiyacı olan insan sayısının hızlı bir şekilde artacağını öngördük." diyerek Türkiye'den önce kapanma önlemleri alan ülkelerdeki kriz dalgasının buraya da geleceğini fark ederek kapanmalar yaşanmadan projelerini başlattıklarını ifade etmiştir (Hocaoğlu, Bi'Komşu kurucularından). Yurttaş Dayanışma Ağı temsilcisi "...böyle süreçlerin nasıl bir etki yaratacağını kimleri dışarda bırakacağını öngörmek zor olmadı, olmuyor yani bizim için." diyerek bunu vurgularken, Corona Günlerinde İyilik temsilcisi "safları sıkı tutalım... birbirimize ihtiyacımız olacak

öngörüsüyle" birleştiklerini dile getirmiştir (Çalış, Yurttaş Dayanışma Ağı kurucularından & Çimenli, Corona Günlerinde İyilik kurucularından).

Pandemi başlangıcında kurumların ileriye dönük olarak yaşanabilecek olumsuzluklara ilişkin öngörülerini "ne yapabiliriz?" sorusu etrafında toplanmalarını sağlayan etkenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda "ne yapabiliriz?" sorusu yeni dayanışma ağlarının ortaya çıkışının kırılma noktasını temsil etmektedir.

Dayanışmaya Bakış

Katılımcıların dayanışma kavramına ilişkin yaptıkları değerlendirmelerin tamamı manevi değerler üzerinden gerçekleşmiştir. Bi'Komşu ve Corona Günlerinde İyilik platformu (Demir) temsilcileri "güven duygusuna" değinmişlerdir. Bi'Komşu temsilcisine göre dayanışma,zedelenen güven duygusunu yeniden yeşerten bir olgudur. Corona Günlerinde İyilik platformu temsilcisi ise dayanışmanın yarattığı "iyilik halinin" güven ortamı oluşturulmasına katkısına değinmiş ve insanlara umut aşılayan niteliğinden söz etmiştir. İhtiyaç Haritası ve Yurttaş Dayanışma Ağı temsilcileri "insan olmanın doğasına" dair bir ilişkilendirme yapmışlardır. İhtiyaç Haritası temsilcisi maddi desteğin ötesinde orada bulunma halinin bile güçlü hissettirdiğine ve bunun da empati ile sağlanabileceğine işaret etmiştir. Yurttaş Dayanışma Ağı temsilcisi ise "...karanlıkta ufacık bir ışık olma muradıyla" yola çıkan dayanışma olgusunun aynı zamanda insanlığın bize yüklediği bir nezaketten kaynaklandığını ifade etmiştir. Dayanışmaya yönelik öne çıkan diğer bakış "birliktelik, bir arada olma ve beraberlik" unsurlarına eşlik eden toplumsal atıflardır. Bi'Komşu temsilcisi kendi oluşumlarının merkezinde gördükleri dayanışmayı, isimleri üzerinden yaptıkları analogiyle komşuluk kültürüyle ilişkilendirdiklerini ifade etmiştir. Temel İhtiyaç Derneği temsilcisi dayanışma kültürüne değinirken, Yurttaş dayanışma Ağı temsilcisi "yurttaş olma halinin verdiği duygu bağıyla" koruyup kollamaya çabalayan bir dayanışma geleneğini tahayyül etmiştir. Dayanışmayı "herkesi ötekine yaklaştıran bir diyalog yolu" olarak niteleyen Yurttaş Dayanışma Ağı temsilcisi, dayanışmanın aynı zamanda eşitlik eksenine götüren birleştirici bir tarafı olduğunu belirtmiştir.

Dijitalleşen Dayanışma

Covid-19 pandemisi sağlık açısından getirdiği bazı kural ve kısıtlamalar bakımından afetler gibi diğer kriz durumlarından farklılaşmaktadır. Dolayısıyla yoksullukla mücadele ve dayanışma alanlarında da pandemi atmosferine uyumlanma çabaları gelişmiştir. Sokağa çıkma yasakları ve mesafe kısıtlamaları dolayısıyla yüz yüze gerçekleştirilen bazı faaliyetlerde ertelemeler olduğu görülmüştür. Çorbada Tuzun Olsun Derneği temsilcisi "Aslında krizler fırsatlarını beraberinde doğurur. Özellikle böyle bir krizi yaşıyor olmak, dijital teknolojilerin çok ön plana çıkıyor olması ister istemez bizi bazı geçişlere götürdü." diyerek pandeminin dayanışma üzerinde en kayda değer etkilerinden biri olan dijital adaptasyonu bir fırsat olarak nitelendirmiştir (Türker, Çorbada Tuzun Olsun Derneği Yönetim Kurulu Başkanı). Tüm kurumlar özellikle iletişim pratiklerini çevrimiçi platformlara taşımış ve diğer faaliyetlerini de dijital tabanlı teknolojilerden faydalanarak dönüştürmüşlerdir. Yetişme Çağındaki Çocukları Koruma Derneği temsilcisi, tüm haberleşme süreçlerini kurdukları WhatsApp grupları üzerinden gerçekleştirdiklerini dile getirmiş ve evlerinden çıkamayan

ihtiyaç sahiplerinin bulundukları mevkilere sivil toplum kuruluşlarının sokağa çıkma yasaklarından muaf olmalarını sağlayan Kaymakamlık izinleriyle birlikte kumanya yardımı yaptıklarını iletmıştır. İhtiyaç Haritası temsilcisi de ofislerini bu süreçte kapatarak evden çalışma sistemine geçtiklerini belirterek, yüz yüze gerçekleştirdikleri faaliyetlerine örnek olarak "Otuz şehir gezdik. Uçakla gezmedik. Çünkü Covid olursak o gittiğimiz şehirde on beş gün kalacaktık. Zorunluydu. Biz otuz şehri arabayla gezdik mesela tek tek ya da daha dikkatli davranarak işlerimizi yapmaya çalıştık. Online pratiğe ayak uydurduk." demiş ve zorlanmadıklarını ifade etmiştir (Kapusuz, İhtiyaç Haritası Sosyal Etki Koordinatörü). Covid-19 pandemisi öncesinde de dijital alanlarda büyük oranda faaliyet gösteren Ahbap Derneği de yüz yüze gerçekleştirdikleri ev ziyaretlerini çevrimiçi görüşmeler şeklinde yaptıklarını ve önlemler olarak yardımları ulaştırdıklarını iletmışlerdir.

Tüm bu veriler beraberinde pandemi döneminde kısıtlılıklar ve ardından gelen yoksulluktaki artışın dayanışma taleplerinin büyük oranda dijital ortamlarda tezahür etmesi noktasına bizleri ulaştırmaktadır. Dijitalleşen dayanışma çerçevesinde en çok göze çarpan alanlar; dijital haritalama, dijital alanda fatura ödeme ya da alışveriş yaparak dayanışmaya katkı sağlama şeklindedir. Dijital haritalama özellikle İhtiyaç Haritası ile öne çıkmakta ve çevrimiçi olarak görüntülenebilen bir harita üzerinden ihtiyaçların paylaşılabildiği bir sistemi ifade etmektedir. İhtiyaç Haritası temsilcisi "İhtiyacı görebildiğiniz ve destekçiyi buluşturan bir harita" şeklinde tanımlayarak, kendi çalışma alanlarının temelini yansıtan bu sistemi şu şekilde açıklamıştır:

Fikir olarak platformun ana işleyişi de şöyle: bir ihtiyaç var bu platformda görünüyor. Bir destekçi var. İsterseniz ihtiyacı direkt destekleyebiliyorsunuz, isterseniz de benim elimde fazladan bilgisayar var o var şu var deyip platforma destek de girebiliyorsunuz. Biz daha sonra arka tarafta destekçiyi ihtiyaç sahibiyle de eşleştirebiliyoruz. Biz ana çerçevede ihtiyaçla destekçiyi buluşturan bir platformuz. (Kapusuz, İhtiyaç Haritası Sosyal Etki Koordinatörü)

Dayanışma Biçimleri

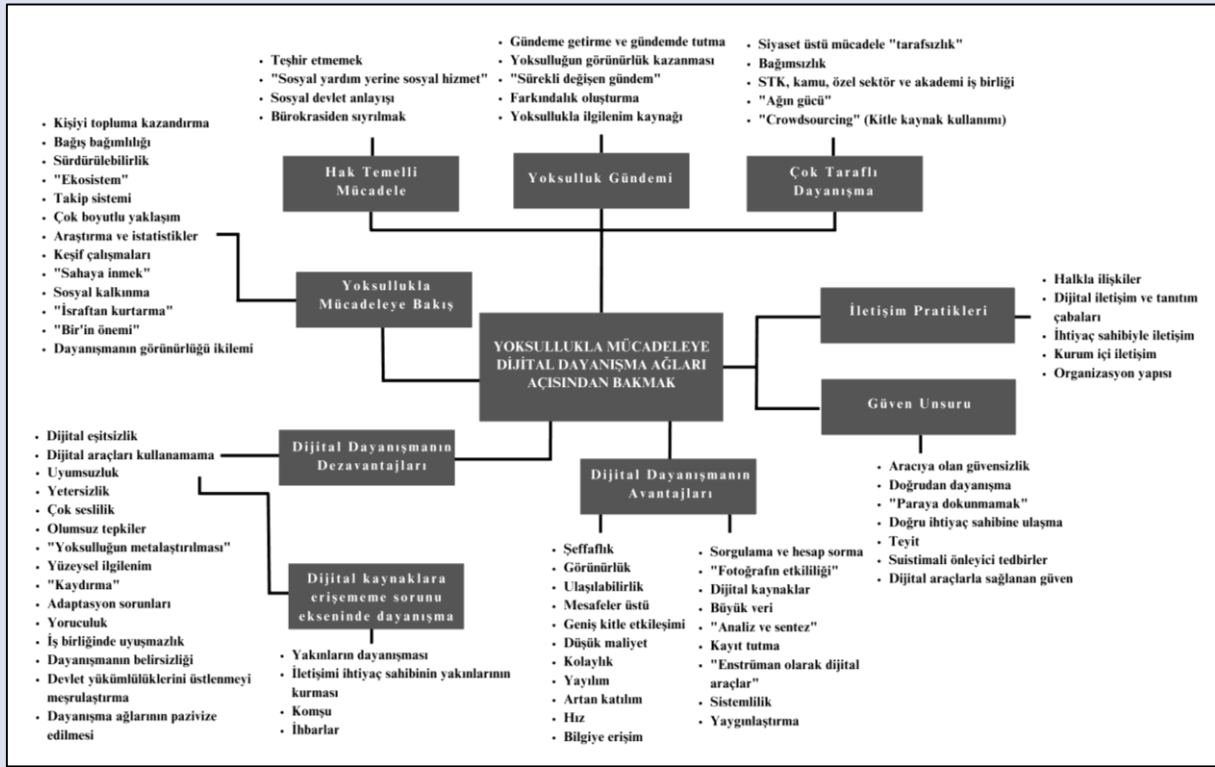
Dijital haritalama, dijital alanda fatura ödeme ya da alışveriş yaparak dayanışmaya katkı sağlama alanları değerlendirildiğinde en sık vurgulanan "eşleştirme" kavramı ortak nokta olarak belirmektedir. Dijital alanlar dayanışmayı temel anlamda tarafları eşleştirerek sağlamaya olanak tanımaktadır. Buradaki esas nokta büyük bir kitleye ihtiyacı duyurabilme ve yine büyük bir kitleden dayanışmaya gönüllü olacak kişileri bir araya getirebilme becerisi olarak nitelendirilebilir. Bi'Komşu temsilcisi, dijitalleşmenin sağladığı bu geniş kitleyi ölçekleyebilme yetisini vurgulayarak geliştirdikleri sistem olmasaydı "...kendi sosyal medyalarımızdan bir duyuru yapıp faturasını ödeyemeyen arkadaşlar bize ulaşsın deyip, sonra o ödeyemeyen insanları yine kendi çevremizden ödeyebilecek insanlarla da eşleştirebildik ama burada çok sınırlı kalırdı yani bu yapacağımız çalışma." demiş ve bireysel oranla kitlesel bir dayanışmayı olanaklı kıldıklarını nitelendirmiştir (Hocaoğlu, Bi'Komşu kurucularından).

Yoksullukla Mücadeleye Dijital Dayanışma Ağları Açısından Bakmak

Bu başlık altında görüşülen kurumların yoksullukla mücadeleye ilişkin bakış açıları ele alınmış olup, sonrasında

hak temelli mücadele, yoksulluk gündemi, çok taraflı dayanışma, iletişim pratikleri, güven unsuru, dijital dayanışmanın avantajları-dezavantajları ve dijital kaynaklara

erişim eksende dayanışma kategorilerine yer verilmiştir. Söz konusu kod ve kategoriler Şekil 3'te yer alan kod haritasından izlenebilmektedir.

Şekil 3. Yoksullukla mücadelede dijital dayanışma ağlarına ilişkin kod haritası

Yoksullukla Mücadeleye Bakış

Yoksullukla mücadeleye yönelik bakış açılarına bakıldığında öne çıkan fikrin kişiyi topluma kazandırma çabaları olduğu görülmüştür. Bu noktada yalnızca kişilere maddi ihtiyaçlarını karşılamak açısından yaklaşmanın yanlışlığı vurgulanmıştır. Sürekli olarak sosyal yardım odaklı bir bakış açısının bu yardımlara bağımlılık oluşturduğu ve bunun da sürdürülebilir olmadığı belirtilmiştir. "Bir yerden sonra yemek, kıyafet vermek, bu sosyal yardımlar bizi de rahatsız ediyor. Çünkü bir noktadan sonra bağımlılık haline geliyor." diyen Çorbada Tuzun Olsun Derneği temsilcisi, bu yardımların arka planında kişilerin topluma kazandırılmasına yönelik sistemli ve sürdürülebilir çalışmalar yürüttüklerini ifade etmiştir (Türker, Çorbada Tuzun Olsun Derneği Yönetim Kurulu Başkanı).

Yoksulluk girdabında yer alan kişilerin topluma kazandırabilmesine yönelik olarak neler yapılabileceğine değinen Corona Günlerinde İyilik platformu temsilcisi, onlara yönelik iş alanları yaratılması ve verilen desteğin karşılığında üretim yapmak gibi sorumluluklar yüklenmesi gerektiğini açıklamıştır. Yaşlılık, hastalık veya herhangi bir dezavantaja sahip bireyleri bunun dışında tutmakla birlikte kişilerden gönüllü olarak bazı görevlerde bulunmasının beklenebileceğine vurgu yapan temsilci, "Aşevleri açmak belki bir çözüm ama bir yere kadar. O aşevlerini açtığınızda oradan yemek alan insanların gelip işte haftada iki gün soğan doğramasını sağlarsanız başka

bir şey yapmış olursunuz." diyerek Çorbada Tuzun Olsun Derneği temsilcisinin de değinmiş olduğu kendini besleyen ekosistem fikrini desteklemektedir (Demir, Corona Günlerinde İyilik kurucularından).

Derin Yoksulluk Ağı temsilcisi kişisel olarak da dayanışma sağladığı bireylerle iletişimi sürdüren biri olarak bu sürecin bir kere destek olup bırakmak değil, takip sistemini de içerisinde barındırması gerektiğini vurgulamıştır.

Dijital Dayanışmanın Avantajları

Dijital kaynaklara dayalı olarak güveni sağlarken kişilerin özel bilgilerinin paylaşılmadan işleyişin gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulayan Derin Yoksulluk Ağı temsilcisi, kurum veya kuruluşların kendi verilerinin açık ve şeffaf bir şekilde paylaşılması gerektiğini de eklemiştir. Benzer bir ifadeyle güveni sağlamaya ilişkin olarak şeffaf bir şekilde bilgi paylaşımı yapılmasının önemine vurgu yapan Corona Günlerinde İyilik temsilcisi ise "Dijital bunun olmazsa olmaz en önemli anahtarı. Sosyal medya web sitesi ve diğer kullanılabilecek bütün dijital araçlar bunlar çok önemli. Google yorumlar bile çok önemli. Bütün bunları kullanmak lazım." diyerek kurumların açık bir şekilde bilançolarından, gerçekleştirdikleri faaliyetlere kadar birçok şeyi herkesin ulaşabileceği şekilde dijital alanlarda paylaşmaları gerektiğini ifade etmiştir (Demir, Corona Günlerinde İyilik kurucularından). Kendilerinin de buna uygun düşecek bir şekilde özellikle sosyal medyayı aktif olarak kullandıklarını

belirtmiştir. Şeffaf bir şekilde faaliyetlerini kamuoyuyla paylaşma konusunun önemine diğer katılımcı kurumlarca da değinilmiş olup, bu şeffaflığın dijital alanlarda herkese açık bir şekilde yayınlanarak sağlanması dijital dayanışmanın avantajları kategorisine bizleri götürmektedir. Bu kategori içerisinde değerlendirilerek ortaya çıkan avantajlar; görünürlük, ulaşılabilirlik, mesafeler üstü, geniş kitle etkileşimi, düşük maliyet, kolaylık, yayılım, artan katılım, hız, bilgiye erişim, sorgulama ve hesap sorma, fotoğrafın etkililiği, dijital kaynaklar, büyük veri, analiz ve sentez, kayıt tutma ve enstrüman olarak dijital araçlar şeklinde çeşitlenmiştir.

Dijitalleşmenin sağladığı görünürlük avantajına insanların doğru dayanışmaları görüp ulaşabilmesi açısından gereklilik gözüyle bakan Corona Günlerinde İyilik platformu temsilcisi “...Eğer yaptığımız iyi örneği anlatabilsek hani insanlar doğru adrese gidebilirler ya da doğru adreslerle eşleşebilirler diye düşündük. O anlamda yapılan iyi çalışmaların örneklerinin görünür olmasını da düşünüyoruz.” demiştir (Demir, Corona Günlerinde İyilik kurucularından). “Covid döneminde dijital araçlar bizim hem etkinliğimizi artırdı hem görünürlüğümüzü artırdı hem de yaptığımız işlerin niteliğini de değiştirdi bence ama iyi de oldu.” diyen Kalkınma Atölyesi Kooperatifi temsilcisi ise kendi çalışmalarının dijitalleşme pratikleriyle birlikte daha büyük bir kitleye görünür olması konusunda önemli katkıları olduğunu ileri sürmüştür (Çetinkaya, Kalkınma Atölyesi Kooperatifi kurucu ortaklarından). Ulaşılabilirlik avantajının diğer tarafında ise kurumların faaliyetleri için alanında uzman kişilerle veya geniş bir kitleyle kolaylıkla iletişim kurabilmesi üzerinedir. Örneğin Kalkınma Atölyesi Kooperatifi temsilcisi dijital araçların faydalarıyla ilgili “...Şöyle bir güzelliği oldu uluslararası uzmanları davet edebiliyoruz... Şimdi biz bu insanlara normal şartlarda belki kolay kolay ulaşamazdık.” sözleriyle bu konuya dikkat çekmiştir (Çetinkaya, Kalkınma Atölyesi Kooperatifi kurucu ortaklarından).

Dijital Dayanışmanın Dezavantajları

Dijital dayanışmanın dezavantajları; dijital eşitsizlik, dijital araçları kullanamayanlar, uyumsuzluk, yetersizlik, çok seslilik, olumsuz tepkiler, yoksulluğun metalaştırılması, yüzeysel ilgilenim, kaydırma, adaptasyon sorunları, yoruculuk, iş birliğinde uyumsuzluk, dayanışmanın belirsizliği, devlet yükümlülüklerinin üstlenilmesinin meşrulaştırılması ve dayanışma ağlarının pasifize edilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada bu dezavantajların detaylarına değinilecektir.

Katılımcılar tarafından en sık vurgulanan dezavantaj dijital eşitsizliğin ve dijital kaynakları kullanma yeteneğinden mahrum olmanın ortaya çıkardığı sorunlara yöneliktir. Dijital eşitsizlik kapsamında yoksul kesimin internet, telefon, bilgisayar gibi dijital araçlara erişme noktasında problem yaşaması ve dolayısıyla da dijital alana taşınan bu dayanışmalara ulaşma imkanının kısıtlı olması nitelenmektedir. Pandemiyle birlikte dijital eşitsizliğin büyük oranda uzaktan eğitime erişemeyen çocuklarda görüldüğü sık sık vurgulanmıştır.

Mesela dijital eşitsizliğin ne kadar yoğun olduğu da ortaya çıktı yani. Millî Eğitim Bakanlığı'nın o dönemdeki

açıklaması: 3 milyona yakın öğrenci erişemedi internete. Bugün erişecek mi? Yok, daha da fazla bence. (Foggo, Derin Yoksulluk Ağı kurucularından)

Bununla birlikte yoksulluk büyük oranda kaynaklara erişim sorununu kapsamı dolayısıyla pandemi gibi herkesi kapsayan kurallara; destekleri, yardımları ve dayanışmaları tümüyle ve aniden dijital alana taşınması önemli bir dezavantaj olarak görülmektedir. Dijital kaynaklara erişememenin yanında, bu kaynakların mevcutta bulunsun bile özellikle belli bir yaş üzerindeki kişilerce kullanım yeteneklerinin sınırlı olduğu vurgusu diğer bir dezavantajı oluşturmaktadır. Pandemiyle birlikte yoksulluğun ve ihtiyaç sahibi olmanın yeni yoksulları ortaya çıkarmasının ve bunun yanında yoksullukla mücadele pratiklerinin aniden dijitalle aktarılmasının iletişim kopukluğuna yol açtığı vurgulanmaktadır. Dijital araçlara erişememe, bu araçları kullanamama gibi dezavantajlara; desteklerden ve dayanışmalardan haberdar olmama, çeşitli sebeplerle başvuruda bulunamama durumları da eşlik edebilmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Araştırma bulguları, pandemiyle birlikte alınan eve kapanma önlemleri ve benzeri kısıtlama kararların yoksulluğu doğrudan etkilediğini ortaya çıkarmaktadır. Yaprak, Şahinöz ve Şahinöz'ün (2021, s. 179) çalışmalarında vurguladıkları üzere yoksullukla birlikte; enflasyon, gelir eşitsizliği, işsizlik, eğitim eksikliği ve sağlık hizmetlerine erişim sorunları gibi faktörlerin kriz durumlarından doğrudan etkilenmeye ve daha fazla zarar görmeye neden olduğu, bu araştırmanın bulgularıyla da desteklenmiştir. Pandemide olduğu gibi diğer tüm krizlerde de yoksullar “altta kalanlar” olarak olumsuz etkilere en açık ve en kırılgan grupta yer almaktadır. Beklenmedik kriz durumlarından korunma ve kaçınma bakımından herhangi bir güvencesi bulunmayan bu gruplar, pandemiyle birlikte yoksulluğun açlığa doğru dönmeye başladığı bir durumla karşı karşıya kalmışlardır. Diğer taraftan halihazırda yoksul olan kişilerin yoksulluğunu derinleştiren pandemi krizi, işini kaybederek güvencesizleşen yeni yoksulları da bu çembere dahil etmiştir. Araştırma bulguları, pandeminin yoksulluk üzerindeki diğer önemli etkisinin ise, görünürlük açısından olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Pandemi öncesinde istihdama katılmış olup, belli bir maddi güvenceye sahip olan kişilerin işlerinden olmasının ve işsizlik riskinin ardı sıra yoksulluk tehdidi altında bulunmalarının, yoksulluğun toplum genelinde gündeme gelen ve konuşulan bir olgu olarak yer etmesine vesile olduğu görüşü ön plandadır.

Toplumsal sorunların çözümünde devletin rolünün, günümüzde baskın olarak ortaya çıkan neoliberal küresel devlet politikalarıyla birlikte azalması, yoksulluğun ailenin üzerine devredilen bir çözüm arayışına dönmeye neden olmaktadır. Dolayısıyla neoliberal eğilimlerle beraber seçici, kayırmacı ve ayrımcı uygulamalara karşılık dayanışma ağları, devletin azalan rolünün ortaya çıkardığı boşluğa bir alternatif olarak gelişmektedir (Krstić vd., 2021, s. 335). Bu bağlamda gelir kaybı yaşayarak ihtiyaç

sahibi konumuna gelen kişilerin hızlı artışı ve yaygınlığı, sunulan desteklerin yetersizliğiyle beraber, bu desteklerden faydalanamayan büyük bir dezavantajlı grubu ortaya çıkarmıştır. Tüm bu atmosferde toplumsal bir refleks olarak dayanışma güdüsünün ortaya çıktığı görülmektedir. Pandemi krizinin dayanışma açısından bir fırsat olarak nitelendirildiği teorik veriler ve katılımcı görüşlerine istinaden çalışma bulguları, pandemi krizinin kamusal ve kurumsal anlardaki süregelen işleyişin zayıflıklarını, gerçekleşen sivil toplum dayanışması vasıtasıyla gün yüzüne çıkardığı varsayımını (Börner, 2021, s. 3) desteklemekte ve bu zayıflıklardan oluşan boşlukların sivil toplum dayanışmasıyla örnek oluşturabilecek şekilde doldurulmaya çalışıldığını göstermektedir.

Yoksullukla mücadele açısından kamu politikalarından, yardım stratejilerinden, yerleşik uygulamalardan ve bazı hayırseverlik faaliyetlerinden farklı olarak dayanışma düsturu, eşitlik ilkesine bağlı gelişim göstermektedir. Araştırma bulguları, Fleischmann, Holck, Liu, Muhr ve Murgia'nın da (2022, s. 242) çalışmalarında vurgulamış oldukları, farklılıkları içinde barındırarak örgütlenen dayanışmaların eşit zeminde varlık göstermelerinin onların güçlü yanları olarak karşımıza çıktığı fikrini desteklemektedir. Ayrıca dijital alanın avantajlarının da eklemlenmesiyle eşit zeminde varlık gösteren bu dayanışmalara yeni bir boyut kazandığı ortaya çıkarılmıştır. Hem pandemi öncesinde kurulmuş olan yapılar, hem de pandemiyle birlikte ortaya çıkan yeni oluşumlar, dijital araçlarla yeni dayanışma modelleri geliştirmişlerdir. Dijital haritalama, online fatura ödeme ve online alışveriş yöntemleri bu modellere örnek olarak öne çıkmakta ve farklı oluşumlarda eş zamanlı olarak kullanılmaktadır.

Krizin yıkıcı etkisi ve demoralize eden atmosferine karşı dayanışmanın sağladığı umut ve güven duygularını yeşerten dijital dayanışma ağları, insanları bir araya getiren araçlar olarak rol almışlardır. Yoksulluğun kötüye giden seyrine karşılık, zor durumda olan insanların sesini duyurmaya ve kişilerin ihtiyaçlarının karşılanması için toplumdaki dayanışma güdüsünü bir potada birleştirmeye vesile olan bu yapılanmalar, dijital olanaklarla birlikte ulusal çapta yayılım göstererek kitlesel dayanışma örneklerini ortaya çıkarmışlardır. Araştırma bulguları, IUPUI'nın (2022) gerçekleştirdiği pandeminin de etkisiyle gelişmekte olan bağış yollarına ilişkin üç platformun incelenmesiyle elde edilen raporun sonuçlarıyla uyumludur. Rapor, teknolojik gelişmelerin yeni bağış modellerini ortaya çıkarmasının akabinde, pandeminin bu süreçleri hızlandırması üzerine kişilerin bağışta bulunma eğilimlerini de olumlu etkilediğini göstermiştir. Söz konusu etkilerle benzer şekilde bu araştırmanın sonuçları; incelenen oluşumlarda şeffaflık ve hesap verebilirlik üzerine katılımcıların baskın ortak vurgusunun insanlardaki güvensizliği giderebileceği fikrini desteklemektedir. Bunun yanında dayanışma ağlarının eşitsizlikle mücadele çabalarıyla, halkın sivil toplumu desteklemesine katkı sunmak üzere gerçekleştirdikleri eğitim/bilgilendirme faaliyetlerinin olumlu etkisi ve

dijitalleşmenin dayanışmayı büyütme potansiyeli bu araştırmanın bulgularıyla uyumludur.

Tüm bunlarla birlikte incelenen dayanışma yapıları; hak temelli mücadeleyi gözetme, sosyal yardımdan ziyade sosyal hizmet odaklı bir yaklaşımla kişilerin hayata kazandırılarak yoksulluktan kurtarılmasını gözetken sürdürülebilir ekosistemleri geliştirme, yoksulluğun çözümüne ilişkin araştırma ve geliştirme faaliyetleriyle bilgilerin paylaşımını sağlama, bağımsız bir zeminde çok taraflı iş birliklerinin hızlandırıcı, kolaylaştırıcı ve iyileştirici gücünü kullanma, toplumun doğrudan birbiriyle dayanışmasını sağlayarak aracıya olan güvensizliğin önüne geçme ve yaşanabilecek tüm gelecek krizlerde yarattıkları dayanışma hafızasıyla kriz yönetiminde ve olumlu toplumsal dönüşüme hizmet etme noktalarında örnek oluşturan bir rol üstlenmişlerdir. Böylelikle dijital dayanışma olanaklarının yoksullukla mücadelede bu noktalarda gelişime zemin oluşturduğu ve söz konusu örnek rolün kısa bir sürede dayanışmanın çarpan etkisiyle yayılımına, yoksul insanların durumlarını iyileştirici kazanımlarına ve yoksulluğun daha fazla gündeme getirilmesine katkı sağladığı ortaya çıkarılmıştır.

Çalışma sonuçları, Angaw'ın (2021) çalışmasında ortaya koyduğu sonuçlarla uyumlu olup; pandeminin yaratmış olduğu sosyo-ekonomik problemlerin üstesinden gelmek üzere kamunun sınırlı tepkilerinin yanında, sivil toplum kuruluşlarının yaşanan kriz durumunun olumsuz etkilerini hafifletmede önemli rol oynadığına işaret etmektedir. Diğer taraftan bu yapılanmalar, tüm olumlu etkilerinin yanında yoksullukla mücadele bakımından sınırlı etkiye sahiptirler.

Sonuç olarak, incelenen dayanışma yapılarının sağlayacakları olumlu katkıların yalnızca kişilerin ihtiyaçlarının giderilmesiyle bireysel yoksulluktan kaçınma pratiklerine destek olmakla sınırlı kalmayıp, toplumsal açıdan birbirini gözetme sorumluluğunu görünür kılarak, dayanışmanın halkta yaygınlaştırıcı bir dönüşüme vesile olacağı düşünülmektedir. Bu konuda özellikle iletişim olgusunun, yoksullukla mücadele alanının gelişimine yönelik önemli bir noktada bulunduğu ve dijitalleşmeyle birlikte iletişim çabalarının daha güçlü, organize ve bütüncül bir mücadele habitatına yön verebileceği fikri çalışma bulgularınca desteklenmektedir. Fakat burada dijital kaynakların doğru ve yeterli kullanımı kritik önemdedir. Pandemi dönemindeki ani dijital uyumlanma süreçleri yoksullukla mücadele pratikleri açısından yeni model ve stratejileri ortaya çıkarmış olsa da diğer taraftan mücadele edilecek olan yoksulluk zemini bu dijitalleşme hızıyla tamamen paralellik göstermemiştir. Dolayısıyla dijital olanaklar; destekleyici, hızlandırıcı ve güçlendirici etkisi kapsamında yerleşik mücadele pratikleriyle birleştirilerek alanın gelişimi sağlanmalıdır. Yoksulluğu azaltma üzerine kendi penceresinden katkı sunan kamu, sivil toplum, akademi ve benzeri tüm mücadele çevrelerinin dijital iletişimin gücünü kullanarak ortak kaynaklara stratejik bir bağla bağlanmalarının, alanın gelişimine yönelik potansiyel faydaları içerdiği düşünülmektedir.

Dijitalleşmenin giderek daha fazla toplumsal süreçlerde yer etmesinin yoksullukla mücadele açısından bu çalışmayla ortaya konulan dezavantajları aşması sağlanarak, öne sürülen avantajların yaratacağı katkıları

gözetken bir temelde etkili kullanımının, bu alanda emek veren tüm kurum ve kuruluşların çalışmalarına fayda sağlayacağına inanıyoruz.

Kaynaklar

- Adıgüzel, M. (2020). Covid-19 pandemisinin Türkiye ekonomisine etkilerinin makroekonomik analizi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 191-221.
- Angaw, K. W. (2021). Policy responses and social solidarity imperatives to respond to the COVID-19 pandemic socioeconomic crises in Ethiopia. *ClinicoEconomics and Outcomes Research*, 13, 279-287. <https://doi.org/10.2147/CEOR.S301176>
- Arık, F., & Arık, I. A. (2016). Grounded teori metodolojisi ve Türkiye'de grounded teori çalışmaları. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (58), 285-309.
- Bargain, O., & Aminjonov, U. (2021). Poverty and COVID-19 in Africa and Latin America. *World Development*, 142, 105422. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2021.105422>
- Basare, M., Joignant, A., & Mascareño, A. (2021). Between distancing and interdependence: The conflict of solidarities in the COVID-19 pandemic. *Sociological Perspectives*, 64(5), 706-725. <https://doi.org/10.1177/07311214211005492>
- Beck, U. (1992). *Risk society: Towards a new modernity*. Sage Publications.
- Birinci, M., & Bulut, T. (2020). Covid-19'un sosyo-ekonomik yönden dezavantajlı gruplar üzerindeki etkileri: Sosyal hizmet bakış açısından bir değerlendirme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(1), 62-68.
- Bozkurt, V., Dawes, G., Gülerce, H., & Westenbroek, P. (2021). *The Societal Impacts of Covid-19: A transnational perspective*. Istanbul University Press. DOI:10.26650/B/SS49.2021.006
- Börner, S. (2021). Practices of solidarity in the covid-19 pandemic. *Culture, Practice & Europeanization*, 6(1), 1-14. <https://doi.org/10.5771/2566-7742-2021-1-1>
- Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. Sage Publications.
- Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory* (2nd ed.). Sage Publications.
- Creswell, J. W. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (S. B. Demir & M. Bütün, Çev.). Siyasal Kitapevi.
- Fleischmann, A., Holck, L., Liu, H., Muhr, S. L., & Murgia, A. (2022). Organizing solidarity in difference: Challenges, achievements, and emerging imaginaries. *Organization*, 29(2), 233-246.
- Flynn, A. V. (2022). Solidarity and collectivism in the context of COVID-19. *Nursing Ethics*, 29(5), 1198-1208. DOI: 10.1177/09697330211072371.
- Fossey, E., Harvey, C., McDermott, F., & Davidson, L. (2002). Understanding and evaluating qualitative research. *Australian & New Zealand journal of psychiatry*, 36(6), 717-732.
- González-Tanco, E. (2021). A.C./D.C. Redes virtuales de solidaridad vecinal ante la COVID-19. Contra el aislamiento y la desinformación. OBETS. *Revista de Ciencias Sociales*, 16(2): 315-330. <https://doi.org/10.14198/OBETS2021.16.2.06>
- Gutiérrez-Romero, R., & Ahamed, M. (2021). Covid-19 response needs to broaden financial inclusion to curb the rise in poverty. *World Development*, 138, 105229.
- Indiana University – Purdue University Indianapolis [IUPUI]. (2022). *Digital for good: A global study on emerging ways of giving*. <https://scholarworks.indianapolis.iu.edu/bitstream/handle/1805/31230/GlobalPerspectivesDigitalforGood.pdf>
- Jamieson, L. & Blerk, L., V. (2022). Responding to COVID-19 in South Africa – social solidarity and social assistance. *Children's Geographies*, 20(4), 427-436. 10.1080/14733285.2021.1924359
- Jung, J., Manley, J., & Shrestha, V. (2021). Coronavirus infections and deaths by poverty status: the effects of social distancing. *Journal of economic behavior & Organization*, 182, 311-330. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2020.12.019>
- Kadioğlu, D. S. (2021). *Alternatif medya yaklaşımıyla yerel dayanışma ağları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Galatasaray Üniversitesi.
- Krstić, N., Gavrilović, D., & Zaharijevski, D. S. (2021). Socially endangered families in the solidarity network. *Global Social Welfare*, 8, 317-336.
- Kule, H., & Es, M. (2010). Türkiye'de kentsel yoksulluk: Kocaeli örneği. *Journal of Social Policy Conferences*, 0(50), 259-300.
- Kümbetoğlu, B. (2019). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. Bağlam Yayıncılık.
- Lynch, K., & Kalaitzake, M. (2020). Affective and calculative solidarity: The impact of individualism and neoliberal capitalism. *European Journal of Social Theory*, 23(2), 238-257.
- Patton, M. Q. (2018). Nitel analiz ve yorumlama. A. Çekiş & A. Bakla (Ed.), *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün & S. B. Demir, Çev.) içinde (s. 431-541). Pegem Akademi.
- Prainsack, B. (2020). Solidarity in times of pandemics. *Democratic Theory*, 7(2), 124-133.
- Richards, L., & Morse, J., M. (2013). *Read me first for a user's guide to qualitative methods*. Sage Publications.
- Saldana, J. (2019). *Nitel araştırmacılar için kodlama el kitabı* (A. Tüfekci-Akcan & S. N. Şad, Çev.). Pegem Akademi.
- Stenner, P. (2012). Pattern. In C. Lury & N. Wakeford (Eds.), *Inventive Methods: The happening of the social* (s. 136-147). Routledge.
- Staruss, A. L. and Corbin, J. (1990). *Basic of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques*, Sage Publications.
- Sumner, A., Hoy, C., & Ortiz-Juarez, E. (2020). Estimates of the impact of covid-19 on global poverty. *WIDER Working Paper*. 2020/43 DOI: 10.35188/UNU-WIDER/2020/800-9
- Şenses, F. (2004). Neoliberal Küreselleşme Kalkınma İçin Bir Fırsat mı, Engel mi?. *Kalkınma ve Küreselleşme*, 1, 13-54.
- Timisi, N. (2016). *Dijital: Kavramlar, olanaklar, deneyimler*. Kalkedon Yayıncılık.
- Walter-McCabe, H. A. (2020). Coronavirus pandemic calls for an immediate social work response. *Social Work in Public Health*, 35(3), 69-72.
- World Food Programme. (2020). WFP Chief warns of hunger pandemic as COVID-19 spreads (Statement to UN Security Council). World Food Programme. Retrieved March 10, 2021, from <https://www.wfp.org>
- Yaprak, Ü., Şahinöz, T. & Şahinöz, S. (2021). Evaluation of socio-economic fragility index against disasters: example Turkey provinces. *Turkish Journal of Public Health*, 19 (2), 168-181. DOI: 10.20518/tjph.768182

Extended Abstract

The problem of poverty is a deep and complex issue that leads to the most painful stories of societies. In times of crisis, these painful stories increase dramatically, turning poverty into an inextricable vortex. One of the sharpest recent examples of this has been the Covid-19 pandemic. The pandemic crisis led to unemployment among people who were already struggling with poverty and could not

access basic sources of income. This situation caused poor people to fall into even more difficult circumstances and created new poor. In such a crisis environment, planned crisis strategies and rapid interventions were crucial to minimize the damage. However, the Covid-19 pandemic, which occurred at unprecedented magnitudes, inevitably brought some shortcomings, even though certain measures and regulations had been put in place. To fill the gap created by these shortcomings, social solidarities have come to the forefront, developing new strategies to fight against increasing poverty. The pandemic, which marked a period in which everyone was confined to their homes due to the measures and restrictions taken, led to the realization of all communication areas on digital grounds. Therefore, the solidarities that emerged have pioneering qualities for the development of new models that act through digital networks.

The Covid-19 pandemic, which is the starting point of this research, has been handled with the assumption that it triggered social solidarity along with the great effects it created. The unification of these solidarities in the search for a remedy to the poverty conditions created by the severe economic effects of the pandemic constitutes the main point of the research. It was deemed important to examine solidarity especially in the context of poverty. Despite all the difficulties and painful losses, the pandemic could be brought under control within a certain period of time. However, the poverty epidemic, which was intensified by the pandemic like a domino effect, is influenced by various conditions and continues to cause deep wounds in societies over time.

This study aims to examine digital solidarity networks that operate to meet the urgent basic needs of people affected by the poverty problem that has increased with the pandemic by using a communication perspective. For this purpose, in the research phase following the Grounded Theory methodology, 10 organizations with digital solidarity activities on a national scale were analyzed. In-depth interviews were conducted with authorized

representatives of these organizations in different structures. The interview recordings and field notes were meticulously analyzed and reported.

The study, which is currently taking place in a crisis, has brought with financial and temporal constraints and has developed a number of strategies to overcome them. The research sample was purposefully selected to ensure diversity that would allow for the generation of in-depth data addressing the research questions. Face-to-face interviews were prioritized whenever possible, while participants who could not be reached in person were contacted through digital means. Accordingly, not only the digital solidarity networks that emerged with the pandemic, but also the institutions established before and holding a corner of the fight against poverty with their unique functions were included in the research. In this way, this study examined how the solidarity and digitalization processes that were triggered by the pandemic developed through these channels, in the hope that they would provide important inferences about the entire anti-poverty habitat.

The results of the research confirm the assumption that poverty and solidarity tendencies have increased during the pandemic crisis and reveal that the solidarity strategies developed have an impact on anti-poverty policies. In addition, the advantages and limitations of digital solidarity communication were identified, and it is thought that they constitute remarkable data in the field of poverty alleviation. Other important results of the study show that these formations enable a rights-based struggle and appeal to people's sense of trust by gaining transparency and visibility. In addition, it has been revealed that the struggle strategies developed are benefit-oriented by considering multilateral cooperation. It is hoped that all these results will contribute to the development of the field.

Keywords: Poverty, Solidarity, Digital Solidarity, Solidarity Networks and Grounded Theory Methodology.